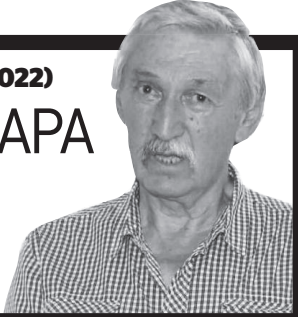

НИКОЛА ЦЕРОВАЦ (1948-2022)
ОДЛАЗАК ЧУВАРА
КРАЈИНСКЕ
БАШТИНЕ

САБОРОВАЊЕ У НОВОМ САДУ
8. ФЕСТИВАЛ
ФОЛКЛОРА СРБА
ИЗ РЕГИОНА

АПЕЛ ИСТОРИЧАРА ИЗ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ И СРБИЈЕ ЗА ЗАШТИТУ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА

ЗАУСТАВИМО КРИВОТВОРЕЊЕ ЧИЊЕНИЦА О СРЕДЊОВЈЕКОВНОЈ ПРОШЛОСТИ СРПСКОГ НАРОДА

» Због све учесталијег кривотворења историјских чињеница о средњовјековној прошлости Срба на територији данашње БиХ и преименовања српско-православне оставштине у „босанску“ 43 историчара из Републике Српске и Србије упутили су апел српским институцијама да се заштити културно-историјско наслеђе нашег народа

» Некропола Радимља је, између осталог, вјечна кућа српске породице Храбрена (Милорадовића), поред којих је на истом комплексу подигнут споменик блајбуршким жртвама

КОМЕСАРИЈАТ ЗА ИЗБЈЕГЛИЦЕ И МИГРАЦИЈЕ

ОДГОВОРИ КОМЕСАРКЕ НАТАШЕ СТАНИСАВЉЕВИЋ

ЛИНТА: Влада да ријеша стамбено питање 12.000 прогнаничких породица

Госпић је био аутентични центар српске културе

НИКО НЕ МОЖЕ ЗАБРАНИТИ УСПОМЕНЕ НА КРАЈИНУ

У Београду обиљежена 31. годишњица од оснивања Републике Српске Крајине

СЛОБОДАН СТАВ: РАДЕ ЦРНОГОРАЦ

Луча тамом обузета

Професор Предраг Палавистра је мостарске Србе је видио у споју „болећиве и пркосне самосвијести“ и „предузимљивог, промућурно дрског прагматизма“, али и у тачкама дотицаја „вјерске тврдокорности без имало нетрпеливости и патријархалности без трагова клаустрофобије.“

Одсуство клаустрофобије, у ширем значењу ријечи, значило је отвореност ума и срца за добросусједски живот у цивилизованом човјечанству. Благодарети таквом склопу особина, читава генерација мостарских Срба, на прелазу стољећа, учинили су свој родни град правим и неприкосновеним културним средиштем српског динарског југа.

То је значило радити, стварати и опстајати – у условима окупације. Подизали су народне установе, отварају културно-умјетничка друштва, објављивали часописе, развијали српску просвјету и снажили црквени живот. За десет година, од 1863. до 1873. мостарски Срби су саградили Саборну цркву Свете Тројице.

Гдје су некада били виногради, никао је велелепни храм, да бди над Неретвом и њеним тајновитим градом. Сам султан је послао сто хиљада гроша за изградњу ове светиње.

Храм је саграђен, освештан, чуван и уређиван у наредним деценијама. Светиња је опстајала кроз два свјетска рата, кроз окупацију и буре двадесетог стољећа, али није опстала у безумној мржњи хрватских војних подухвата. Храм је 1992. гранатиран, запаљен и – поврх свега – миниран. Требало је да прође 26 година након стравичног злочина да би седам позлаћених крстова могло поново засијати над Мостаром, на обновљеној и освештаној светињи.

Четири године касније, у децембарском мраку 2022. године, Саборна црква је опљачкана и девастирана. Ужас мрзитељског вандализма одјекнуо је страдалном Мостарском котлином. Ко је вјеровао да је могућ истински суживот са рушитељима српских светиња – тај се преварио. Међутим, преварили су се и сами рушитељи, у својој заблуди да ће Мостар бити свјетлији ако српска црква буде у мраку.

Напротив! У ову зиму, Мостар улази мрачнији него икада у потоње двије деценије. Остаће запамћено толико да је у помрачени злих духова и злочиначких умова који су ослобађали Мостар прогањајући и убијајући његове Србе, преперила свјетлост једног православног храма, као „искра у смртну прашину“, као „луча тамом обузета.“ И остаће, напослетку, запамћено каква је била игра политичких сјенки, у великом судару свјетлости и мрака.

СРПСКО КОЛО

Оснивач и издавач: **Савез Срба из региона**
Главни и одговорни уредник: **Трифко Ђоровић**
Лектор: **Драгана Бокун**

Веб администратор: **Милисав Шапић**
Редакција: **Драгана Бокун, Жељко Ђекић, Драгана Шиповац и Весна Пешић**

Сарадници: **Боро Ркман (Хрватска), Драган Башовић, Ратко Бубало (правни савјети), Шпиро Лазиница (правни савјети), Наташа Дробац, (правни савјети)**

Адреса: **Отона Жупанчића 14, Нови Београд**
Дописништво: **Булевар ослобођења 26, Нови Сад**

Мејл: **srpskokolo@ssr.org.rs**

Телефон: **011/2270701**

Сајт: **www.ssr.org.rs**

Тираж: **6.000 примјерака**

Дизајн и прелом: **Студио Хум, Барајево**

Штампа: **Штампарија Борба а. д., Београд**
ISSN 2466-3476

Израду овог броја Српског кола помогли су:
Канцеларија за Косово и Метохију, Фонд за избегла, расељена лица
и за сарадњу са Србима у региону, Град Зрењанин, Град Чачак,
општина Стара Пазова и општина Трстеник

ПРОГНАНИЧКЕ ПОРОДИЦЕ У АЛЕКСИ ШАНТИЋУ КОД СОМБОРА ДА ОТКУПЕ МОНТАЖНЕ КУЋЕ

Поштована г. Станисављевић, Обратило ми се шест прогнаничких породица са молбом да откупе монтажне куће које су добили на кориштење 2015. године у оквиру пројекта *Поддршка побољшању услова живота миграната и затварању колективних центара*. Куће се налазе у насељу Алекса Шантић, општина Сомбор, у улици Иво Андрић. Ове породице су прије тога биле у неформалном колективном центру који се такође налазио у Алекси Шантићу. Иако су свјесни да су добили куће на кориштење, вјеровали су и вјерују да ће ипак добити право откупа монтажних кућа. Тако су се према тим кућама и окућницама и односили, односно уређивали су их, садили баште и воћњаке.

Желим да Вас замолим да помогнете да наведене породице коначно добију право на откуп монтажних кућа и на тај начин трајно ријеше своје стамбено питање.

ХИТНО ПРИКЉУЧИТИ СТАН МИРОСЛАВА КРУШКЕ НА ЕЛЕКТРИЧНУ МРЕЖУ

Поштована госпођо Коларов, Обратио ми се прогнани Србин Мирослав Крушка из насеља Велики Мокри Луг, Улица Владимира Дворниковића 23, улаз 1, спрат 2, стан 6, 11.126 Београд. Господин Крушка са породицом, од 1. јула 2019. године, живи у наведеном стану у заштићеним условима који му је додијелио Секретаријат за социјалну заштиту Града Београда. У том стану је, прије господина Крушке, живјела покојна Инес Рађипи. Иза ње је остао дуг за електричну енергију у висини 120.000 динара. Из тога разлога рачун се и даље води на покојну Рађипи јер Град Београд није измирио њен дуг.

Господин Крушка је у претходне три и по године редовно плаћао рачун за електричну енергију који је потрошио у току мјесеца. Поред тога је сваки мјесец плаћао одређени новчани износ с циљем исплате туђег дуга за електричну енергију. Почетком децембра стручна екипа ЕПС је скинула сат и обуставила испоруку електричне енергије. Број ЕД је 205473890.

Желим да Вас замолим, као директора ЕПС СНАБДЕВАЊЕ за Град Београд, да ми доставите информацију, у што краћем временском року, колики је укупни новчани износ који је господин Крушка исплатио за туђи дуг за електричну енергију у висини 120.000 динара од 1. јула 2019. године до 30. новембра 2022. године.

Такође, желим да Вас замолим да се господину Крушки не чини нова неправда тј. да му се не обрачувају камате на наведени дуг покојне Инес Рађипи из 1. јула 2019. године. Господин Крушка је већ довољно кажњен што плаћа туђи дуг и апсолутно је неприхватљиво да још плаћа и камате.

СПОШТОВАЊЕМ, ПРЕДСЈЕДНИК

САВЕЗА СРБА ИЗ РЕГИОНА И

НАРОДНИ ПОСЛАНИК

МИОДРАГ ЛИНТА

ПРОГНАНИЧКЕ ПОРОДИЦЕ СЕ ОБРАТИЛЕ ЗА ПОМОЋ ПРЕМИЈЕРКИ АНИ БРНАБИЋ

Петиција за хитан састанак да се коначно ријеша стамбено питање 383 прогнаничке породице на Новом Београду и у насељу Овча

Поштована госпођо Брнабић,

Обраћам Вам се у име 383 прогнаничке породице са подручја Београда са молбом да примите на хитан састанак нашу делегацију. У питању су прогнаничке породице за које је, на основу јавних позива из 2018. и 2019. године, предвиђено да се саграде 383 стана, од тога 133 стана на Новом Београду и 250 станова у насељу Овча. На нашу велику жалост, изградња 133 стана на Новом Београду није још ни започела. Изградња 250 станова у Овчи је почела у другој половини прошле године и колико знамо радови су завршени иако је јавни позив био објављен годину дана касније.

Од в.д. директора Јединице за управљање пројектима (ЈУП) Душана Ковачевића добили смо 9. августа 2022. године информацију да је Уговор о изградњи 133 стана за прогнаничке породице у Улици др Ивана Рибара на Новом Београду раскинуо 22. јула ове године на захтјев извођача радова тј. фирме *Грандин* и поред чињенице да је Влада обезбиједила додатних 1,6 милиона евра.

Наведена информација да се неће градити станови на Новом Београду изазвала је код нас породица велико огорчење, разочарање и незадовољство. Дио прогнаничких породица или поједини чланови имају здравствене проблеме и наведена локација становања им много значи због близине појединих здравствених установа.

Познато нам је да без рјешења проблема 133 стана надлежни у Управи Града Београда не желе објавити коначну листу од 383 прогнаничке породице које су добиле станове на Новом Београду и насељу Овча. Због тога није могуће усељење 250 прогнаничких породица у своје станове у Овчи. Крајње је вријеме да се заврши ова агонија и понижавања прогнаничких породица.

Упознати смо са чињеницом да, нажалост, није прихваћен захтјев народног посланика Миодрага Линте да се у буџету за 2023. годину обезбиједи средства у висини 780 милиона динара (око 6,5 милиона евра) за изградњу 133 стана у Улици др Ивана Рибара

АПЕЛ МИНИСТАРКИ ЕНЕРГЕТИКЕ

Омогућити прогнаним лицима прикључење на електричну мрежу

Поштована госпођо Беговић,

У претходном периоду обратио ми се 36 прогнаничких породица из насеља Бусије и других мјеста који не могу да прикључе своје стамбене објекте на електричну мрежу јер није завршен поступак легализације. Наведени грађани су веома огорчени, незадовољни и разочарани јер живе у својим кућама више година без струје и не могу да задовоље елементарне потребе у 21. вијеку или не могу да заврше изградњу својих стамбених објеката. Подсјећам да од 6. новембра 2018. године, када су ступиле на снагу измјене и допуне Закона о озакоњењу, не постоји више могућност привременог прикључења стамбених објеката на електричну, канализациону, водоводну и гасну мрежу док не буде окончан поступак озакоњења или легализације. Број грађана који не могу да прикључе своје стамбене објекте на електричну мрежу је далеко већи од горе наведеног броја.

Нажалост, поступак легализације је веома спор због спорог рада администрације, неријешених имовинско-правних односа и других разлога. Без папира о озакоњењу грађани не могу добити ни прикључак за струју, гријање, гас. Поред тога, не могу добити материјал за завршетак куће, нити субвенције за енергетску ефикасност. Међу дискриминисаним

на Новом Београду у складу са Јавним позивом из 2018. године.

Жељели бисмо да укажемо да горућу потребу да се стамбено питање прогнаничких породица ријеша што је скорије могуће, а сада хитније више него икад, услјед великог пораста цијене кирије за изнајмљивање станова због познатих околности. Садашња ситуација за прогнаничке породице дјелује готово неиздрживо и представља у перспективи реалну egzистенцијалну пријетњу.

Подсјећамо да смо једном остали без властитог крова над главом као посљедица ратова деведесетих година прошлог вијека. Због тога мислимо да не би било фер и људски да и даље останемо подстанири. Подсјећамо да смо већ 27 година, а неки и 31 годину, без крова над главом. Вишедеценијски неријешено стамбено питање доводи прогнаничке породице у овом тренутку, више него икада, у још несигурнији и неизвјеснији положај.

У прилогу Вам достављамо Петицију са бројевима личних карата и потписима 113 прогнаничких породица које се налазе на прелиминарној листи изнад црте коју је Град Београд објавио априла прошле године и које су нам се јавиле до данашњег дана.

Овом Петицијом тражимо да Влада из буџетске резерве хитно издвоји средства за изградњу 133 стана у Улици др Ивана Рибара на Новом Београду у складу са јавним позивом из 2018. године, да Јединица за управљање пројектима (ЈУП) или друга институција распише јавну набавку с циљем да се изабере извођач радова и да се започне изградња стамбене зграде.

Такође, тражимо да помогнете да Град Београд хитно објави коначну листу 383 прогнаничке породице које су добиле станове, као и да се 250 прогнаничких породица усеље у завршене станове у насељу Овча.

Наставићемо са потписивањем Петиције у наредном периоду јер нам се огорчене и незадовољне прогнаничке породице са наведене листе јављају скоро сваки дан.

С ПОШТОВАЊЕМ,
У ИМЕ 383 ПРОГНАНИЧКЕ ПОРОДИЦЕ
БЕСНА МИЛАДИНОВИЋ

грађанима налази се и велики број прогнаничких породица из Хрватске и Федерације БиХ које након 26-30 година од прогона не могу коначно да живе нормално.

Желим да Вас замолим да се, у што краћем временском року, пронађе рјешење које ће дискриминисаним грађанима поново дати могућност привременог прикључења својих стамбених објеката на електричну мрежу, као и друге мреже, све до завршетка поступка озакоњења или легализације. На тај начин показали бисте разумијевање за изузетно тешку и нехуману ситуацију у којој се налазе хиљаде породица без струје. Очекујем да на мој допис одговорите у разумном року.

У прилогу шаљем списак 36 грађана који су ми се обратили за помоћ

ПРЕДСЈЕДНИК САВЕЗА СРБА ИЗ РЕГИОНА И
НАРОДНИ ПОСЛАНИК МИОДРАГ ЛИНТА

Линта: Влада да ријешити стамбено питање 12.000 прогнаничких породица

Народни посланик Миодраг Линта позвао је Владу да испуни обећање из 2012. године и ријешити стамбено питање свих прогнаничких породица из Хрватске и Федерације БиХ.

То конкретно значи да у буџету за 2023. годину треба да се обезбиједи средства у висини најмање шест милијарди динара (око 50 милиона евра) за рјешавање стамбеног питања око 12.000 прогнаничких породица које су и даље подстанари или живе у нељудским условима, као и 780 милиона динара (око 6,5 милиона евра) за изградњу зграде за 133 прогнаничке породице у Улици Др Ивана Рибара на Новом Београду у складу са Јавним позивом из 2018. године.

СТАМБЕНО НЕЗБРИНУТО 12.000 ПОРОДИЦА

Према подацима Комесаријата за избјеглице и миграције има 5.912 прогнаничких породица које су конкурисале на неком од четири врсте јавних позива (станови, грађевински материјал, сеоска имања и монтажне куће) и које су након објаве коначних листа остале испод црте иако су испуниле услове.

Процјењује се да има више од 6.000 прогнаничких породица које досад нису конкурисале за рјешавање стамбеног питања јер нису биле упознате са јавним позивима у претходном периоду. Линта подсјећа да је 30. но-

ФОТО: ВИКИПЕДИЈА

вембра у Београду одржан састанак Управног одбора Регионалног стамбеног програма гдје је констатовано да ће до краја његовог спровођења тј. до 30. јуна 2023. године бити стамбено ријешено око 7.600 прогнаничких породица.

Нажалост, Регионални стамбени програм, који је финансиран донаторским средствима Европске уније и низа држава, није испунио свој главни циљ тј. да се ријешити стамбено питање свих прогнаничких и расељених лица на подручју Србије, Хрватске, БиХ и Црне Горе.

НИЈЕ ИСПУЊЕН ГЛАВНИ ЦИЉ

Наиме, око 12.000 прогнаничких породица из Хрватске и

Федерације БиХ су и даље подстанари или живе у нељудским условима.

Линта наводи да је Србија на састанку, са представницима Европске уније и међународних организација, у Бечу јуна 2011. године, уочи почетка Регионалног стамбеног програма, затражила 302 милиона евра за рјешавање стамбених потреба прогнаничких породица из Хрватске и Федерације БиХ.

Због недопустиво споре реализације Регионалног стамбеног програма Србија је у претходних 10 година добила донаторска средства у висини 134 милиона евра или свега око 45 посто од затражених 302 милиона евра.

СКУПШТИНА СРБИЈЕ УСВОЈИЛА БУЏЕТ ЗА 2023. ГОДИНУ

Није прихваћен Линтин приједлог да се у буџету обезбиједи 50 милиона евра за стамбено питање прогнаничких породица

Скупштина Србије је 9. децембра усвојила буџет за 2023. годину.

Са жаљењем констатујемо да предсједница Владе Ана Брнабић није прихватила захтјев предсједника Савеза Срба из региона и народног посланика Миодрага Линте да се у буџету за 2023. годину обезбиједи средства у висини шест милијарди динара (око 50 милиона евра) за рјешавање стамбеног питања прогнаничких породица из Хрватске и Федерације БиХ.

НИСУ ОБЕЗБИЈЕБЕНА СРЕДСТВА НИ ЗА СТАНОВЕ НА НОВОМ БЕОГРАДУ

Бено је образложење да локалне самоуправе нису припремиле локације, комуналну инфраструктуру и потребну документацију за изградњу станова. Такође, у буџету није обезбијеђено 780 милиона динара (око 6,5 милиона евра) за изградњу 133 стана у Улици др Ивана Рибара на Новом Београду у складу са Јавним позивом из 2018. године.

Линта ће са још већом одлучношћу и посвећеношћу наставити да се бори да Влада испуни обећање и коначно ријешити стам-

бено питање око 12.000 прогнаничких породица које су подстанари или живе у нељудским условима, као и да се изгради зграда за 133 прогнаничке породице у Улици др Ивана Рибара на Новом Београду.

Апсолутно је неприхватљиво да прогнаничке породице носе посљедице неодговорног и маћехинског односа надлежних државних институција које су јако споро реализовале Регионални стамбени програм у претходних 10 година.

ПРОГНАНИ ВЈЕРОВАЛИ У ОБЕЋАЊЕ ОД 11. МАРТА

Подсјећамо још једном да је премијерка Брнабић на састанку 11. марта ове године са члановима Одбора за рјешавање стамбеног питања прогнаничких Срба из Хрватске и БиХ и Линтом јасно рекла да Влада има обавезу да свим прогнаничким породицама обезбиједи кров над главом и да новац није проблем.

Линта ће захтијевати од премијерке Брнабић да Влада донесе одлуку да општине и градови припреме локације, комуналну инфраструктуру и потребну документацију а да се из буџетске ре-

» Ана Брнабић

зерве издвоје средства за изградњу станова за прогнаничке породице, као и за изградњу зграде са 133 стана на Новом Београду.

Такође, из буџетске резерве треба обезбиједити потребна средства за куповину грађевинског материјала, сеоских имања и монтажних кућа.

Поред тога, Линта ће захтијевати од премијерке Брнабић и Владе да се објаве јавни позиви за станове, грађевински материјал, сеоска имања и монтажне куће за оне прогнаничке породице које у претходном периоду нису конкурисале за рјешавање стамбеног питања.

НСИТ

ХУМАНИТАРНИ ЦЕНТАР
ЗА ИНТЕГРАЦИЈУ И ТОЛЕРАНЦИЈУ
Војвођанских бригада 17, Нови Сад
телефон: 021/ 528 132, 021/ 520 030
мејл: office@hicit.rs; hicitns@gmail.com;
сајт: www.hicit.rs

Стамбено збрињавање у Хрватској

● Поштовани, моја мајка је имала станарско право у Хрватској, које јој је одузето. Занима ме да ли постоји могућност поврата тог станарског права? Ја не желим повратак у Хрватску него да ми неко помогне да вратим то станарско право или компензацију за неки стан у Суботици гдје живим.

Ступањем на снагу 12. новембра 1996. Закона о најму станова (*Народне новине*, бр. 91/96) престало је станарско право у Хрватској. Немате, дакле, правне могућности поврата станарског права. Европски суд за људска права, позивањем на вријеме важења Европске конвенције о људским правима и слободама за Хрватску (*ratione temporis*) прогласио се ненадлежним. Хрватски законодавац је, уместо враћања станарског права, као што је то учињено у БиХ, увео стамбено збрињавање као веома рестриктиван концепт хуманитарне помоћи, а не заштите права бивших носилаца станарских права.

Захтјеве за стамбено збрињавање бивши носитељи станарских права изван подручја посебне државне скрби (нпр. у Загребу, Ријечи, Сплиту, Вараждину, Осиеку и др.) могли су подносити уредима Државне управе у жупанијама и Управном тијелу Града Загреба до 31. децембра 2018. године. Према томе, бивши носитељи станарског права који су стан имали изван подручја посебне државне скрби немају више законске могућности да подносе захтјеве за стамбено збрињавање, осим у случају да пребивају на потпомогнутим подручјима и подручју посебне државне скрби или се желе населити на потпомогнута подручја и подручја посебне државне скрби (чланак 1. ставак 3. Закона о стамбеном збрињавању на потпомогнутим подручјима, *Народне новине*, бр. 106/2018. и 98/2019). Списак укупно 264 мјеста у Хрватској, која се сматрају потпомогнутим подручјима може се видјети на сајту <https://razvoj.gov.hr/UserDocImages/0%20ministarstvu/Regionalni%20razvoj/Potpomognuta%20podru%C4%8Dja.pdf>. Потпомогнута подручје је подручје Републике Хрватске које је на темељу индекса развијености оцијењено као подручје које према ступњу развијености заостаје за националним просјеком и чији је развој потребно додатно потицати.

Право на стамбено збрињавање на подручјима примјене овога Закона може остварити странка и чланови њене породице који живе у заједничком домаћинству под условом да:

- подносиоц пријаве и чланови његове породице који живе у заједничком домаћинству немају у власништву или сувласништву другу усељиву кућу или стан одговарајуће стамбене површине на подручју Републике Хрватске или у другим државама у којима бораве односно у којима су боравили или
- исту нису продали, даровали или на било који други начин отуђили у задњих 15 година прије подношења пријаве на листу првенства односно покретања поступка по службеној дужности;
- нису стекли положај заштићене-

ног најмопримца на подручју Републике Хрватске и нису остварили одговарајуће право на стамбено збрињавање по неком другом пропису или нису остварили друго средно право на подручју држава у којима бораве и у којима су боравили;

● не постоји запрека из чл. 9. Закона – казнена одговорност за одређена казнена дјела

Пријава за стамбено збрињавање подноси се у временском раздобљу од 1. до 31. јануара текуће године надлежном управном тијелу жупаније у чијем је дјелоокругу рада обављање послова који се односе на стамбено збрињавање, односно управном тијелу Града Загреба. На мрежним страницама Средишњег државног уреда за обнову и стамбено збрињавање објављен је образац пријаве за стамбено збрињавање (<https://sduosz.gov.hr/jucestala-pitanja-i-odgovori/1090>). Уз пријаву за стамбено збрињавање подносиоц је обавезан за себе и чланове породице на које се односи пријава приложити преслику важеће особне исказнице или друге идентификационе исправе као и доказе о испуњавању увјета за бодовање пријаве. Модели стамбеног збрињавања су:

1. најам породичне куће или стана у државном власништву;
2. даровање грађевинског земљишта у државном власништву и грађевног материјала за изградњу породичне куће;
3. даровање грађевног материјала за обнову, доградњу /надоградњу и завршетак изградње породичне куће у власништву корисника;
4. даровање грађевног материјала за изградњу породичне куће на грађевинском земљишту у власништву корисника;
5. даровање неусељиве породичне куће у државном власништву и грађевног материјала за њезину обнову или реконструкцију.

Праводобне (поднесене од 1. до 31. јануара) и уредне пријаве (уз које је приложена сва прописана и потребна документација) бодују се према прописаним критеријумима и уврштавају на листе првенства које се састављају за општине и градове, а све у складу с Уредбом о критеријумима за бодовање пријаве за стамбено збрињавање (*Народне новине*, број 14/19). Рангирање на листи првенства овици о броју остварених бодова. Право на стамбено збрињавање остварује се редом листе првенства у складу с осигураним финансијским средствима за стамбено збрињавање и планом стамбеног збрињавања.

Рјешење о праву на СТЗБ можете очекивати када пријава редом Листе првенства дође на ред за рјешавање, покреће се управни поступак у којем се утврђује испуњава ли подносиоц пријаве прописане увјете за остварење права на стамбено збрињавање. Покретање поступка утврђивања права овици о редоследу пријаве на Листи првенства те о расположивим средствима у Државном прорачуну, односно расположивом стамбеном фонду.

РАТКО БУБАЛО,

КООРДИНАТОР ПРАВНОГ ТИМА ХЦИТ-а

● Хуманитарни центар за интеграцију и толеранцију (ХЦИТ) пружа бесплатну правну помоћ избјеглицима у Новом Саду, Војвођанских бригада 17, сваке сриједице од 9 до 15 сати.

● ХЦИТ, поред осталог, прибавља и документе за избјеглице из БиХ и Хрватске

АПЕЛ ИСТОРИЧАРА ИЗ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ И СРБИЈЕ ЗА ЗАШТИТУ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА

Зауставимо кривотворење чињеница о средњовјековној прошлости српског народа

ФОТО: КОМИСИЈА ЗА ОЧУВАЊЕ СПОМЕНИКА БИХ

» Због све учесталијег кривотворења историјских чињеница о средњовјековној прошлости Срба на територији данашње БиХ и преименовања српско-православне оставштине у „босанску“, 43 историчара из Републике Српске и Србије упутили су апел српским институцијама (који преносимо у цјелости) да се заштити културно-историјско наслеђе нашег народа.

» Чајничко јеванђеље

ФОТО: КОМИСИЈА ЗА ОЧУВАЊЕ СПОМЕНИКА БИХ

Ми, истраживачи, историчари, професори и јавни радници из Републике Српске и Републике Србије, свједоци смо све чешћег и очигледнијег рада на кривотворењу историјских чињеница о средњовјековној прошлости Срба на територији данашње Републике Српске и Босне и Херцеговине.

Иако историјски извори спомињу Србе као народ који насељава ова подручја још од прве половине 7. вијека, док о српском вјековном континуитету говоре бројни историјски споменици, као што су Повеља Кулина бана, повеље других средњовјековних владара Босне, Мирослављево јеванђеље и други, уз разноврсне археолошке локалитете, покушај својеврсног историјско-идентитетског инжењеринга започет системским организованим кривотворењем историјских чињеница од стране аустроугарске државе током њене окупације ових области, јавља се и данас у различитим, још перфиднијим, формама.

НЕГИРАЈУ ПРАВОСЛАВНИ КАРАКТЕР ЧАЈНИЧКОГ ЈЕВАНЂЕЉА

Један од очигледних примјера промовисања тзв. „босанске нације“ и производње непостојећих историјских континуитета који сежу дубоко у прошлост, јесте недавни случај у вези са Чајничким четворојеванђељем, које су поједини кругови из Федерације БиХ прогласили списом „босанске провенијенције“, чиме се негира његов православно и српски карактер.

Такође, да иронија буде већа, под кринком бриге за културно-историјско наслеђе Српска православна црква оптужена је за његово угрожавање, јер је ушла у процес његове рестаурације и конзервације тамо гдје постоје најоптималнији услови за то – у Београду.

Кроз читав 20. вијек било је покушаја извртања чињеница о надгробним споменицима наших предака, популарно названих „стећцима“, попут оних српске властоске породице Храбре на (Милорадовића) на некрополи Радимља у Стоцу (пored којих је на истом комплексу подигнут споменик блајбуршким жртвама!).

Њима се настојао приписати тзв. „богумилски“ карактер, на шта се супротно историјским изворима и доказима надовезују наративи о „босанчици“ и сл.

Током Одбрамбено-отаџбинског рата један од старих симбола хришћанске традиције крин или љиљан, обиљежје српске династије Котроманића, коришћен је за ознаке и заставу муслиман-

ских снага у БиХ, у чијим редовима су се борили исламски фанатици из иностранства – муџахедини.

ПОКУШАЈ ЗАБРАНЕ ПРОСЛАВЕ 9. ЈАНУАРА

У исто вријеме Републици Српској се настоји забранити обиљежавање 9. јануара и крсне славе Светог Стефана, чије прослављање има дубоке средњовјековне традиције на овим просторима.

Да апсурд буде већи, поједини представници власти и интелектуалне елите у Федерацији БиХ славе турске освајаче Босне, који су донијели ислам у ове области, као доминантну црту савременог бошњачког идентитета, и истовремено подижу споменике Твртку Котроманићу, који се називао краљем Срба, уз образложење да се ради о најзначајнијем средњовјековном „босанском“ владару.

Све то дешава се док у Републици Српској не постоји ниједан споменик владарима српске династије Котроманића, као ни неком од чланова великашких родова, попут Косача, Санковића, Павловића и других.

ШТЕТНИ АКТИВИЗАМ ЛАИКА НОВОРОМАНТИЧАРА

За то вријеме јавност на српском националном простору суочава се са деградацијом историјске науке сталним дјеловањем лаика новоромантичара, које промовишу банализацију и профанисање историјских процеса и традиција свдећи их на ријалити ниво.

Такође, у локалним заједницама појављује се низ различитих носилаца пројеката издашно финансираних углавном из Сарајева или појединих међународних организација, који у смишљеном раду са младима и активистима настављају промоцију фалсификаторских наратива о средњем вијеку, иза чега се крију циљеви о „грађанској БиХ“, без ентитета и конститутивних народа, свдећи то вербално на „појам заједничке прошлости која нас повезује“, мултиперспективност, критичко сагледавање и суочавање са прошлошћу и слично.

Оно што је забрињавајуће јесте то да су историчари, приликом указивања на наведене појаве, у претходном периоду, наишли на изненађујуће опструкције у медијима, као и у локалним центрима културе и сличним институцијама, које се могу повезати са страним утицајем и финансијским средствима.

Мора се навести да је у овим случајевима заказала и одговорност наше

академске и стручне заједнице, интелектуалаца и националних радника.

Стога апелујемо:

На институције и органе Републике Српске и Србије да се српски средњи вијек, који недвосмислено обухвата и средњовјековну Босну, као и истраживачки пројекти у вези са њим, озбиљно уврсте у финансирање, подстицање и промовисање, али и да се поведе озбиљна идентитетска и политика памћења у вези са наведеним.

На представнике Републике Српске у заједничким институцијама, органима и специјализованим комисијама на нивоу БиХ да веома пажљиво процењују појединачне иницијативе везане за средњовјековно наслеђе и да на сваку злоупотребу благовремено и адекватно реагују, те да о покушајима манипулација обавијесте стручну и ширу јавност.

На чланове академске и стручне заједнице и националне раднике да се крене са значајнијим дјеловањем на овим пољима, и да се у јавном простору реаговањем и другим облицима активности онемогућавају покушаји фалсификовања и „производње“ различитих манипулација у вези са средњовјековном прошлошћу. Напосљетку, да се по овом питању заузме проактиван, а не искључиво реакциони став, тј. да се не реагује само када манипулације постају очигледне у јавности.

На ширу друштвену заједницу да се разумије и промовише значај нашег свеукупног културно-историјског наслеђа у различитим крајевима српског националног бића.

На органе локалне самоуправе да се на том нивоу у сарадњи са стручним институцијама и академском заједницом, као и Српском православном црквом, поведе рачуна о могућностима именовања улица, тргова и подизања споменика нашим средњовјековним владарима из династије Котроманића и других српских династија и локалних властоских породица. Такође, апелујемо да се веома пажљиво и у сарадњи са струком критички провере разноврсни локални пројекти носилаца попут Фондације *Мак Диздар* из Стоца, пројекта *У камену уклесано*, УГ *Русат* из Приједора, Босански културни центар и др. Ти пројекти углавном су финансирани од стране иностраних организација. Мишљења смо да зарад ситне тренутне финансијске или медијске користи не треба учествовати у промоцији и подршци ових и сличних групација са скривеним политичким, те фалсификаторским и намјерама идентитетског инжењеринга.

БОСАНСКА БОРБА ЗА СРПСКО НАСЉЕЂЕ

На апел српских интелектуалаца из РС и Србије да треба заштитити српско средњовјековно наслеђе у БиХ, од *Чајничкој јеванђеља*, *Повеље Кулина бана* до стећака Сарајева су устали на одбрану „босанске хиљадугодишње повести“.

На апел је стигла брза реакција из дијела бошњачке јавности. Први час бошњачке историје одржала је градоначелница Сарајева Беџамина Карић која је на свом Фејсбук профилу написала да је *Повеља Кулина бана* из „босанске владарске канцеларије, стећци су средњовјековни босански надгробни споменици, а *Чајничко јеванђеље* настало у окриљу Цркве босанске“.

На будност је позвао и некадашњи реис-ул-улема Исламске заједнице у Босни и Херцеговини Мустафа Церрић који га је назвао „апелом очајника“, задовољан, међутим, што је „пробуђена свијест Бошњака“, изазвала српски хистеријски апел, како га описује.

Виши асистент на Студијском програму Историја на Филозофском факултету у Бањалуци, историчар Дејан Дошлић, каже за РТ Балкан да се у византијским и западним изворима може наћи помен српских кнежевина, а Босна се спомиње у склопу Србије у спису византијског цара Константина Порфирогенита из 10. вијека.

– Временом се Босна осамосталила, под влашћу банова, који су због тога носили титулу босанских банова, као што су постојали хумски кнезови или рашки велики жупани. Од времена владавине Стефана Душана, уведена је титула цара „Срба и Грка“, дакле, етничке одреднице, од које су прву користили скоро сви српски владари након тога. Тако се и бан Твртко Котроманић, потомак краља Драгутина, према подацима које посједујемо, крунисао у манастиру Милешева, гдје су почивале мошти Св. Саве, са титулом: краљ „Срба, Босне, Поморја и Западне страна“. Преузео је и владарско име Стефан, као и многобројне симболе владарског програма Немањића – истиче Дошлић.

Историчари су у апелу указали и на извртање историјских чињеница када су у питању стећци, древни надгробни споменици карактеристични управо за територију данашње БиХ. Стећци су 2016. године уписани на Листу свјетске културне баштине Унеска, а заједнички су их номинувале Босна и Херцеговина, Србија и Хрватска, будући да се ови средњовјековни споменици налазе на територији све три државе, а највише их има у БиХ. У медијима је потез хваљен као доказ заједничке сарадње, помирења, његовања заједничке традиције, али нису сви на њега реаговали тако.

Предсједник Управног одбора Фондације *Мак Диздар* Горчин Диздар у раду *Слу-*

чај Унеско или како су стећци постали споменици без идентитета наводи да заједничка номинација и досије који ју је прадио представља „потенцијалну промјену парадигме босанскохерцеговачке културе памћења“ јер већ „неколико деценија стећци имају улогу својеврсног симбола босанскохерцеговачког идентитета“.

– Нико од научника не спори да свако може да поштује стећке, као баштину на територији на којој живи, али је неспорно да се они углавном налазе уз православне сакралне објекте, и да на свим просторима имају јако сличне украсне мотиве и намјене – истиче Дејан Дошлић.

Диздарева фондација је, иначе, 2019. године покренула пројекат *У камену уклесано* током којег су тимови младих из пет општина, Посушице, Требиње, Столац, Фоча и Травник, радили на регистрацији, истраживању и мапирању некропола стећака у својим општинама. Један од циљева пројекта је био послати поруку да „стећци припадају свим грађанима БиХ, без обзира како их они тумачили“.

Једини поименично поменути пројекат у апелу је управо *У камену уклесано* и то на мјесту у тексту гдје се тражи пажљивије разматрање ко финансира такве подухвате и шта је њихова садржина и циљ.

Виши стручни сарадник Републичког центра за истраживање рата, ратних злочина и тражење несталих лица, историчар Предраг Лозо каже за РТ Балкан да се ради о пројектима углавном финансираним из Сарајева или од стране међународних организација, који под маском наметања „јединствене слике о заједничкој прошлости“, како истиче, покушавају да радом са активистима и младима у Републици Српској, смишљено и циљано, пласирају наративе о јединственој БиХ на основу искривљених слика из прошлости.

Он напомиње да научна заједница мање или више познаје стање ствари када је ријеч о средњовјековној прошлости Срба на просторима БиХ, али да та сазнања нису у довољној мјери унијета у јавни дискурс и свијест заједнице.

– Сада имамо генерацијску могућност да ове чињенице из наше прошлости ускладимо у јасну културну политику која је основа широког дјеловања. Да се супротставимо ономе о чему је писао често професор Мило Ломпар – својегу српског само на оно у границама садашње Србије, јер такви покушаји су усмјерени против Срба као цјелине. Котроманићи су српски као и Немањићи, као и Балшићи, Петровићи, као што су српски Ново Брдо или Дечани. О томе као заједница морамо свакодневно размишљати и дјеловати – каже Лозо.

ЈЕЛЕНА ЧАЛИЈА/РТРС

ДЕВАСТИРАНА САБОРНА ЦРКВА У МОСТАРУ

Свештеник Којић: Не осјећам се безбједно у овом граду!

Саборна црква Свете Тројице у Мостару више не свијетли, а питање је и хоће ли икада свијетлити. Више се са Саборне цркве неће чути ни звона, а неће радити ни сатови о којима се толико писало и који су били симбол мултиетничког Мостара. Како пише мостарски Топ портал, ово је епилог пљачке каблова у Саборној цркви и десети пут да се напада на имовину Православне цркве у Мостару и њеног свештенства у овој години.

Старјешина Саборне цркве Душко Којић и свештенство обилазе сваки ћошак ове богомоље која годинама покушава да се издигне из пепела, но очито је да то некоме у Мостару није у интересу.

Којић каже да су опљачкани сви каблови из Саборне цркве и да је штета непроцењива.

– Питање је да ли се више може вратити све у исто стање у којем је било. Покидани су сви каблови од струје који доводе струју у Саборну цркву, омогућавају рад звоника, освјетљења и сата. Ја се питам да ли је ово порука да неко не жели да свијетли Саборна црква, да се не чују звона – рекао је Којић.

Подсјећа да ово није прва крађа, али нису сваки пут желели узнемирати јавност са крађама. Којићу је опљачкан стан прије извршеног времена, а опљачкана је и Саборна црква, како каже у овој години 10 пута.

– Нисмо пријављивали у

ФОТО: ТОП ПОРТАЛ

јавности из увјерења да ово није напад на цркву већ да је то дјело лопова. Ја се данас не осјећам безбједно у Мостару и питам се да ли је ово порука и да ли треба уопште да се обнови Саборна црква. Да ли радови на цркви овако дуго трају зато што постоји жеља да се ова црква не обнови. На сваки наш корак напријед неко нас врати три корака уназад. Ово је скандалозан и вандалски чин. Растројен сам емотивно као човјек и свештеник – каже Којић и додаје да је у сузама затекао мајстора који је радио каблове, а да су сви који су дошли исто одреаговали.

– Страхујем за своју безбједност, за безбједност заједнице и за безбједност Саборне цркве и питам се да ли је то порука да се она не треба обновљати – каже Којић.

Додаје да полиција покушавала урадити што је у њиховој надлежности и да су неколико пута и ухватили починиоце.

– Досад смо ово доживљавали као пљачке појединаца, али када је оволико уништена да више не може да свијетли и да звоне звона, да сатови не раде ја се питам који су мотиви свега овога – каже Којић.

Додаје да би затражио и заштиту и састанак да се види о чему се ради, али да његове молбе досада нису биле услышене и да су се завршавале на обећањима.

– Сви показују вољу и заинтересованост, али то се заврши на обећањима и никада се ништа не реализује. Ово је прешло све границе – поручује Којић.

Подсјетимо у августу су непознати починиоци провалили врата Цркве Рођења Пресвете Богородице, оскрнављивали олтар, разбацали предмете у цркви, те опљачкали цркву. Однесен је новац из кутије за добровољне прилоге, као и новац из кутије Хуманитарног друштва *Добројвор*.

Српска православна црквена општина у Мостару прошле године је након низа напада на имовину позвала надлежне органе, прије свих МУП ХНК да хитно пронађу починиоце.

Тада су навели да су се пљачке догодиле у црквама и парохијским домовима у Мостару, Бијелом Пољу, Благају, Житомислићу и другим вјерским објектима на подручју ХНК.

– Десетине оваквих и сличних случајева, чији починиоци нису откривени уноси немир и несигурност у све поре наше заједнице. Вјерујемо да није ријеч о изливима вјерске и националне мржње и нетрпељивости према нама и нашој заједници – навели су тада додајући да би се откривањем починилаца и расвјетљавањем ових дјела отклонила свака сумња и претпоставка да је ријеч о националном или вјерском мотиву истих.

Прошле године је обијена парохијска кућа покрај Цркве Вазнесења Господњег у мостарском насељу Бијело Поље.

У више наврата је опљачкана и Православна црква Вазнесења Христовог у Бијелом Пољу код Мостара, а једног од пљачкаша снимиле су и камере, те га је полиција пронашла.

Прошле године је обијена парохијска кућа, која се налази непосредно поред Старе цркве у мостарском насељу Бјелушине и однесена је одређена количина новца.

Прије мјесец дана оскрнављено је Православно гробље у мостарском насељу Виховићи тако што су на зиду око гробља и улазној капији исписане језиве пријетеће поруке и усташки симболи.

Годину прије оскрнављено је и гробље у селу Добрич код Широког Бријега када је на огради око гробља и Цркве Свете Недјеље освануо исписан графит „Све вас ово чека“ и усташки симбол слово „У“.

ОСКРНАВЉЕН ХРАМ ВАЗНЕСЕЊА ГОСПОДЊЕГ У ЛИПИ КОД БИХАЋА

Храм Вазнесења Господњег у селу Липа у општини Бихаћ је 28. децембра 2022. године поново оскрнављен. Украдени су видео-надзор, снимач и мотор са опремом, рекао је свештеник бихаћки Славиша Милиновић.

Милиновић је навео да је затекао по трећи пут од почетка ове године скрнављење овога храма.

– Црква је први пут у јануару била ишарана графитима, други пут прије мјесец дана када је непознати починилац хтио да на насилан начин украде цистерну и трећи пут данас када сам затекао Цркву насилно отворену, покрадену и са траговима крви – навео је свештеник бихаћки за Срну. Он је додао да је сваки пут до сада скрнављење пријављивано полицији, али да успјеха у откривању починилаца није било.

Милиновић је истакао да се залаже за мир, градњу мостова љубави међу људима, превазилажење свих препрека, те заједнички суживот и међусобну толеранцију. Свештеник је упитао коме смета једина кућа и уточиште многима који долазе да обиђу своје покојнике, вјековна огњишта и древну светињу?

– Запитах се коме смета православна светиња која 121 годину одолијева времену, свједочи историји и која усамљена, без вјерника чека да се обнови и засија у пуном сјају незалазне свјетлости – каже свештеник.

ЈЕМИНОВАЦ: 31 ГОДИНА ОД ЗЛОЧИНА НАД СРПСКИМ ЦИВИЛИМА

Код спомен-обилежја у Јеминовцу у Пожешко-славонској жупанији, служен је помен за 42 српска цивила убијена у децембру 1991. године. Ријеч је мјештанима Чечавца, Чечавачког Вучјака, Јеминовца, Рушевца и Шњегавића. – У једном дану убијена су 42 мјештана српске националности, 24 жене и 18 мушкараца, углавном старца, а један непокретни старац запаљен је у кревету – рекао је замјеник жупана Пожешко-славонске жупаније из реда српске националне мањине Никола Ивановић. Ивановић је позвао Србе који имају информације о несталним лицима да својим сазнањима помогну институцијама Хрватске.

Спомен-обилежје у Јеминовцу у част страдалих цивила чији посмртни остаци већином нису пронађени, подигли су Вијеће српске националне мањине Пожешко-славонске жупаније и мјештани.

РТРС

ЗО ГОДИНА ОД ПОКОЉА СРБА У БЈЕЛОВЦУ

У Бјеловцу код Братунца служен је парастос за 109 српских цивила и војника из овог села. Најмлађа жртва био је петнаестогодишњи дјечак Чедо Миладиновић, а убијени су и годину старији Слободан Петровић, те седамнаестогодишњи Миленко Вучетић.

Из Организације породица погинулих истичу да је апсурдно да у Тужилаштву БиХ уопште не постоји предмет о злочину у Бјеловцу почињеном прије 30 година. У Бјеловац, село на обали Дрине прије 30 година упала је муслиманска војска из Сребренице и побила готово све мјештане, а куће попалила.

Славка Матић, којој су злочинци убили двије кћери и мужа, пита да ли су они били легитиман војни циљ.

– Отишла сам рано да наложим ватру у оближњој школи. Муж и кћерке су остали спавајући. Запуцало је са свих страна и у 10.00 часова сам сазнала да ми је породица убијена и да сам остала сама – испричала је Славка. Свједок злочина и уништења подрињеног села је Брано Вучетић чији су брат, отац и мајка убијени, а он рањен и одведен као дијете у сребренички затвор гдје је провео 56 дана. Рањен је од бомбе коју су зликовци бацили у собу у којој су била дјеца и жене.

На Дрини су у залеђу села, припадници 28 дивизије, направили засједу. Ту су починили велики злочин. Убијено је 68 мјештана.

Из Организације породица погинулих истичу да је апсурдно да у Тужилаштву БиХ уопште не постоји предмет о злочину у Бјеловцу почињеном прије 30 година.

У очима међународне заједнице пројектован је један сценарио ратних дешавања, а то је да су Бошњаци жртве, а Срби злочинци, док год се не промијени та перцепција, у БиХ нема суживота, каже предсједник НСРС Ненад Стевандић.

– Нема помирења и просперитета у БиХ све док жртве буду дискриминисане и не буде изједначен однос према свима – истакао је Стевандић.

Породице, преживјели мјештани и представници општина Братунац и Сребреница као и организације проистекле из Одбрамбено-отаџбинског рата положиле су цвијеће у знак сјећања на највећи подрињски злочин у једном дану.

РТРС

МИЛИВОЈЕВИЋ: НЕКО СПРЈЕЧАВА ОБНОВУ

Замјеник предсједника Градског вијећа Мостара Велибор Миливојевић је након обиласка Саборне цркве рекао да је ово један у низу напада и скрнављења објеката СПЦ у Мостару.

– Ова пљачка је у финансијском смислу најтежа, али је и болнија од свих осталих јер по први пут осим користољубља има значајних елемената који указују да неко жели да црква не свијетли, да се обнова не заврши, да се осјећамо несигурно овдје – рекао је Миливојевић и додао да нема никакве користи од паушалног осуђивања и позивања да се починиоци нађу.

– Као заједница морамо се сами организовати и заштити имовину СПЦ. Очигледно је приоритет даљег улагања физичка или техничка заштита објеката. Вјерујем да ће се црква завршити, а да ли она неком смета, то већ није наш проблем. Наше је да вриједно радимо на обнови и цркве и заједнице – рекао је Миливојевић.

Поручује да ће настојати да се у буџету Града Мостара за 2023. годину нађе ставка за обнову Саборног храма.

– Срби заслужују да Храм буде обновљен, а на искрену радост свих Мостараца – закључио је Миливојевић.

Владика Димитрије: Ово је порука Србима да нису добродошли

– Све док он не буде завршен и обновљен ни овај град се неће обновити и овај град је незавршен. И нажалост стоји као знак српском народу да долазе на мјесто гдје нису добродошли, гдје је нешто привремено, гдје се нису скоро укоријени иако су вјековима овдје укорије-

њени – казао је владика Димитрије у бесједи на литургији у Саборној цркви Свете Тројице у Мостару гдје је служена литургија као знак подршке православнима у Мостару након напада на Саборну цркву.

Епископ херцеговачки је подсјетио да су православни

Срби почевши од Светог Саве овдје аутентични и живе са другима.

– Иако је неко хтио из мрака да засије сјеме подјеле у овом граду, сјеме нетрпељивости, да нас опет подијели и натјера у торове националне, вјерске и сваке друге овај пут то није успјело и неће успјети. Сви се моле Богу да се храм обнови и опет буде, као што је био, украс овога града и да када се заврши буде и печат обнове читавог Мостара.

Владика се на подршци захвалио предсједнику Републике Српске Милораду Додику, српском члану Предсједништва БиХ Жељки Цвијановић, те бројним појединцима и институцијама а посебно Исламској заједници БиХ.

НЕКА БУДЕ СВЈЕТЛОСТ

Епархија ЗХИП је преко своје Фондације Свети Вукашин, покренула је акцију прикупљања помоћи за обнову оскрнављеног храма.

– Раунал рачун СПЦО МОСТАР: spcmostar1@gmail.com

– уплатом на рачун, Српске православне црквене општине у Мостару, код АСА банка д.д. Сарајево, број рачуна: 1340011130023498

– уплатом на девизни жиро-рачун из иностранства назив правног лица: Српска православна црквена општина Мостарска, Конак бр. 7, 88000 Мостар назив банке: АСА банка д.д. Сарајево IBAN: BA391340011200740184, SWIFT: IKBZBA2X

СВИРЕПО УБИЈЕНИ ДЈЕЧАК ИЗ ЗВОРНИКА ДОБИЋЕ СПОМЕНИК У БИЈЕЉИНИ

Дјечак Слободан Стојановић из Каменице код Зворника, којег је свирепом убила припадница Армије РБиХ Елфета Весели ускоро добија споменик у Бијељини, који ће даровати породица Драге Мирковића, а који ће бити постављен на Централном градском тргу, пише РТРС. Слободана Стојановића је у мају ове године канонизовала Српска православна црква, што је убрзало реализацију иницијативе да се у Бијељини подигне споменик свирепом убијеном дјечаку. Споменик од гранита биће висок четири метра и 19 центиметара, а планирано је да на њему буду исписане мисли наших интелектуалаца, међу којима је и епитаф Матије Бећковића. Борачка организација донирала је рељеф са ликом дјечака. Идејно рјешење, израда споменика и сви пратећи радови, поклон су бијељинске породице Драге Мирковића. Дванестогодишњег Слободана, у родном селу Каменица, након монструозног мучења убила је Весели, а Судом БиХ осуђена је на 13 година затвора. Тијело дјечака пронађено је мјесецима након убиства у масовној гробници на Жлијепцу и сахрањено у Дрињачи.

ОДРЖАН ТРИЛАТЕРАЛНИ САСТАНАК НАДЛЕЖНИХ ТИЈЕЛА ЗА ТРАЖЕЊЕ НЕСТАЛИХ ЛИЦА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ, БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ И ЦРНЕ ГОРЕ

У Београду је одржан трилатерални састанак Комисије за нестала лица Владе Републике Србије, предвођене предсједником Комисије Вељком Одаловићем, Института за нестале особе Босне и Херцеговине, предвођеног предсједavajuћим колегија директора Мјумом Хаџиомеровићем и Комисије за нестала лица Владе Црне Горе, предвођене предсједником Драганом Ђукановићем. Састанку су присуствовали и представници међународних организација које се баве питањем несталих лица Међународног комитета Црвеног крста и Међународне комисије за нестала лица.

Теме састанка су биле унапређење правног оквира сарадње, стање у проблематици несталих лица и разматрање осталих питања која су од значаја за међудржавну сарадњу ради рјешавања питања лица која се воде као нестала у оружаним сукобима 1990-тих година на простору бивше Југославије.

Ради унапређења правног оквира сарадње, између Републике Србије и Црне Горе, договорено је да се изради нацрт Радних правила и процедура за спровођење Протокола о сарадњи у тражењу несталих лица као што је то урађено са Босном и Херцеговином.

Покренуто је и неколико различитих иницијатива за унапређење заједничког рада надлежних тијела за тражење несталих лица на оперативном нивоу које би допринијеле да се аналитичким радом на конкретним локацијама и случајевима несталих лица смањи број неидентификованих посмртних остатака у мртвачницама широм региона. На крају, стране су истакле како су добродошли сви механизми и да се не доводи у питање њихова спремност у рјешавању питања несталих лица, те су се сагласиле како ће наставити да предузимају све напоре како би се развијетлила судбина преосталог броја нерјешених случајева несталих лица, што је од посебног значаја за породице несталих лица, које годинама покушавају да пронађу и достојно сахране посмртне остатке својих најмилијих.

МОДРИЧА: 30 ГОДИНА ОД ЕГЗОДУСА СРБА СА ПРОСТОРА ГОСТОВИЋА И ЖЕПЧА

Прије 30 година припадници тзв. Армије БиХ протјерали су око 5.000 Срба са њихових огњишта у региону Гостовића код Завидовића и Жепча и у потпуности уништили 30 српских насеља. Тим поводом у Храму Свете Петке у Модричи служена је света литургија и парастос за 111 погинулих Срба из тог краја у протеклом Одбрамбено-отаџбинском рату.

Бивши замјеник команданта Батаљона Гостовић Рајко Божић рекао је да је подручја Гостовића, Љесковце, Бистрице и дијела Ловнице „бранило мање од 1.000 лоше наоружаних војно-способних лица“.

Он је рекао да је мјесто Каменица у Гостовићу тада било „сабирни центар“ за Србе прогнане из Завидовића и Жепча, али и Какња, као и општина зеничке регије. Предсједник Завичајног удружења Гостовићана Пана Костадиновић рекао је да је егзодус био спас за цивиле и војнике, додајући да је веома важно да се истина о Одбрамбено-отаџбинском рату на простору Гостовића пренесе на младе генерације и будућа покољења. **РТРС**

ПОСЛИЈЕ ОДЛУКЕ ДА СЕ У ЗАГРЕБУ СУДИ ПИЛОТИМА ЈНА У ОДСУСТВУ

ГЕНЕРАЛ ЉУБОМИР БАЈИЋ: Хрватски суд је средство за фалсификовање историје!

● Бивши командант Петог ваздухопловног корпуса, првооптужени за ракетирање Банских двора 7. октобра 1991. године, доставио је доказе из хрватских архива о злочинима тамошње војске, због којих, све до прије два дана, оптужница није могла да буде потврђена.

У дејствима против ЈНА у Хрватској, по наређењу Фрање Туђмана, до 1. октобра 1991. године убијено је 178 војника и старјешина. Од посљедица рањавања умрло је још 18, рањено је 709, а заробљене су 3.042 особе. Из Хрватске је избјегло 3.583 члана породица активних војних лица због терора који се према њима спроводио. Заузета су 94 војна објекта.

– Само до тада од ЈНА отет је 231 тенк, 150 оклопних транспортера, 18 различитих бродова, 400 топова различитих калибара, 22 вишецијевна бацача ракета, 180.000 пушака, 1.106 моторних возила, више хиљада тона муниције и експлозива и друге војне опреме укупне вриједности више од 700 милиона америчких долара. Сви гарнизони и касарне у Хрватској су били потпуно физички блокирани на дан 1. октобра 1991. године – наводи се у изјави коју је Жупанијском суду у Хрватској послао генерал Љубомир Бајић, командант Петог ваздухопловног корпуса РВ и ПВО ЈНА, првооптужени за ракетирање Банских двора у оптужници коју је у петак потврдио суд у Загребу, одлучивши да се Бајићу и још петорици официра ЈНА суди у одсуству.

Докази, фотографије и видео-материјали које је генерал Бајић доставио суду били су толико јаки да оптужно вијеће двије године није могло да потврди оптужницу за случај Бански двори. Генерал је у допису Жупанијском суду поручио да га не сматра судом, већ средством за фалсификовање историје и информационални рат.

– Туђман је 12. септембра 1991. године донио на-

» Бански двори (сједиште Владе Републике Хрватске) послје ракетног напада 7. октобра 1991.

» Генерал Љубомир Бајић

редбу о предузимању мјера приправности, која је подрозумијевала блокаду касарни ЈНА, искључивање струје, воде, плина, инсистирање на предаји и нападе на све објекте ЈНА. Отпочео је грађански рат за истребљење и стварање нове државе, са катастрофалним посљедицама. То је био рат руководства Хрватске на челу са Фрањом Туђманом за промјену територијалног суверенитета СФР Југославије. Само до 31. септембра 1991. године оружане формације МУП-а и тзв. Збора народне гарде по наређењу Фрање Туђмана извршиле су 363 напада на јединице и објекте ЈНА – наводи генерал Бајић.

Генерал Антон Тус је 27. септембра донио наредбу *Билогора* о нападу на касарну у Бјеловару, у којој је писао: „У припреми реализације плана с одстојања тајно извршити ликвидацију крајње екстремних личности које су у стању да својим непромишљеним поступцима нанесу

масовне губитке пучанства и огромне материјалне штете.“

– Два дана касније, свучени су до гола, па стрељани пуковник Рајко Ковачевић, потпуковник Миљко Васић и капетан Драгиша Јовановић пред стројем заробљених војника у кругу касарне у Бјеловару послје предаје, а потом је наређено да се по њиховим тијелима пљује и уринира што је у мимоходу и вршено цијели дан. Шесторица војника су извојени у полицијску станицу, одакле су послје четири дана изведени и стрељани у шуми Чесма. У Загребу су формирана четири логора у којима су злостављани и убијани заробљеници, и то: Центар за обуку МУП Ракитје, затвор у Селској улици, у Влашкој улици и Керестинец – наводи генерал.

Туђман је 5. октобра 1991. године, донио наредбу о општој мобилизацији у паравојну организацију Хрватска војска и настављени су напади оружаных формација на припаднике и објекте ЈНА. У ноћи између 5. и 6. октобра 1991. године нападнути су објекти и људство у Делницама, Самобору, Карловцу, као и Команда Војнопоморске области у Сплиту. У Загребу су снаге МУП-а Хрватске насилно ушле и заузеле војни самачки хотел. Блокирани су и гарнизони Сплит, Шибеник, Задар, Загреб, Дуго Село, Јастребарско, а нападнут је и гарнизон Самобор.

– У ноћи између 6. и 7. октобра 1991. године, након вишенедељне физичке блокаде, одсјечене струје и воде и ватреног дејства по њему, пао је и војни објекат Петог ВАК-а, којим сам ја командовао. У саставу Петог ВАК-а РВ и ПВО ЈНА било је 2.238 професионалних припадника армије, 5.184 војника и 389 грађанских лица на служби у ЈНА. Међу њима било је свих националности: Југословена, Хрвата, Срба, Македонаца, муслимана, Мађара, Словака, Русина, Албанаца, па и Словенаца – пише у изјави генерала Бајића.

Он је истакао да је као и сви припадници ЈНА од војника до генерала положио заклетву и обавезао се на одговорност за очување живота војника – деветнаестогодишњака, пред војним руководством, пред њиховим породицама и пред читавим народом.

– Све су то опште познате чињенице, нарочито у Хрватској, гдје су се сви описани догађаји одиграли, чије руководство је на челу са Фрањом Туђманом изводило оружану побуну ради угрожавања уставног уређења и безбједности и угрожавања територијалне цјелине СФР Југославије, у чему је, нажалост, и успјело оног тренутка када се 19. априла 1992. године ЈНА повукла из Хрватске. Ови догађаји су по својој природи акти оружане побуне и тероризма ради рушења утврђеног државног уређења и ради сецесије дијела њене територије и стварања нове државе, етнички чисте Републике Хрватске – закључио је генерал, истичући да је држава имала право, укључујући и оружану акцију у циљу самоодбране на основу међународног права.

Поред генерала Љубомира Бајића, pilota суперсоничне авијације, оптужени су и пуковници, пилоти Слободан Јеремић, Ђуро Миличевић, Ратко Допуђа и Чедо Кнежевић. Приписује им се да су, кршењем међународног права, намјеравали да авионским нападом на Банске дворе убију Туђмана, који је у то вријеме требало да има састанак са Стјепаном Месићем и Антом Марковићем. На просторије Банских двора из два авиона „галеб“ испале су, како се наводи, 16 ракета БР-ВЗ 128 мм М-74 „муња“, а Туђман је са гостима напустио просторије свега минут раније. У бомбардовању је погинуо Марко Михаић, у оптужници означен као цивил, док је заправо ријеч о припаднику оружаных формација Хрватске војске.

ДОРТЕА ЧАРНИЋ/ПОЛИТИКА

БРАТИЋ: ОПТУЖНИЦА НИЈЕ ОСВЕТА

Потврђивање оптужнице није резултат освете за београдску оптужницу у предмету „Петровачка цеста“, сматра адвокат Душан Братић, бранилац оптужених официра. То је, како каже, редовно стање у Хрватској, гдје је у новембру било у току 107 суђења за ратне злочине у одсуству.

– Ова оптужница је подигнута 30. децембра 2020. године. Генерал Бајић је дао свој одговор и доставио писане доказе, фотографије и видео-записе из архива државних органа Хрватске, којима је демаскирао све фалсификате оптужнице и учинио је митом за нову хрватску историју. Оптужно вијеће није знало како да превaziђе те Бајићеве наводе и доказе. Сада се неки нови састав оптужног вијећа снашао. Погледајмо у даљем току поступка да ли ће и како загребачки суд да пренебрегне доказе које је доставио генерал Бајић – каже адвокат Братић за *Политику*.

ДИРЕКТОР АЛЕКСАНДАР ЂЕДОВАЦ ПОСЈЕТИО ВУКОВАР

Покрајински Фонд препознаје потребе Срба у региону

На иницијативу Генералног конзула Републике Србије у Вуковару Александра Накића Вуковар је посетио директор Фонда за избјегла и расељена лица и сарадњу са Србијом у региону Александар Ђедовац.

Овом приликом договорени су облици сарадње српских организација и институција са поменутом покрајинским Фондом, односно унапређење те сарадње с обзиром да је она активна већ неколико година.

– Мој претходник Душко Ђутило је развио Фонд поготово након што је њему додана и сарадња са Србима у региону који од тада има значајну улогу и за Србе на овим просторима. Фонду су за следећу годину повећана средства на чему могу да се захвалим председнику Републике Србије Александру Вучићу и покрајинском премијеру Игору Мировићу који су препознали значај Фонда и потребу да буде видљив и међу Србима у региону – истакао је Ђедовац који је функцију директора Фонда преузео 2. новембра, а прије ове функције био је покрајински посланик као и председник општине Бачка Паланка.

– Ми смо за следећу годину осигурали средства и за медије и за организације у култури, а идемо и са конкретним пројектима према породицама баш као што смо недавно купили трактор јед-

» Александар Ђедовац, Александар Накић и Срђан Јеремић

ној многочланој породици у Грачацу који ће до краја године бити и испоручен. Подржаћемо пројекте према црквама, спортским организацијама као нпр. изградњу спортских терена, а у наредном периоду обезбједићемо и средства за куповину опреме за наше школарце који наставу на овом простору похађају на српском језику и писму – навео је Ђедовац.

Ово је први званични контакт Александра Ђедовца са организацијама и политичким представницима Срба у Вуковару и Вуковарско-сремској жупанији од његовог ступања на нову дужност.

– Господин Ђедовац је мој пријатељ и обојица долазимо из комшијских средина, а само мјесец дана након ступа-

ња на дужност посетио је Вуковар и Вуковарско-сремску жупанију. На данашњем састанку договорили смо даљу сарадњу у коју не сумњам да ће бити квалитетна, баш као што је то била и док је на челу Фонда био господин Ђутило. Жеља нам је да ову сарадњу још унаприједимо и дигнемо на виши ниво, а не сумњам да ће то са временом бити и реализовано – напоменуо је генерални конзул Републике Србије у Вуковару Александар Накић.

Састанку у Генералном конзулату присуствовао је и замјеник жупана Вуковарско-сремске жупаније Срђан Јеремић који је Ђедовца упознао са одређеним проблемима и потребама, али и са активностима које је Фонд у

претходном периоду имао на овом простору.

– Ова посјета Александра Ђедовца је изузетно значајна будући да се преко овог Фонда на наш простор, преко различитих пројеката, сливају значајна финансијска средства која се односе на програме из домена заштите и очувања културне аутономије Срба, мањинских медијских програма као и значајна средства када је у питању образовање припадника српске националне мањине. Ми смо већ имали добру сарадњу са овим Фондом, а такође прије неколико мјесеци посетили смо и покрајинског секретара за међурегионалну сарадњу Александра Софића када смо договорили да додате наше приједлоге о финансирању пројеката наших општина и градова гдје наша заједница живи у знатној мјери. У том смислу радимо на једном документу који је у фази припреме са нашим жељама и потребама који ћемо доставити у покрајински Фонд који ће на основу тога имати могућност да издвоји приоритете и помогне ове наше пројекте – истакао је Јеремић.

Само недавном одлуком средствима Фонда за избјегла и расељена лица и сарадњу са Србима у региону за потребе информисања Срба у Хрватској издвојено је нешто мање од четири милиона динара.

СРЂАН СЕКУЛИЋ/СРБИ.ХР

ХРВАТСКА ОДОБРИЛА СРЕДСТВА ЗА ОБНОВУ УСТАШКОГ СПОМЕНИКА У БЛАЈБУРГУ

Централни државни уред за Хрвате ван Хрватске додијелио је финансијска средства у износу од 200.000 куна (око 40.000 евра) из буџета грађана контроверзној организацији *Почасни блајбуршки вод за обнову усташког споменика на Блајбургу у Аустрији*, пише хрватски портал *Индекс*.

У одлуци стоји да је *Почасни блајбуршки вод* – у чијем су руководству ХДЗ-овци старије генерације Владимира Шекс, Милан Ковач и Вице Вукојевић – добио ова средства за „санацију оштећења на спомен-подручју на Блајбуршком пољу”.

Оштећење које се спомиње, подсећа портал, заправо је лџеташна интервенција аустријске државе на спорном споменику ликвидираним усташама на Блајбургу, на којем се налазио усташки грб.

Аустрија је годинама била фрустрирана јер се на њеној територији одржава оно што су европски медији описивали као „највећи неонацистички скуп у Европи”, па је чак промијенила Закон о забрани истицања фашистичких симбола да би у њега укључила и позната усташка обиљежја. Након тога Аустрија је забранила усташки дернек на Блајбургу, који се годинама одржавао у организацији Хрватске бискупске конференције, Почасног блајбуршког вода, а под покровитељством Сабора. Љетос су аустријске власти наредиле да се с неугледног и умјетнички безвредног споменика, насталог на иницијативу Павелићевог интимуса и католичког свештеника Вилима Цецеље, уклони фашистички симбол – грб с првим бијелим пољем.

Због тога је хрватски министар спољних послова Гордан Грлић Радман протествовао код аустријског колеге Александра Шаленберга тражећи да се усташки грб врати на споменик. МВЕРП је, подсећа портал, реаговао протестном нотом, у којој је истакнуо да је „сам грб вијековима био саставни дио хералдике Хабсбуршке монархије и као такав често је истицан на разним историјским грађевинама и у разним историјским списима, те стога нема и не може имати противустановне конотације”. Наведено је и да је „проглашење историјског хрватског грба фашистичким симболом непотребно наштетиле угледу Републике Хрватске” те да такво тумачење Хрватска „најштрије одбацује”.

Аустрија није показала разумијевање за протестну ноту Хрватске, али се чини, пише *Индекс*, да Хрватска сада преко Почасног блајбуршког вода планира да створи још један дипломатски скандал.

Иначе, колико је сулудо понашање ХДЗ-ове Владе у овом случају најбоље се може разумјети ако се замисли ситуација у којој Аустрија или неки њени држављани на територији Хрватске поставе споменик са „свастиком”, а на могућу реакцију хрватских власти реплицирају како је ријеч о старом хиндуистичком симболу, који нема никакве везе с аустријским фашизмом и да им стога није јасно у чему је проблем, пише портал.

ЋИРИЛИЦА У ВУКОВАРУ ВИШЕ НИЈЕ РАВНОПРАВНО ПИСМО

Градско вијеће Вуковара донијело је одлуку о измјенама градског статута којима се бришу одредбе о службеној употреби српског језика и ћириличног писма, те ставило ван снаге одлуку о остваривању равноправне употребе језика и писма српске националне мањине на подручју Вуковара. Одлука о избацивању ћирилице и српског језика из службене употребе донесена је на основу резултата пописа становништва у Хрватској, којим је утврђено да у Вуковару живи 29,73 одсто Срба, а за статус службеног језика потребно је да их буде једна трећина. Председник Демократског савеза Срба Срђан Милаковић истиче да је овим окончано десетогодишње насиље над ћирилицом и српским језиком, а у том периоду су разна државна тијела учинила све да до примјене овог права српске заједнице никада ни не дође.

– Попис становништва 2021. чекао се као спасоносно рјешење у нади да ће Срба у Вуковару бити мање. Иако је попис показао проценат заступљености српске заједнице од готово 30 одсто – никоме ни на памет није пало да се ово право српске заједнице у Вуковару задржи – рекао је Милаковић.

Он је цитирао и једног од вијећника Вуковара, који је на сједници рекао: „Ми не морамо мијењати статут и укинути ово право, али хоћемо”.

– Тако то изгледа када примјена права зависи од онога ко је на власти, а признаје само силу – рекао је Милаковић. Он је додао да је то још један од многих порука српској националној мањини да се права која су јој законом загарантована примјењују на „кашичицу”.

– Иако Хрватска улази у све јачу интеграцију са ЕУ, ипак у цивилизацијском смислу, у поштовању људских права не показује да ту и припада. Сви знамо да ово право које је сада укинута никада стварно није ни заживјело. Али то је симболика која показује однос институција према припадницима деградираних, ратом и политиком опустошене заједнице и правима које она има. А тај однос је такав да сигурно неће обновити повјерење – рекао је Милаковић, преноси *Вечерњи лист*.

ДВИЈЕ ГОДИНЕ НАКОН ЗЕМЉОТРЕСА ХРВАТСКА ОБНОВИЛА СВЕГА ШЕСТ КУЋА

Да ли је интерес државе да се становништво исели, а Банија претвори у ловишта?

Становници села Мајске Пољане на Дромак Глине, на Банији, већ трећу зиму зимују у контејнерима. С нестрпљењем чекају обнову кућа порушених у разорном земљотресу који је погодио Банију тог кобног 29. децембра 2020. године.

– Још увијек су свјеже ране, још увијек су свјежа сјећања. Петоро људи страдало је у разорном земљотресу. Два млада живота од тек двадесетак година су угашена. Куће ће се већ некако направити, изградити, али животе ништа не може вратити – каже Бранка Бакшић Митић, замјеница градоначелника града Глина.

– Данас, двије године касније, стање је жалосно. Ми овдје заправо нисмо урадили ништа. Људи и данас живе у контејнерима и неусловним објектима. Када изађу из контејнера, прво што виде су рушевине. Обнова тече споро, преспоро – каже Бакшићева замјеница градоначелника града Глина, наводећи да је већина објеката обновљена првенствено захваљујући донацијама, а не држави.

Бакшићева тврди да је на подручју града Глина, само из донаторских средстава, до сада купљено или изграђено 45 кућа, док је држава у цијелој жупанији до сада направила тек шест кућа од којих је само једна на подручју Глине.

Препреке у обнови породичних кућа су многобројне, од компликоване

папирологије и поступка пријаве до недостатка радне снаге, раста цијена грађевинског материјала и имовинско-правних односа. Ипак има свијетлих примјера.

– Град Београд је обезбједио новац за градњу првих пет кућа, изгледна је градња још три куће. Оно што је сада важно, до 15. 1. биће изграђено још пет кућа, обрадоваћемо још пет породица, и то није мали број. У Глини се из европских фондова за стамбено збрињавање граде нове четири зграде које би до марта требало да буду уселиве – каже Бакшићева.

Ипак све што се десило утиче на љу-

де, па се из Глине данас углавном одлази. Према последњем попису у Глини данас живи 7.100 људи, а прије их је било 9.600, каже замјеница градоначелника Глине Бранка Бакшић Митић наводећи да је, у контејнерима и данас близу 1.500 становника.

Препрека за обнову није новац јер га је осигурала држава, али све иде јаким спором, и поставља се питање зашто је то тако, каже на крају приче, замјеница градоначелника Бранка Бакшић Митић, која је понајвише захваљујући Удружењу *Људи за људе*, на чијем је челу, осигурала обнову неколико десетина кућа на подручју Глине.

– Са приватним донацијама урадили смо овдје пуно више него држава. Не знам да ли је држави у интересу, да се одавде сви иселе, да се ту направе ловишта, или не желе људе овдје, чекајући да људи умру, јер је најжалост пуно људи и умрло у контејнерима, стварно не знам. Људи губе сваку наду. Ја опет кажем. Бањалука је преживјела земљотрес, Скопље, Макарска, Гуња, па се све обновило у годину дана. А овдје је за годину дана изграђено шест кућа. Да су дошли, председник и премијер и уручили бар 100 кључева од кућа, онда бих рекла да смо нешто урадили, овако, ово је жалосно, закључује причу за ЕЛТА ТВ, Бранка Бакшић Митић, замјеница градоначелника града Глина.

ЉУБИНКО СПАСОЈЕВИЋ, ЕЛТА ТВ

Чувајући од заборава све оно што се десило на Козари и Поткозарју, али и околини не само у Другом свјетском рату него и током српских устанака за слободу у 19. вијеку схватамо колико су „скупо” плаћени простор Републике Српске и слобода коју живимо.

Ако као друштво и институције не преуземо одговорност за артикулацију значајних симбола и процеса из наше прошлости доћи ћемо у ситуацију да ће нам јавну свијест уређивати они који на то најмање имају право, али прије свега имају дискутабилне намјере.

Рекао је то у интервјуу Гласу Српске историчар Борис Радаковић поводом одржаног скупа на Козари на којем се говорило о геноциду над Србима у НДХ и то након четири и по деценије. Посљедњи такав скуп на Мраковици одржан је 1977. године.

– Генерације о козарској епопеји знају и знаће онолико колико им ми као друштво, институције и јавност понудимо, јер се историјска свијест обликује – навео је Радаковић.

Навео је да је након свега што се десило на Козари, поткозарски српски сељак стварајући нове вишечлане породице у току и након рата послао поруку да је живот највећа освета злочину.

● **Након 45 година на Мраковици је одржан стручни скуп под именом Геноцид над Србима у НДХ и устанак, Козара 1942–2022. Зашто је за српски народ, али и Српску толико важно да Козару сачува од заборава?**

– Козара је симбол прошлости нашег народа на подручју Крајине, али и цијелокупног српског народа који говори о његовим устаничким и слободарским традицијама. Стручни скуп под називом *Геноцид над Србима у НДХ и устанак, Козара 1942–2022.* у организацији Републичког центра за истраживање рата, ратних злочина и тражење несталих лица и НП *Козара* из Приједора јесте само дио настојања да се институционално одговори на посматрање Козаре у нашој науци, али и у јавној свијести 80 година касније. Уколико као друштво и институције не преуземо одговорност за артикулацију значајних симбола и процеса из наше прошлости, односно њихово посматрање, долазимо до ситуације да ће нам интерпретације прошлости јавну свијест уређивати они који на то најмање имају право, али прије свега имају дискутабилне намјере. Примјери су то разних невладиних организација, штафетунга из окружења и углавном са Запада, где ироније Њемачке и других земаља, али и из нашег окружења који тиме желе искривити историјске чињенице и прогурати своје сопствене политичке и друге интересе. Зато се на скупу на Козари од стране стручњака из Српске није говорило само о козарској епопеји него и о другим догађајима и процесима, посебно о геноциду над Србима у НДХ, који су нас као друштво одредили и чије је спречавање понављања у коријену настанка Републике Српске.

● **Да ли и овај немил догађај најбоље илустрира нашу прошлост која се састоји од страдања и патње?**

– Наша прошлост јесте састављена од страдања и патње, али је наша прошлост била свједок борбе наших предака за слободу. Нисам неко ко мисли да је исправно наглашавати само жртве и страдања јер викимизација друштва никако није позитиван процес. Најбоље је када друштво нађе баланс наглашавања заснованих на што објективнијем историјском контексту догађаја који се јесу састојали од тих немилних ствари и жртава, али је потребно нагласити и хероје борбе за слободу као и побједу живота и стваралаштва над деструкцијом и смрћу.

● **Да ли и колико данашње генерације знају о козарској епопеји, али и о НДХ?**

– Генерације о козарској епопеји знају и знаће онолико колико им ми као друштво, институције и јавност понудимо, јер се историјска свијест обликује. Свједоци смо били да је у прошлости, за вријеме социјалистичког система Козара била култно мјесто „борбе и револуције” и да је стављано у одређени готово догматски контекст политичког посматрања. Наше није да доносимо догме него да процесе памћења усмјеравамо у складу са савременим научним достигнућима ослобођеним од идеологија, али и у складу са нашом традицијом и црквено-народним памћењем.

ИСТОРИЧАР БОРИС РАДАКОВИЋ, КУСТОС
МЕМОРИЈАЛНОГ МУЗЕЈА НА МРАКОВИЦИ

Релативизација ушашких злочина је наставак геноцида над српским народом!

Мјеста сјећања попут Козаре, Доње Градине или Пребиловаца уз појединачне приче жртава важни су чиниоци какву ћемо свијест о геноциду над Србима у НДХ оставити генерацијама које долазе из нас.

● **Битка на Козари трајала је од 10. јуна до 18. јула 1942. године. Како је све почело?**

– Почело је наравно окупацијом Краљевине Југославије и формирањем НДХ као и намјером да се униште Срби на њеној територији. Козара са Босанском Крајином представљала је срце српског етничког ткива у средште те нове државе, па је постала и један од центара устанка који је покренут након масовних злочина и спровођења геноцида. Након више мањих појединачних њемачко-хрватских акција на подручје планине Козаре против партизанских герилских одреда. У наређењу команданта њемачких снага за Југоисток од 20. маја 1942. године, стоји да се расформирана борбена група *Багер* која је дјеловала у источној Босни у операцији *Трио*, а да се формира нова борбена група *Зајанна Босна*. Нијемци и Хрвате на ову промјену плана и пребацивање снага на подручје Козаре, натјерале су партизанске акције у којима су ослобођени Приједор (16. мај 1942.) и Љубија (17. мај 1942), те пресијецање путне комуникације Загреб–Бањалука. На челу борбене групе *Зајанна Босна* постављен је генерал Фридрих Штал. Операција на Козару у неким документима носи кодни назив *Ксавер*. У офанзиву на Козару учествовало је око 19.000 хрватских војника и око 11.000 њемачких. На Козари се налазило око 3.500 партизана Другог крајишког одреда и око 80.000 цивила, углавном Срба. Офанзива је трајала од 10. јуна до 18. јула 1942. године. Заробљено је око 68.000 цивила углавном Срба. Дио је завршио у логорима, а дио код хрватских сеоских породица у Славонији као бесплатна радна снага. Партизани су у току саме офанзиве на Козари имали око 1.700 мртвих бораца, а убијено је и више хиљада цивила. Козара је током Другог свјетског рата, дала близу 10.000 војних партизанских жртава. Ипак, након офанзиве више стотина партизана је успјело да се скрије на Козари и настави борбу. На смотри партизана Козаре

ВАЖНОСТ ПИСАНЕ РИЈЕЧИ

– Без историјских извора и литературе наше сагледавање прошлости било би тумарање лавиринта појединачних усмених, породичних и различитих импровизованих интерпретација без много законитости. Не смијемо се удаљити од важности писане ријечи, а важност продукције научне и стручног рада једна је од основа напретка свакога система. Радујемо да се једна млађа генерација научника из Приједора и Дубице у својим студијама презентованим уназад двије, три године озбиљно бави питањем Козаре, Поткозарја, Приједора, Дубице и других мјеста током Другог свјетског рата и геноцида над Србима током НДХ. Ту прије свега мислим на Марка Јанковића, Марину Љубичић Богуновић, Ведрану Симатовић Адамовић, Мирка Димића, а међу њима је и моја маленост.

и преживјелог народа, која је одржана на Палежу 19. августа 1942. године, Скендер Куленовић је први пут рецитовао поему *Стојанка мајка Кнежойљка*, на одушевљење окупљених партизана и народа који су без даха и са сузама у очима слушали Скендерово рецитовање. Куленовић је провео читаву офанзиву на Козари и из прве руке гледао страдање народа Козаре, а кроз лик мајке Стојанке одао пошту свим мајкама које су изгубиле своју дјецу на Козари.

● **Мало људи зна и о судбини која је задешила козарачку дјецу. Шта нам можете о томе рећи, али и логору Јастребарско, првом дјечјем логору на свијету?**

– Нажалост, логори НДХ посебно јасеновачки систем логора смрти трајно су утицали на судбину великог броја Срба Козаре, Поткозарја и Крајине као и читавог српског народа. Послије козарачке офанзиве забијежен је прилив односно спровођење у Јасеновац, али и друге логоре дјеце која су иако су била са родитељима одвајана од њих (један дио родитеља је слан на рад углавном у Њемачку) и онда су формирани логори за дјецу. Прије свега ту се мисли на логоре Горњу Ријеку, Јастребарско и логор Сисак. У њима су владали намјерно створени изузетно тешки физички и хигијенски услови, а вршен је и покушај преваспитавања српске дјеце у хрватском и ушашком духу. Ови логори који су јединствени у савременој цивилизацији, као и три геноцида над Србима, Јеврејима и Ромима остаће записани у историји уз друге сурове злочине као главна карактеристика НДХ. Наравно када говоримо о логорима за дјецу требамо свакако поменути херојски примјер Диане Будисављевић и њених сарадника који су много ризиковали и заложили сопствене животе да спасу бар један дио те српске дјеце.

● **Поједини историчари су често истицали како су након рата многе школе у том крају годинама биле без првачића. Да ли је то тачно?**

– Депопулација односно смањење репродуктивног потенцијала колектива једна су од главних посљедица покушаја извршења геноцида над Србима. На скупу на Козари колеге из поткозарских мјеста су износиле веома сликовите примјере како су се Приједор, Градишка али можда и највише Дубица суочавали са таквим резултатима у послјератном периоду. Бројни су такви примјери, а један од њих јесте и потпуно ослањање домаћинства на женски рад јер је мушка популација сурово уништена и потпуно преоријентисавање жена на послове који су се некада сматрале изричито мушким. С обзиром какве податке имамо о убијању дјеце у масовним злочинима на кућним праговима који су такође карактеристика НДХ као и у поменутих логорима, али и процес брисања идентитета дјеце и њихово раздвајање од породица потпуно је јасно са колико се проблема сустретало и школство и друге области. Ипак, треба рећи да је поткозарски српски сељак стварајући нове вишечлане породице у току и након рата показао јаку животну енергију и вољу за самоодржањем и послао поруку да је живот највећа освета злочину. Наравно то није довољно за потпуни демографски опоравак јер се српски народ никада није опо-

равио од геноцида у периоду 1941–1945. на овим просторима.

● **Козара је била само дио једног плана да се уништи све српско, како на подручју Крајине, тако и у тадашњој НДХ. Да ли постоје неки збирни подаци колико је Срба убијено током тих ратних година на подручју данашње Хрватске?**

– Не знам зашто издвајати само подручје данашње Хрватске, на подручју НДХ живјело је око 2.000.000 Срба и сви они су били жртве или мета геноцида односно потпуног уништења. Један дио је дакле сурово ликвидирани, једна дио протјеран а одређени дио покатоличен и исламизиран. И док се данас међу историчарима, због недорађеног пописа жртава од стране прошлог система, воде расправе о броју страдалих, које се највише заснивају на разним процјенама страдања, могу рећи да смо ми из Меморијалног музеја на Мраковици дошли до преко 40.000 поименично пописаних цивилних жртава само за подручје Козаре. Од тога броја преко 12.000 су дјеца до 14 година старости, што је близу трећине од свих цивилних жртава. То је злочин над злочинима, поготово када имамо у виду начине на које су та дјеца ликвидирани. Огромна већина страдалих цивила су жртве геноцида над Србима у НДХ, а неколико процената страдалих чине Роми, Јевреји и припадници других народа који су страдали на разне начине.

● **Како гледате на сталне покушаје да се минимизирају српске жртве у НДХ, али и да се Јасеновац представи као радни, а не као концентрациони логор?**

– Минимизирање жртава геноцида над Србима у НДХ и релативизација ушашких злочина, дио су самог геноцида. Жртве није било важно само покупити и ликвидирати него и урадити све да се о њима не прича, да их се нико не сјећа. У комунистичкој Југославији то је рађено због изградње државе на идеји „братства и јединства”, па је његован заборав или су жртве геноцида над Србима у НДХ постајале жртве фашистичког терора, а извршиоци злочина су умјесто војних снага НДХ које су се састојале углавном од припадника хрватског и муслиманског народа, постављали неки безлични фашисти. Нажалост, данас сви ми као појединци не чинимо колико можемо да одржимо сјећање на наше мученике и да истину о њиховом страдању објавимо свијету попут Јевреја и Јермена. Мало наших људи одлази у Јасеновац да се поклати жртвама и да науче нешто више о њиховом страдању. То даје простора шарлатанима са свих страна да својим шарлатанским приступом, а неки и по задатку из одређених центара моћи, замагљују праву истину о Јасеновцу и да питање Јасеноваца политизују или користе за неке своје интересе. Историчарима и другим научницима који се баве питањем геноцида над Србима у НДХ треба системски дати подршку, а не само тапшање по рамену и њихове резултате преносити на приступачан начин ширим народним масама. И што је најважније, треба свако са собом да поразговара о томе шта је учинио и да ли је могао више учинити у борби против заборава и негирања геноцида над Србима у НДХ.

МАРИЈАНА МИЉИЋ БЈЕЛОВУК / ГЛАС СРПСКЕ

У СВЕЧАНОЈ САЛИ САНУ ПРЕДСТАВЉЕНА ИЗАБРАНА ДЈЕЛА ВАСИЛИЈА КРЕСТИЋА

КРЕСТИЋ: ПЛАШИЛИ СУ СЕ ДА МОЈА ДЈЕЛА НЕ ПОРЕМЕТЕ ОДНОСЕ СА „ДРУГОВИМА ИЗ ЗАГРЕБА”

У Свечаној сали Српске академије наука и уметности, промовисана су изабрана дјела историчара академика Василија Крестића, која су објавили *Православна реч* и Архив Војводине, а који садржи 15 књига које су настајале у претходних шест деценија. Крестић који је читав свој живот изучавао српско-хрватске односе је на промоцији истакао да дјела посвећује свом професору Васи Чубриловићу који је најзаслужнији за његов научни пут.

– Он је заслужан за све што сам урадио као историчар. Жао ми је што није стигао да прочита све моје радове. Моја је жеља била да се бавим историјом Срба у Војводини и Аустроугарској, али је професор Чубриловић инсистирао да проучавам историју Хрватске. Нисам имао куд, прихватио сам. Добро је што сам то урадио, јер сам ушао у проблеме хрватске историје и српско-хрватских односа – рекао је Крестић који је објаснио да је кроз науку стално откривао нове, у то вријеме нежељене теме и тако у потпуности спознао историју Срба у Хрватској.

– Професор се уплашио да идем путем који ће нас довести у сукоб „са друговима из Загреба” – рекао је Крестић који је у то вријеме оптуживан да је творац теорије геноцида хрватског народа и реметилачки фактор. На његову адресу почела су да пристижу писма усташа...

– Све је то професор знао и хтио је и мене да спасе, да се не догоди неко зло, али и да као истински Југословен спасе и остале. Међутим, сматрао сам да као историчар немам право на то да

» Мира Радојевић, Василије Крестић, Софија Божић и Зоран Гутовић

ћутим, прикривам, фалсификујем и лажем – закључио је академик.

Професорка Мира Радојевић је истакла да Крестић није ћутао када је требало говорити.

– Они који буду пажљиво читали његове радове моћи ће да закључе да су историјске чињенице у њима неоториве и да је неубичајено за то вријеме професор био веома оштар. То је био одраз његове личности, али и озбиљности тема којима се бавио – рекла је Радојевићева.

Научни савјетник др Софија Божић истакла је да *Изабрана дјела професора Крестића* плод знања и компетенције пружају тумачења која су поуздана и мјерљива и која представљају изузетан допринос изучавању српске историје.

Божићева је поменула, између осталог, да се аутор систематски и деценијама бавио односом према ђаковачком бискупу Штросмајеру.

– Ђаковачког бискупа је српска и хрватска историографија цијели један

вијек описивала као великог Југословена, док га је аутор свео на праву мјеру. Професор Крестић срушио је мит о Штросмајеру као протагонисти југословенске мисли, и то нетачно, идеологизовано виђење хрватског националног великана више не би требало да збуњује ни стручњаке, ни лаике – рекла је Божићева. Она је додала да никакве дилеме не би требало да изазивају ни тежње хрватских вођа за територијалним проширењем њихове државе на рачун српских простора.

Зоран Гутовић, директор *Православне речи*, истакао је да је велика част то што су изабрана дјела Василија Крестића објављена међу првима у новопокренутој едицији *Сабрана дјела знаменитих српских историчара*.

– Академик Крестић се својим дјелом сврстао у најзнаменитије српске историчаре који је дао изузетан допринос не само српској науци, већ и српској култури.

НОВА КЊИГА ЂОРЂА БОЈАНИЋА СТРАДАЊА И ЖРТВЕ СРПСКОГ НАРОДА У 20. ВИЈЕКУ

Овом историјском књигом проф. Бојанић свој српски народ чини бесмртним, упркос високо плаћеној цијени, јер Србин може да буде срећан само када је здрав и слободан. У вјечној тежњи ка слободи наш народ је трагично страдавао од памтвијека и остао непокорен. Књига на веома језгровит начин говори о 20. вијеку као врхунцу страдања и жртава српског народа, који је прошаваши све патње и уништавања остао храбар, херојски, несаломив.

Иако разапинан, прогањан до истребљења и уништења, наш народ је попут феникса израњао из пепела и згаришта.

Јасним и лапидарним језиком проф. Бојанић настоји да до танчина забиљежи голготу српског народа у савременом 20. вијеку, који је за цијело човјечанство обећавао нове технике, нове технологије и општи прогрес. Све то су силни и многобројни наши непријатељи опробали и примијенили управо на српском народу с намјером за његово истребљење, али примијењујући и најпримитивнија а најубојитија оружја попут СРБОСЈЕКА – усташког ножа, који је био дужи и бржи чак и од Србинове поруке „Само ти дијете ради свој посао”. Дуго су нам о томе глупаци „мудровали”, јер су наши мудраци ћутали! Наши непријатељи су током цијелог 20. вијека имали мало или нимало душе и много прокламованих али погажених принципа и од нас отимали све – од територија до основног човјековог права на живот, јер је лакше отети, него направити. Али, од смрти нико није побјегао, а вјечни живот чека само праведнике.

У овом релативно кратком и сажетом приказу библијског страдања Срба у 20. вијеку аутор је дао есенцијалан слијед историјских прилика у свијету, са рефлексивом на српско питање.

Оно ни данас у 21. вијеку није рјешено, јер је зло увијек брже од добра, а човјек је најчешће тиранин најбољима и одабранима у цивилизацији. Наши храбри преци су умјели да се херојски одбране на најстрашним мјестима, те ми као њихови потомци морамо вратити отето за наше потомке и освјетлати образ српског цара Душана, у чије златно доба су Срби били дио европске аристократије.

АКАДЕМИК РАДМИЛА ТОНКОВИЋ

Културно-просвјетна заједница Србије додијелила 53 награде Златна значка

Културно-просвјетна заједница Србије свечано је додијелила традиционалну награду *Златна значка* у Народном позоришту у Београду за дугогодишњи допринос развијању културних дјелатности – за несребичан, предан и дуготрајан рад.

Овог пута додијелена су признања за чак 53 лауреата – умјетника, новинара, научника и из свих могућих области. Међу добитницима су пјевачица у жанру цез и шлагер музике Бети Ђорђевић, позоришни редитељ Владан Ђурковић, истакнут по новом мјузиклу *Флеш-денс* (Позориште на Теразијама), глумац Бранислав Бане Томашевић, пијаниста и педагог Миливоје Вељић, новинарка и ТВ водитељка Драгана Косјерина, и многи други.

Сваке године Културно-просвјетна заједница (КПЗ) Србије традиционално додјељује *Златну значку*, а стручни жири је овог пута радио у саставу Живорад Ајдачић (предсједник) и чланови: Божица Велоусис – књижевница, Мирољуб Филиповић Филимир – ликовни умјетник, проф. др Урош Дојчиновић – музички умјетник и Марија Бишоф – уредник. Награда се састоји од позлаћене значке и повеље – графичког листа.

Генерални секретар је Живорад Ајдачић, а предсједник КПЗ Србије Зоран Аврамовић. Златну значку додјељују КПЗ Србије и Министарство спољних послова Републике Србије – Управа за сарадњу са дијаспором и Србима у региону, а под покровитељством Министарства културе и информисања Владе Републике Србије.

На сједници Жирија за додјелу *Златне значке* КПЗ Србије, одржаној 13. децембра, донијета је одлука о овогодишњим добитницима вриједног признања за дугогодишњи допри-

нос развијању културних дјелатности да се додјели 53 признања.

Међу добитницима су и истакнути умјетници, ствараоци и културни активисти из Србије и дијаспоре, чиме је још једном потврђен јединствен културни и духовни простор свих Срба, ма гдје год да они данас живе.

Тако су лауреати награда – сликар Зоран Анђелковић (Ћићевац), ликовни умјетник и сценограф Драган Бартула (Лозница), књижевник Нада Аничич Црљеница (Београд), музичар професор др Драган Батавељић (Крагујевац), новинар и сценариста Нино Брајовић (Београд), пијаниста проф. др Миливоје Вељић (Београд), драмски писац и редитељ Михајло Витезовић (Београд), писац, компози-

ПОДРШКА МИНИСТРА

– Шта награда значи? Она говори, да је ваш рад препознат, да је допринос који ви дајете огroman, од вриједности за нашу културу, за наше цијелокупно друштво, али награда и обавезује, да наставите путем успеха, путем очувања културе, јер она је основно језгро и темељ идентитета народа – поручио је министар без портфеља задужен за област дијаспоре, Ђорђе Милићевић.

тор, диригент, музички уредник др Кристина Вишић Парезановић (Београд), глумац и позоришни редитељ Александар Саша Волић из Београда, интерпретатор народне музике Драгиша Голубовић.

Златну значку су освојили и музички уредник др Силвана Грујић (Београд), публициста и књижевник Бранислав Гулан (Нови Сад), фото-репортер Војислав Данилов (Београд), вајар проф. Драгољуб Димитријевић (Трстеник), књижевник, музички кантаутор и спортиста Никша Добре (живи у САД), Благоица Бети Ђорђевић – славна музичка умјетница шлагера и цеза (Београд), позоришни редитељ и управник Позоришта лутака *Пинокио* Владан Ђурковић (Панчево/ Београд), диригент Невена Ивановић из Београда, публициста и културни посленик Зоран Ивезић (Нови Сад), књижевник и научник проф. др Јован Јањић (Београд), писац проф. др Голуб Јашовић (Косово и Метохија), публициста Митар Јосиповић (Бајина Башта).

Такође, награду и признање *Златна значка* кући су понијели – културни посленик мр Драгиња Калинић (Сремски Карловци), историчар проф. др Данило Ковач (Требиње), костимограф Снежана Нена Ковачевић (Ужице), књижевник Станислав Ц. Којић (Врбовац),

књижевник Горан Лабудовић Шарло (Врбас) и троје из Београда – примјенени сликар проф. др Тијана Којић, новинар и ТВ водитељ Драгана Косјерина, новинар и књижевник Хаџи Ђуро Си. Куланин.

Награду су примили и ТВ новинар, уредник, сликар Радован Лазаревић (Мионица), вокални солиста Чедомилр Марковић (Београд), композитор и музичар Милош Миша Мијатовић (Београд), сликар и дизајнер Јелена Милошевић, родом из Београда, књижевник из Црне Горе Веселин Мишњић, београдски кантаутор Алекса Недељковић, књижевник и афористичар Вера Павић (Горњи Милановац), музички умјетник – гуслар Бојана Пековић (Краљево / Финска), новинар и књижевник Родољуб Петровић (Чачак), колекционар Владимир Пешић, културни посленик Гордана Предић, публициста и галериста Мирела Пудар – све троје из Београда.

Конечно, *Златну значку* од данас носе и ови умјетници или медијски радници: књижевник Зоран Радовановић (Дреновац, Шабац), новинар и менаџер у медијима Никола Радановић, књижевник Обрен Ристић (Књажевац), графички дизајнер Владимир Сивцевич Волођа (Русија/ Србија), књижевник и културни посленик Иван Сокач (Београд), глумац, драмски умјетник Бранислав Томашевић, запослен у београдском Народном позоришту, хроничар Младен С. Трајковић (Косово и Метохија), новинар, уредник и књижевник Весна Ђоровић Бутрић (Београд), новинар и књижевник Драган С. Филиповић (Шабац), публициста Едиб Хонић (Сјеница) и научни савјетник/ туризмолог проф. др Драго Цвијановић из Врњачке Бање, преноси Танјут.

ИДЕНТИФИКОВАНИ ОСТАЦИ ЈОШ ДВОЈЕ СРБА УБИЈЕНИХ У АКЦИЈИ БЉЕСАК

Посмртни остаци обје жртве, чији идентитет није саопштен, пронађени су 2021. године приликом разминирања терена у шуми код Окучана и Шуметлици.

Од почетка процеса ексхумација и идентификација посмртних остатака које су вршене на подручју Хрватске, по заједнички утврђеној методологији, Србији је омогућен мониторинг, па је у складу с тим идентификацијама присуствовао и мониторинг тим Комисије за нестала лица.

Према подацима Комисије, кроз овај процес су од 2001. до 2022. године из регистрованих, масовних гробница, појединачних гробних мјеста и других необиљежених локација на територији Хрватске, ексхумирани посмртни остаци више од 1.400 жртава српске националности. Од тог броја, породицама су, ради сахране, предати посмртни остаци око 990 идентификованих жртава, наводи се у саопштењу.

Злочиначка операција Бљесак била је војно-полицијска акција коју су спровеле хрватске војне, паравојне и полицијске снаге 1. и 2. маја 1995. године под руководством председника Хрватске Фрање Туђмана на територији Западне Славоније, тада у саставу Републике Српске Крајине са намјером етничког чишћења тог простора. Иако је у вријеме напада, подручје Западне Славоније било под заштитом снага УН, за само 36 часова прогнано је око 18.000 преосталих Срба, а, према досадашњим подацима, убијено 283 међу којима 57 жена и деветоро дјеце. РТС

ЗЛО ПРОЉЕЋЕ '92: У НИКШИЋУ ПРИКАЗАН ФИЛМ О СТРАДАЛНИЦИМА ЛОГОРА ЛОРА

У Никшићком позоришту приказан је документарни филм *Зло прољеће '92* који је резултат деветомјесечног рада Радио телевизије Никшић о суровом страдању никшићко-шавничке и барске групе у злогласном сплитском логору Лора и Дувну, у априлу и мају 1992. године.

Директор Радио Телевизије Никшић Никола Марковић је истакао да се ради о болној причи коју је важно да друштво не потискује и не прећуткује.

Он је истакао улогу и значај двојице људи који су ризиковали животе како би се уопште сазнало за случај Лора. – Први је Марио Баришић, некадашњи заповједник Војне полиције Хрватске војске у Сплиту, који је открио случај Лора и свједочио о ужасним мучењима која су се тамо догодила, а други је Тончи Мајић, такође Сплићанин, председник Далматинског комитета за људска права који је читав случај објелоданио и процесуирао – рекао је Марковић.

О страдању никшићко-шавничке и барске групе у злогласном сплитском логору Лора и Дувну, у априлу и мају 1992. године у Црној Гори писао је Дан, а исјечци тих новинских написа уткани су и у филм.

Председник Удружења бораца ратова од 1990. године Радан Николић је истакао да је филм од јавног интереса и корак ка правди за жртве ратног злочина.

– Овим филмом, који је свакако од јавног интереса, а чија снага и ефекти ће се тек спознати, учињен је велики корак ка правди за жртве ратног злочина, јер је филм у цјелини, потресно и упозоравајуће свједочење о злочину без казне, о чему тешко да ће моћи више да ћуте Влада и Скупштина Црне Горе, а нарочито не Врховно и Специјално државно тужилаштво – истакао је Николић.

Новинарка Соња Вујадиновић је у изјави за Дан навела да је током рада на документарном филму *Зло прољеће '92* имала прилику да чује разноврсне приче о овој теми. Позивала је грађане да јавно проговоре о свему што су знали и чули на ову тему. Међутим, безуспјешно... Зато је овај филм опомена.

– На серијалу се радило девет мјесеци, а током овог периода имала сам прилику да позovem грађане да кажу јавно своја сазнања. Испоставило се да ништа од тога није тачно, да чак не постоје људи које они наводе и то су за мене најстрашније ствари. Овај серијал јесте опомена, сви ратови су страшни и то су углавном фразе... али је грађански рат најстрашнији. Имамо ситуације и у сопственој земљи и у окружењу... Ако нас овакве ствари не могу опоменути, шта онда може – запитала је Вујадиновићева.

Новинарка је навела да кључ проблема јесте што држава није тражила пресуде за починиоце ратног злочина у Лори.

– Хрватско судство је након подигнутих оптужница изрекло осуђујуће пресуде. Шта се дешава са нашом земљом, па то није тражено, у томе је јесте кључ проблема... Овај филм је можда требало да се прикаже прије 30 година и данас би вјероватно другачије говорили о људима – истакла је Вујадиновићева

Документарни истраживачки серијал припремили су Соња Вујадиновић, Александар Маројевић, Предраг Кецојевић, Радојица Станковић, Александар Ђурђић и Немања Поповић, екипа Радио-телевизије Никшић.

ИНАС

У БЕОГРАДУ ПРОМОВИСАНЕ МОНОГРАФИЈЕ О СТРАДАЊУ ДЈЕЦЕ У СРПСКОЈ ТОКОМ РАТА

ШТА СУ СКРИВИЛА ДЈЕЦА?

У београдском Центру за културу *Влада Дивљан* у организацији Координације удружења избјеглих и расељених у Србији и уз подршку Представништва Републике Српске у Србији представљене монографије *Дјеца жртве рата* и књига *Шта су скривиле* аутора Николе Борковића. Представљању ових издања су присуствовали Владан Јеремић, председник општине Звезда, др Дарко Пауновић, замјеник председника општине Палилула и Борислав Максимовић, савјетник за просвјету, културу, умјетност и спорт у Представништву Републике Српске у Србији.

Говорећи о монографији *Дјеца жртве рата*, Борковић је као уредник овог дјела објаснио да је ово један од пројеката Републичког центра за истраживање рата, ратних злочина и тражење несталих лица из Бањалуке, који већ дуже вријеме спроводи истраживања о страдању дјеце на подручју БиХ током протеклог одбрамбено-отаџбинског рата.

Он је навео да је прво такво издање монографија

Шта су скривиле, која говори о страдању 12 беба у Клиничко-болничком центру у Бањалуци 1992. године.

Тада су тек рођена дјеца остала без кисеоника јер је само Србија жељела да га допреми, али јој је лет био онемогућен Резолуцијом 757 Савјета безбједности Уједињених нација, којом су уведене санкције Савезној Републици Југославији.

Сам аутор књигу види као свједочанство о ратном периоду и херојима из прве борбене линије, о 12 малих мученика, љекарима, пилотима, новинарима и људима који су помагали.

– То је до сада најпотпунија студија на ту тему, у којој су први пут сабрана интегрална свједочења 11 мајки – рекао је Борковић.

Друга монографија Републичког центра за истраживање рата, ратних злочи-

на и тражење несталих лица, која говори о страдању најмлађих је *Дјеца жртве рата*, гдје је до сада евидентирано 1.418 страдале дјеце по разним основама.

– Јако је битно да се страдање српског народа у протеклом одбрамбено-отаџбинском рату представи и у Србији, јер су и људи са ових простора учествовали у спасавању 12 беба или су апеловали да се помогне тим бебама – подсетио је Борковић.

Он је нагласио да су у вријеме када се драма са бебама које су остале без кисеоника дешавала, глас да се дјеца у тадашњој Аутономној регији Крајина помогне дизали патријарх Павле, књижевник и некадашњи председник Савезне Републике Југославије Добрица Ђосић и глумице Мира Бањац и Светлана Цеца Бојковић.

Борковић сматра да је

због тога и низа других разлога значајно да се обје књиге данас по први пут намјенски представе у Београду, не рачунајући Међународни сајам књига, гдје је књига *Шта су скривиле* промовисана 2019. године, а монографија *Дјеца жртве рата* ове године.

Промоцији књига о страдању дјеце током рата у Српској у Културном центру *Влада Дивљан* присуствовали су и представници Удружења *12 звездица за 12 беба*, које сваке године организује поклонички марш на планини Требава у знак сјећања на страдање новорођенчади у бањалучком породилишту 1992. године.

Овом догађају су присуствовали Владан Јеремић, председник општине Звезда, др Дарко Пауновић, замјеник председника општине Палилула и Борислав Максимовић, савјетник у Представништву Р. Српске у Србији.

Догађај је употпуњен изложбом иконописца Милице Мишић *Молитва, Сечање, Васкрсење*, која је посвећена страдању дјеце кроз историју и дјечи мученицима.

Ђаци чувају сјећање на страдање Срба у Јошаници код Фоче

У Фочи је изложбом ученичких ликовних и литерарних радова на тему *Никољданске сузе на њушу до истине* обиљежено три деценије од злочина у Јошаници, који је 19. децембра 1992. године починила тзв. Армија БиХ из Горажда, свирепо убивши на кућном прагу 56 мјештана, међу којима и троје дјеце и 21 жену.

Изложбу је приредила општинска Организација породица погинулих и заробљених бораца и несталих цивила општине Фоча у сарадњи са фочанским основним и средњим школама.

У холу Средњошколског центра изложено је више од 60 радова пристиглих на конкурс, а награђено је осам најљепших – по један литерарни и ликовни рад ученика из обје фочанске основне школе, Средњошколског центра Фоча и Богословије *Свети Пейтар Дабробански*.

Међу награђеним литерарним радовима издваја се *Писмо јошаничкој анђела* које је написала ученица фочанске гимназије Анђела Ивановић.

Она је рекла да је покушала, из перспективе дјетета које је страдало у злочину, да представи шта се дешавало у Јошаници и на који начин је масакр изведен.

– Са тим дешавањима упознали су нас професори, али сам доста тога слушала и од родитеља, баке и дједа. Док сам се при-

премала за писање рада прегледала сам документарце и прочитала бројне текстове до којих сам дошла на интернету, како бих што боље представила злочин у Јошаници – рекла је Ивановићева.

Ђаци су и ликовним радовима представили своје виђење дешавања у Јошаници, а наставница ликовне културе Саша Давидовић навела је да су у тим радовима мање заступљене слике спаљених кућа и убијених људи, а више патња и тјескоба.

У општинској Организацији породица погинулих и заробљених бораца и несталих цивила истичу важност његовања културе сјећања и поручују да се не смије дозволити да млађе генерације забораве жртве страшног злочина.

– Дјеца не смију да имају мржњу, али и не смију да забораве на оно што се десило. Надамо се да ће сваке године у школама на Светог Николу ђаци имати историјски час, како би знали шта се десило у Јошаници – рекла је секретар Организације Душанка Лаловић.

У никољданском покољу, док су славили крсну славу, на кућном прагу звјерски је масакрирано 56 мјештана српске националности, међу којима је била 21 жена и троје дјеце – Драгана Вишњић од десет година, њен три године млађи брат Дражен и двогодишња Данка Тановић.

За овај злочин нико није одговарао.

ПАРАСТОС СРПСКИМ ЖРТВАМА У ГРУБИШНОМ ПОЉУ

У Грубишнопољској православној Цркви Светог Ђорђа 17. децембра одржан је парастос невиним српским цивилним жртвама Билогоре и Западне Славоније страдалима у рату током јесени и зиме 1991. године, пише портал *Новости*.

Домаћин овогодшње комеморације били су ВСНМ Бјеловарско-билогорске жупаније и ВСНМ Грубишно Поље на челу с председницима Дарком Карановићем и Миланом Кнежевићем.

Догађаје из 1991. Карановић је повезао са страдањима грубишнопољских Срба и њиховом депортацијом у Јадовно и Слано на отоку Пагу крајем 1941. године.

– Егзодус Билогораца и западнославоноца 1991. кренуо је као и 1941. из грубишнопољских села Велике и Мале Барне, Велике и Мале Ператовице, Малог Грђевица, Сибеника, Растовца, Турчевић Поља, Дијаковца, Лончарице, Дапчевице и Рапенице у правцу даруварских и пакрачких села, према ријеци Сави, Србији и Републици Српској – рекао је Карановић.

О догађајима у Грубишно Пољу 1991. говорио је Кнежевић, рекавши да су само у бившој општини Грубишно Поље страдала 43 српска цивила, од којих је дио њих убијен на „кућном прагу“ при чему се највећи дио воде као нестали.

Литургију је служио грубишнопољски јереј Славен Јовичић уз саслушање пароха бјеловарског Стефана Максимовића и великобршљаничког Славимира Гвојића.

У МАТИЦИ СРПСКОЈ ПРЕДСТАВЉЕН АТЛАС ЗЛОЧИНА НАД СРБИМА ТОКОМ ОДБРАМБЕНО-ОТАЦБИНСКОГ РАТА

1.300 страница за злочине над Србима у ратној 1992. години

У организацији издаваштва *Бишције* из Новог Сада у Матици српској је 25. 11. 2022. године представљен *Атлас злочина над Србима током Одбрамбено-отаџбинској рати* у издању Републичког центра за истраживање рата, ратних злочина и тражење несталих лица из Бањалуке. О књизи су говорили Ђина Весић директорка издаваштва *Бишције*, Виктор Нужић правник, начелник Одјељења за истраживање рата и иницијатор овог пројекта и Симиша Симикић виши стручни сарадник, који се у Центру бави проучавањем рата с политичког аспекта.

У пуној свечаној сали Матице српске представљен је први том капиталног пројекта *Атлас злочина над Србима током Одбрамбено-отаџбинској рати* који на скоро 1.300 страница обухвата све масовне злочине, почињене над четири и више особа, на простору Босне и Херцеговине у 1992. години. Писање *Атласа* за 1992. годину трајало је двије године, док су подаци прикупљени годинама уназад. Описани злочини су поређани хронолошки, од првог злочина над Србима, који се одиграо прије званичног почетка рата, у Сијевковцу 26. марта 1992, до последњег у тој години, злочина у Цикотској Ријеци, 23. децембра. Издање је опремљено картама и табелама, као и фотографијама жртава. У плану је издавање још два тома, другог за 1993. и 1994. годину, као и трећег тома за 1995. годину. Сва издања треба да служе да се шири јавност на најопсежнији и најпрегледнији начин упозна са страдањем Срба у последњем рату на територији Босне и Херцеговине.

Испред издаваштва *Бишције* присутнима се обратила директорка Ђина Весић, која је истакла значај дјелатности Републичког центра јер је то институција која се бави кључним питањима за српски национални идентитет. Ђина Весић је изјавила да је значај Републичког центра у томе што посебан значај даје свакој жртви.

– Оног тренутка када будемо схватили значај сваке жртве, када будемо схватили да је за превазилажење трауме потребна његова конкретизација и када будемо спремни да сагледасмо сагласност између теорије и праксе тада ћемо знати суштински значај реченице која је кључна, а то је: „Догодине у Призрену“ – истакла је Ђина Весић.

Начелник Одјељења за истраживање рата Виктор Нужић је присутне упознао са радом центра.

» Виктор Нужић, Ђина Весић и Симиша Симикић

– Републички центар има обавезу да документује злочине и да не дозволи да се заборави страдање српског народа. Центар је републичка управна организација у саставу Министарства правде Републике Српске и приоритет му је истраживање рата, ратних злочина и тражење несталих лица. Ова институција настала је непосредно након рата, као секретаријат за сарадњу са Међународним судом за бившу Југославију у Хагу. Иако је у називу стајала сарадња, то није била толико сарадња колико је више било изузимање документације од Републике Српске.

Нужић је објаснио да су сви послови прописани Законом о републичкој управи. Истакао је да је битно да се истраживање о рату и култура сјећања и памћења подигне на институционални ниво и да почнемо овим питањем да се бавимо институционално. О оваквим темама морамо да имамо одређене стандарде, да не погрешимо јер свака грешка може бити кобна.

– Често залутамо причајући о бројевима, о неким стварима које нису релевантне за сам догађај и изгубимо фокус са тог догађаја. Престане да се говори о злочину, а почне да се прича о маргиналним стварима. Злочин је злочин, није битно колико жртава има. Ми смо истраживачи у смислу архивирања, скупљања и обрађивања архивске грађе како би на што релевантнији начин описали догађаје који су се десили у протеклом рату. Публиковање је значајан посао којим се наша институција бави и као производ тога настало је ово капитално дјело – истакао је Нужић.

Виши стручни сарадник, Симиша Симикић, који се у Центру бави проучавањем рата с политичког аспекта, истакао је да је методологија *Атласа* осмишљена тако да се кроз микролокације покуша на што детаљнији начин објаснити како је долазило до одређених злочина, ко их је извршио, ко је страдао, на који начин је страдао, какве су последице.

Симикић је саопштио да је свако мјесто страдања обрађено кроз цјелине.

– Прво смо кретали од географског положаја етничког састава становништва општине у којој се десио злочин, а затим смо анализирали ту микролокацију. На примјер, ако је ријеч о неком селу и некој општини, онда се ту налазе и упоредни подаци пописа становништва из 1991. године и првог послератног пописа из 2013. године, који се десио у Босни и Херцеговини. То је урађено јер су подаци алармантни и када се упореде свједоче о томе да данас Срба у тим мјестима више нема. Затим слиједи опис догађаја шта се десило тога дана, у том селу, ко је извео злочин, ко су жртве, шта се десило са српском имовином и имовином Српске православне цркве. Послије описа догађаја слиједи табеларни приказ са основним и специфичним подацима жртава. Сљедећа цјелина су непријатељске војне формације које су извршиле напад како би на што вјеродостојнији начин приказали читаоцу која војска је у том тренутку ту била. Задња цјелина за свако мјесто је правосудни процес у којем је анализирано да ли је неко процесуиран за конкретан злочин, да ли је осуђен, на колико је осуђен, да ли је вођен судски процес.

Симикић је на крају истакао да ово не значи да је са *Атласом* завршено истраживање злочина за 1992. годину. Постоје злочини који нису обрађени у *Атласу* због недостатка документације, као и због тога што у неким мјестима Срба ни нема да би свједочили о том злочину. Такође, Симикић је додао да *Атлас* треба да служи као рехуманизација српских жртава.

За све заинтересоване треба истаћи да је *Атлас*, као и многа друга издања, доступан на сајту Републичког центра за истраживање рата, ратних злочина и тражење несталих лица.

Програм је водила Тамара Бабић, а умјетнички дио изводио је појац Александра Недељковић. **ДРАГАНА ШИПОВАЦ**

ЗБОРНИК КАД ПРОШЛОСТ ПРОГОВОРИ: КОЗАРА 80 ГОДИНА КАСНИЈЕ, 1942-2022.

Зборник *Кад прошлост проговори: Козара 80 година касније, 1942-2022*, који садржи стручне радове историчара и публициста и бројне фотографије и документе о страдању народа Козаре у Другом свјетском рату, представљен је у Градишци.

Приређивач и један од аутора Зоран М. Кос рекао је да је овај зборник рађен поводом обиљежавања 80 година од здружене усташко-њемачке офанзиве на Козари. – На овај начин се покушавају отворити нове теме и доћи до истине о великој трагедији која се зове Козара. Један дио тих питања је отворен и очекују се неки нови зборници и аутори који ће дати још одговора везаних за та дешавања – истакао је Кос.

Рецензент Зборника и један од аутора, историчар Вељко Ђурић Мишина рекао је да је овај зборник за читање и коментарисање и да на неки начин иницира потребу да Срби разговарају о томе шта је било и зашто се десило ова велика национална трагедија.

На промоцији су говорили и други аутори радова у Зборнику, историчар Меморијалног музеја на Мраковици Борис Радаковић и доктор Радоја Рацановић из Градишке. Промоцију зборника организовала је Народна библиотека Градишка и Књижевна заједница *Васо Пелагић* из Бањалуке под покровитељством града Градишка. Скуп су присуствовали градоначелник Градишке Зоран Аџић, протојереј-ставрофор Гојко Слијепчевић и бројни грађани. **БЛ ПОРТАЛ**

ПРЕДСТАВЉЕН РОМАН ПОМОР СТАРАЦА НОВИНАРА МИХАЈЛА ОРЛОВИЋА

У Добоју је представљен роман *Помор старца*, аутора Михајла Орловића из Бањалуке, који се темељи на истинитом догађају из 1996. године када је у околини Санског Моста испоручен конвој од 143 тијела старца уз образложење да су преминули природном смрћу. Орловић је рекао новинарима да је роман настао као одговор на, како наводи, „једну бестијалну лаж непријатељске стране да је у само неколико дана преминуло 143 старца у једном малом градићу, гдје се прије рата умирало споро, готово па ријетко“.

Радећи тада као новинар Орловић наводи да је у покушају да утврди анатомију тог случаја прикупио одговарајућу документацију и забиљежио приче свједока, а све то тек ове године уобличио у форму романа. Орловић је навео да је током истраживања наишао на одсуство емпатије код саговорника и да је често одговарао да се бави судбином страдалих под изговорима попут: „Шта ће ти то?“, „Кога интересују старци?“ или „Ко су ти старци о којима пишеш, батали то“.

Он тврди да је разговарао са људима који су преживјели то страдање, породицама страдалих, али и извршиоцима злочина. – Открићу вам неколико истина. Многи су остали са жељом да их нико неће дирати јер нису криви никоме и да ће на тај начин сачувати куће, односно имање. Њихова дјеца, мислећи исто тако, говорили су им да остану када већ хоће. Међутим, сада нема ни дједа, ни оца и мајке, ни куће. Сада ти људе осјећају кривицу – навео је Орловић. Он појашњава да због осјећаја љутње према себи дјеца страдалих не желе да говоре о тим догађајима, док преживјели настоје да то забораве и да због бојазни да се коме не замјере „гурају проблем под тепих“ надајући се да ће тако бити и заборављен.

– Ја не волим да кажем да је ово истинити роман како би га неко прочитао. Ја кажем да се кунем да ништа овдје није слагао, али да ли је истина ја не знам – изјавио је Орловић.

Он је рекао да му је требало дуго времена да сва знања преточи у литературу, уобличену на начин како је сликом *Герника* чувени сликар Пабло Пикасо приказао страдање истоименог шпанског градића који је 26. априла 1937. године савијен током бомбардовања њемачко-италијанске авијације.

– Порука романа је ратна, али и антиратна. Та борба која је трајала је непресушна инспирација и треба да се експлоатише, јер увијек има своју поруку коју треба искористити поготово у умјетности, а не само у историји – поручио је Орловић.

Он је за књигу навео да у себи садржи више прича које су везане и чине једну цјелину и да прескакањем само једне приче цјелина постаје крња.

Михајло Орловић је српски књижевник и новинар. Пише поезију и прозу, а дјела су му награђивана и преводјена на више језика. Заступљен је у више антологија српске поезије и кратких прича.

ЂАКОН БУДИМИР КОКОТОВИЋ: БОЖЕ МОЈ, У ТЕБЕ СЕ УЗДАМ – СВЕТИ СВЕШТЕНОМУЧЕНИК САВА (ТРЛАЈИЋ)

Монографија о свештенумченику Сави Трлајићу

Епархијска издавачка установа *Марширија*, са благословом Његовог Пресвештенства епископа горњокарловачког Герасима, објавила је монографију под називом *Боже мој, у Тебе се уздам – Свети свештенумченик Сава (Трлајић) епископ сремски и горњокарловачки 1884-1941*, аутора ђакона Будимира Кокотовића.

Предговор овом издању написао је епископ Герасим и том приликом истакао да ће читаоци који пред собом буду имали ово капитално дјело настало трудом и радом ђакон Будимира Кокотовића бити у прилици да спознају садржину овоземаљског живота дивног Божјег угодника Саве, од његовог рођења до мученичке смрти, којој је са спремношћу и смиреношћу гледао у очи и заједно са презвитерима часно пострадао, Христа свједочећи и кроз мучеништво вјечност задо-

бивши, овјенчавши се вијенцем славе на небесима.

Монографија се публикује 81 годину након мученичке смрти Светог Саве, епископа горњокарловачког, и обухвата преко 500 страница, штампаних у Б5 формату, у

тврдом повезу, са великим бројем до сада непубликованих фотографија из живота свештенумченика Саве горњокарловачког, као и документа разних државних и црквених архива. Рецензент протођакон Далибор Мидић наводи: „Поред тога што оно представља до сада најопширнију биографску цјелину, она даје и значајан допринос историји Срба који су живјели на просторима Епархије горњокарловачке пред почетак Другог свјетског рата, допринос српској култури и наслеђу, али и значајан прилог српском мартирологијуму.“

Ово дјело прворазредног историјског значаја, саткано од провјерених чињеница и базирано на анализи архивске грађе и докумената, аутор је посветио љубави и жртви Светог свештенумченика Саве горњокарловачког и свих са њим пострадалих мученика Карловачког владичанства.

ИЗВОР: ЕПАРХИЈА ГОРЊОКАРЛОВАЧКА

ШТА ЈЕ НА ЗАХТЈЕВЕ НАРОДНОГ ПОСЛАНИКА МИОДРАГА ЛИНТЕ ОДГОВОРИЛА КОМЕСАРКА НАТАША СТАНИСАВЉЕВИЋ

И ДАЉЕ НА ЧЕКАЊУ: СТАМБЕНИ И БРОЈНИ ДРУГИ ПРОБЛЕМИ ПРОГНАНИЧКИХ ПОРОДИЦА ЈОШ УВИЈЕК НИСУ РИЈЕШЕНИ

» Српско коло објављује одговоре комесарке Наташе Станисављевић на 17 захтјева које је упутио народни посланик Миодраг Линта, а која се тичу права прогнаних и избјеглих Срба који данас живе у матици Србији.

1 Комесаријат за избјеглице и миграције и Влада да затраже од Банке за развој Савјета Европе да се реализација Регионалног стамбеног програма продужи до 31. децембра 2024. године, јер је јасно да се због споре реализације не може испоштовати рок до 30. јуна 2023. године.

– Регионални програм стамбеног збрињавања је програм који се финансира из средстава Поверљачког фонда којим управља Банка за развој Савјета Европе, а са којом су донатори склопили споразум о приступању. Рок за спровођење пројекта који се финансирају из ових средстава у све четири партнерске земље је 30. јун 2023. године.

2 Комесаријат за избјеглице и миграције да припреми Програм рјешавања стамбеног питања који би, како је договорено са премијерком Брнабић и њеним кабинетом, усвојила нова Влада након што буде изабрана у Скупштини. На другом радном састанку у Влади који је одржан 8. јуна тадашњи комесар за избјеглице и миграције Владимир Цуцић је упознао присутне са радном верзијом Програма рјешавања стамбеног питања. Нова Влада треба да усвоји наведени Програм, као и да усвоји Закључак којим ће обавезати надлежне државне органе да раде на реализацији истог.

– На састанку у Влади Србије одржаном 8. јуна 2022. године код премијерке Ане Брнабић уз присуство надлежних институција Републике Србије и Одбора за рјешавање стамбеног питања прогнаних Срба из Хрватске и Федерације БиХ, договорено је да се постојећа евиденција Комесаријата лица у потреби за стамбеним рјешењем која се континуирано води и ажурира од 2008. године, у сарадњи са општинским повјереницима за избјеглице, допуни подацима како би се омогућило упаривање са евиденцијама које о грађанима Србије воде друге надлежне институције.

Прикупљени подаци ће бити полазна основа за израду нове Стратегије за рјешавање питања избјеглица и интерно расељених лица Републике Србије. Комесаријат наставља са активношћом на прикупљању и упаривању података.

3 Комесаријат за избјеглице и миграције да максимално помогне да се у буџету за 2023. годину обезбједи финансијска средства за стамбено рјешавање прогнаничких породица које су остале испод црте. Према подацима Комесаријата за избјеглице и миграције има 5.912 прогнаничких породица које су конкурисале на неком од четири врсте јавних позива (станови, грађевински

материјал, сеоска имања и монтажне куће) и које су након објаве коначних листа остале испод црте. Наведене породице више не треба поново да конкуришу на јавним позивима.

– Расписивање јавних позива само за породице које досад нису конкурисале за рјешавање стамбеног питања није могуће, с обзиром да се не може на такав начин заинтересовано лице онемогућити да учествује у поступку по Јавном позиву. На Јавни позив може да се пријави свако, а Комисија је та која у поступку утврђује да ли конкретно лице испуњава услов за учешће на Јавном позиву или не и о томе доноси одговарајућу одлуку.

4 Комесаријат за избјеглице и миграције да распише четири јавна позива на нивоу Србије за све прогнаничке породице које досад нису конкурисале за рјешавање стамбеног питања. У питању су јавни позиви за станове, сеоска имања, грађевински материјал и монтажне куће. Поред тога, јавне позиве треба да прати медијска кампања на РТС-у и телевизијама са националном фреквенцијом (Хепи, Пинк, Прва, Б92) с циљем да све прогнаничке породице које то досад нису учиниле се пријаве за рјешавање стамбеног питања.

– Комесаријат за избјеглице и миграције Јавне позиве за ЈЛС расписује у складу са Законом о избјеглицама и Уредби о утврђивању Програма коришћења средстава за рјешавање стамбених потреба и друге програме интеграције избјеглица која се усваја на годишњем нивоу на сједници Владе РС на приједлог Комесаријата. Након доношења Одлуке о избору ЈЛС од стране Комесаријата, Јединице локалне самоуправе расписују јавне позиве за избјеглице и бивше избјеглице.

5 Омогућити свим прогнаним лицима са подручја Хрватске и Федерације БиХ који нису имали избјеглички статус да конкуришу на јавним позивима за рјешавање стамбеног питања. У Србији има преко хиљаду прогнаних Срба из Хрватске и БиХ који се нису пријавили на попису избјеглица 1996. године и немају или нису имали избјеглички или прогнанички статус. Тим лицима Комесаријат за избјеглице и миграције не дозвољава да конкуришу за рјешавање стамбеног питања. У питању је велика неправда јер се ради о прогнаним Србима који су протјерани из својих станова и кућа као и остали Срби са подручја Хрватске и Федерације БиХ. Наведене породице током 90-их година прошлог вијека нису из различитих разлога стекле статус избјеглог или прогнаног лица.

– Чланом 13. став 1. Закона о избјеглицама (Службени гласник РС, број 18/92. Службени лист СРЈ, број 42/02 – СУС и Службени гласник РС, број 30/10) прописано је да о признавању или престанку својства избјеглице рјешава Комесаријат рјешењем.

У том смислу, а у складу са одредбама Закона о избјеглицама, у свим поступцима стамбеног збрињавања у Републици Србији, укључујући и Регионални стамбени програм Републике Србије, могу да учествују само лица којима је рјешењем Комесаријата за избјеглице признат статус избјеглице у Републици Србији и којима је у складу са рјешењем Комесаријата и издата избјегличка легитимација од стране МУП-а. Такође, у наведеним поступцима стамбеног збрињавања могу да учествују и бивше избјеглице, односно лица која су у међувремену примљена у држављанство Републике Србије и која су регулисала пребивалиште и личну карту Републике Србије, а претходно су укинула избјеглички статус у Републици Србији.

Омогућавање учешћа и прихватања пријава од стране Комисије за избор корисника, лицима наведеним у вашем захтјеву у поступцима стамбеног збрињавања избјеглица и бивших избјеглица, а којима у складу са Законом није донијето рјешење о признавању избјегличког статуса, било би противно одредбама Закона о избјеглицама. Наиме, лица која никад нису била у статусу избјеглице немају законског основа да буду корисници програма збрињавања који спроводи Комесаријат.

6 Комесаријат за избјеглице и миграције у сарадњи са ЈУП-ом и локалним самоуправама да максимално убрза реализацију пројекта изградње станова и додјеле сеоских имања, грађевинског материјала и монтажних кућа. Тражим да се хитно пронађу рјешења везано за изградњу станова и додјелу грађевинског материјала, сеоских имања и монтажних кућа. Један од примјера драстичног кршења рокова и преузетих обавеза јесте Град Београд што је изазвало и изазива велико огорчење и незадовољство прогнаничких породица. На основу јавних позива из 2018. и 2019. године предвиђено је да се саграде 383 стана, од тога 250 станова у насељу Овча и 133 стана на Новом Београду. Изградња 250 станова у Овчи је почела у другој половини прошле године и радови су завршени док још није започела изградња наведена 133 стана. Постоје и други бројни примјери веома споре изградње станова и додјеле грађевинског материјала, сеоских имања и монтажних кућа прогнаничким породицама. Такође, постоје чести примјери некавалитетне

изградње станова или додјеле станова који су за 8-10 м2 мањи у односу на прописане стандарде у Закону о избјеглицама (нпр. зграда од 152 стана у новосадском насељу Футог гдје је око 50 породица добило мање станове).

– Комесаријат за избјеглице и миграције, у сарадњи са Јединицом за управљање пројектима и јединицама локалне самоуправе ће настојати да се, у наредном периоду не пролонгирају планирани рокови за завршетак изградње преосталих стамбених јединица у оквиру Регионалног стамбеног програма, односно издавање употребних дозвола и усељење избраних корисника. Што се тиче осталих компоненти – монтажне куће, сеоске куће и пакети грађевинског материјала за изабране кориснике, реализација је у току и обезбјеђено је превазилажење проблема набавке грађевинског материјала тако што ће сви корисници добити потребан материјал утврђен техничком спецификацијом како не би били оштећени због промјена цијена наведеног материјала на тржишту. У посљедњих мјесец дана употребне дозволе су издате за новоизграђене стамбене објекте у Краљеву, Вршцу, Суботици, Шиду и Шапцу.

7 Максимално убрзати рјешавање коначних листа након завршених конкурса за све видове рјешавања стамбених питања. Потребно је да надлежне комисије за станове, грађевински материјал, сеоска имања и монтажне куће далеко брже и ефикасније рјешавају поднијете захтјеве прогнаничких породица и да у што краћем временском року објаве коначне листе.

– Сталним праћењем реализације уговора, као и прецизираним роковима у уговорима са јединицама локалне самоуправе превазилази се проблем доношења Одлука о избору корисника када су у питању уговори из средстава Буџета Републике Србије за грађевински материјал и сеоске куће. Када је у питању Регионални стамбени програм све одлуке су донијете, осим за стамбене јединице у Новом Саду због већег броја предмета и жалби чије рјешавање претходи доношењу Коначне листе. Још нису утврђене коначне листе за стамбене јединице у Београду и Аранђеловцу, док је припрема за доношење одлуке у Новом Саду у завршној фази. За остале компоненте донијете су све Одлуке и Коначне листе по свим јавним позивима који су објављени.

8 Комесаријат за избјеглице и миграције да укине дискриминаторски услов да прогнаничке породице морају имати рјешење о озакоњењу стамбених објеката да би добили грађевински материјал за завршетак или адаптацију, већ да услов буде поднијет захтјев за легализацију како је било до 2018. године. До 2018. године један од услова да прогнаничке породице добију грађевински материјал био је поднијет захтјев за легализацију. У Србији има стотине хиљада кућа које нису легализоване јер процес легализације иде јако споро. Многи прогнани Срби су предали захтјеве за легализацију прије 5, 10, 15 и више година. Они нису криви што надлежни државни органи још увијек нису ријешили њихове захтјеве за легализацију. Због тога је неприхватљиво да надлежна државна институција Комесаријат за избјеглице и миграције дискриминише хиљаде прогнаничких породица које су остале ускраћене за помоћ у грађевинском материјалу да заврше или адаптирају своје куће.

– Није у питању дискриминаторски услов Комесаријата за избјеглице и миграције како је наведено, већ примјена Закона о озакоњењу објеката (*Службени гласник РС*, бр. 96/15, 83/18 и 81/20 – Одлука УС РС). Давање подршке и буџетских средстава за објекте који нису озакоњени (нелегални објекти) било би подржавање бесправне градње од стране државе буџетским средствима, што је противно закону. И 2018. године, као и сада, корисници помоћи могу да се пријаве на Јавни позив за грађевински материјал уз достављен доказ да је поднијет захтјев за озакоњење, с тим да у правилницима јасно стоји да поступак озакоњења мора бити окончан до доношења Одлуке од стране Комисије.

9 **Омогућити прогнаничким породицама да прикључе своје стамбене објекте на електричну мрежу иако није завршен поступак легализације.** Прогнани Срби и многи други грађани су веома огорчени и незадовољни јер живе у својим кућама више година без струје и не могу да задовоље елементарне потребе у 21. вијеку или не могу да заврше изградњу својих стамбених објеката. Подсјећам да од 6. новембра 2018. године, када су ступиле на снагу измјене и допуне Закона о озакоњењу, не постоји више могућност привременог прикључења стамбених објеката на електричну, канализациону, водоводну и гасну мрежу док не буде окончан поступак озакоњења или легализације. Нажалост, поступак легализације је изузетно спор због спорог рада администрације, неријешених имовинско-правних односа и других разлога. Без папира о озакоњењу грађани не могу добити ни прикључак за струју, гријање и гас. Поред тога, не могу добити материјал за завршетак куће, нити субвенције за енергетску ефикасност.

– Наведено није у надлежности Комесаријата за избјеглице и миграције, већ Електропривреде Србије.

10 **Комесаријат за избјеглице и миграције да омогући свим прогнаничким породицама помоћ у грађевинском материјалу у износу од 600.000 динара за завршетак радова на стамбеним објектима.** Комесаријат за избјеглице и миграције одбија захтјеве за грађевински материјал породицама које су у ранијем периоду већ оствариле ту врсту помоћи у износу већем од 180.000 динара. Један дио прогнаничких породица је у ранијем периоду добио помоћ у висини од 200.000 до 300.000 динара. Са наведеним средствима још увијек нису завршили своје куће, али Комесаријат за избјеглице и миграције не дозвољава да поново конкуришу.

– Све избјеглице које испуњавају услове предвиђене важећим прописима, а прије свега посједују легално изграђен неуслован стамбени објекат за постојећи број чланова домаћинства, или граде у оквиру габарита предвиђених грађевинском дозволом коју посједују, могу остварити помоћ у грађевинском материјалу вриједности до износа предвиђеног Уредбом Владе за текућу годину. Напомињемо да се помоћ не односи за завршетак комплетног започетог објекта, уколико прелази габарит, а испуњава критеријуме условности за број чланова породице који живи у истом. Пројектену условности објекта врше стручне службе јединице локалне самоуправе изласком на терен.

11 **Омогућити ратним војним инвалидима и породицама палих бораца који су станове добили кроз Пројекат Социјално становање за ратне војне инвалиде и породице палих бораца да станове добију бесплатно у власништво.** Пројекат је спровело Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања у сарадњи са јединицама локалне самоуправе у којима је пројекат реализован. Средства за реализацију овог пројекта донирала је Влада Јапана за 11 општина и Национални инвестициони план у још 6 општина. Укупно је изграђено 318 станова у 17 општина (Кикинда, Нови Сад, Инђија, Панчево, Београд, Смедерево, Лозница,

Крагујевац, Крушевац, Ниш, Лесковац, Сомбор, Кула, Сремска Митровица, Аранђеловац, Чачак и Ваљево). Ради се о породицама које ни након 20 и више година нису успјеле да постану власници станова у којима живе због високе откупне цијене или због имовинско-правних проблема.

– Наведено није у надлежности Комесаријата за избјеглице и миграције, с обзиром да су стамбене јединице у оквиру наведеног пројекта у спроведеним поступцима додјељиване преко Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, а Комесаријат за избјеглице и миграције је у том смислу пружао помоћ кроз доставу информација да ли се лица која су се пријавила на конкурс налазе у нашим евиденцијама као корисници неког од видова помоћи у поступцима стамбеног збрињавања или не.

12 **Убрзати рјешавање имовинско-правних питања која спречавају прогнаничке породице да откупе станове у складу са Законом о избјеглицама.** У барем 12 локалних самоуправа није могуће кренути у процес откупа станова јер је потребно ријешити имовинско-правне проблеме (Београд, Пожаревац, Деспотовац, Лесковац, Земун, Инђија, Стара Пазова, Крагујевац, Рача, Рековац, Мајданпек, Неготин). Примјер насеља Сава у Обреновцу, гдје 78 избјегличких породица ни након 24 године не могу да откупе станове у којима живе. Случај се налази пред Привредним судом у Београду. Након донијетог рјешења креће поступак легализације.

– Поводом захтјева да се убрза рјешавање имовинско-правних питања које се односе на непокретности у јавној својини Републике Србије чији је корисник Комесаријат за избјеглице и миграције, а који су намијењени рјешавању стамбених потреба избјеглица, Комесаријат за избјеглице и миграције је покренуо све неопходне поступке код органа у чијој надлежности је рјешавање одређених имовинско-правних питања. Управо из тих разлога највећи број стамбених јединица Комесаријата је већ и откупљен. Нису откупљене стамбене јединице у ЈЛС које имају проблеме имовинско-правне природе, оне код којих корисници нису заинтересовани за откуп, код којих постоји проблем везано за непокретност коју неко од чланова домаћинства већ посједује, као и празне стамбене јединице за које се Јавни позив расписују најмање једанпут годишње. Од укупно 2.121 стамбене јединице Комесаријата, до данас откупљено је преко 1.600 стамбених јединица.

13 **Омогућити прогнаничким породицама које су добиле станове кроз пројекат Социјално становање у заштићеним условима да стекну право откупа тих станова по истим условима који важе и за остале прогнанике.** Имамо низ локалних самоуправа у којима су изграђени станове кроз наведени пројекат: Београд, Ниш, Сремска Митровица, Жабари, Мало Црниће, Шабац, Лозница, Сомбор, Темерин, Топола, Краљево, Ириг и др. Комесаријат за избјеглице и миграције да помогне да Влада донесе Закључак или Уредбу којим би прогнаничке породице добиле право откупа станова по условима Закона о избјеглицама који важи за остале прогнаничке породице.

– Социјално становање у заштићеним условима је проширено право из социјалне заштите које не уређује Република већ јединица локалне самоуправе. Намијењено је посебно угроженим категоријама избјеглица којима је, у једном броју случајева потребна и помоћ за текуће трошкове (струју, воду и сл.) или стручна помоћ Центра за социјални рад, а Уговором са општином/градом је прецизирана обавеза да стамбене јединице не могу промијенити намјену односно остају намијењене одређеним услугама социјалне заштите у локалној заједници.

Изабрани корисници стамбених јединица у оквиру наведеног пројекта исте могу користити док испуњавају за то предвиђене услове, а исти у том смислу с обзиром да спадају у најугроженију популацију плаћају само умањене рачуне за комуналне услуге.

Корисници ових пројеката, од стране Комесаријата за избјеглице и миграције не сматрају се трајно рјешеним, те код њих нема сметњи да учествују у неком другом пројекту трајног збрињавања уколико испуњавају услове предвиђене Правилником о стамбеном збрињавању, с тим да у том случају Центру за социјални рад који руководи и по уговорима управља становима изграђеним у овим пројектима, претходно преда испражњену од лица и ствари стамбену јединицу коју је користио.

14 **Омогућити корисницима тзв. СИРП програма у седам локалних самоуправа и корисницима станова ДИПОС-а у Београду право откупа својих станова.** Постоји 530 прогнаничких и других породица, корисника тзв. СИРП програма, који живе у седам локалних самоуправа (Крагујевац, Стара Пазова, Панчево, Чачак, Ваљево, Краљево и Ниш), а чији су станове изграђени средствима Владе Италије, који немају право већ 14 година да откупе своје станове. Наведене породице морају коначно да добију право откупа по одредбама Закона о избјеглицама и да се у откупну цијену урачуна плаћена кирија. Такође, око 50 прогнаничких породица које станују у зградама ДИПОС-а у Београду исто морају да добију право откупа по одредбама Закона о избјеглицама.

– Непокретности прибављене изградњом у оквиру Програма за становање и трајну интeгpацију избјеглица у Србији – СИРП представљају јавну својину општина и градова које су одабране за реализацију овог програма.

Имајући у виду чињеницу да Комесаријат није био потписник споразума о реализацији програма, већ је у складу са надлежностима утврђеним Законом о избјеглицама само био укључен у рад комисија за избор корисника, а нарочито чињеницу да није корисник ових непокретности, указујемо да је Комесаријат у оквиру своје надлежности предузео све да допринесе рјешавању проблема избјегличких породица збринутих у оквиру овог програма.

Резултат континуираног залагања да се проблем ових породица адекватно ријеша, досљедном примјеном одредаба Закона о избјеглицама, свакако је Закључак Владе Републике Србије 05 Број: 360-6707/2019-1 од 4. јула 2019. године о прихватању Извјештаја о спровођењу Програма за становање и трајну интeгpацију избјеглица у Србији – СИРП са приједлогом активности за рјешавање питања интеграције избјеглица, корисника овог програма. Влада поменутих закључком препоручује јединицама локалне самоуправе које су реализовале СИРП Програм да ради окончања процеса интеграције избјеглица, корисника овог програма, омогуће куповину предметних стамбених јединица, те да на поступак купопродаје и на поступак закупа предметних стамбених јединица примени одредбе Закона о избјеглицама.

Даље, Влада препоручује ЈЛС да донесу одговарајуће акте, односно одлуку о располагању овим непокретностима, чиме би се омогућило дјелотворно остваривање права избјеглих лица, њихова пуна интеграција у Републици Србији и истовремено избјегло нарушавање правне сигурности, социјалне правде и довођење у међусобно неравноправан положај ових лица у односу на лица унутар ове категорије која су право на рјешавање стамбене потребе остварила у складу са Законом о избјеглицама. Упркос чињеници да је након доношења овог закључка постојала начелна воља свих јединица локалне самоуправе које су реализовале СИРП програм да се овом дугогодишњем проблему пружи одговарајућа пажња и исти једнообразно ријешају у свим јединицама локалне самоуправе, до доношења релевантних одлука о располагању предметним непокретностима ради омогућавања корисницима куповине стамбених јединица, до данас није дошло.

Цијена за станове који су предмет купопродаје утврђује се у складу са чл. 19к, 19л, 19љ, 19м и 19н Закона о избјеглицама (*Службени гласник РС*, број 18/92, *Службени лист СРЈ*, број 42/02 – СУС и *Службени гласник РС*, број 30/10), а било какво дру-

го умањење поред наведеног противно је одредбама Закона о избјеглицама, а исто као што је и наведено довело би до тога да се значајно умање средства која се од купопродаје стамбених јединица, у складу са Законом користе за рјешавање стамбених потреба избјеглица које до сада нису добиле никакво стамбено рјешење, што је у колизији са захтјевом да што већи број породица добије помоћ при стамбеном збрињавању.

Када је ријеч о стамбеним јединицама које су у власништву Републике Србије којима управља ДИПОС, обавјештавамо Вас да Комесаријат у сарадњи са Републичком дирекцијом за имовину и кабинетом председника Републике убрзано ради на проналажењу рјешења у складу са законским процедурама.

15 **Максимално убрзати склапање истека Уговора о закупу станова од шест мјесеци, колико је предвиђено Законом о избјеглицама.** У случају да се купопродајни уговори не потпишу одмах након истека закупа у трајању од шест мјесеци плаћена закупнина од седмог мјесеца треба да се рачуна у откупну цијену.

– Чланом 19и Закона о избјеглицама (*Службени гласник РС*, број 18/92, *Службени лист СРЈ*, број 42/02 – СУС и *Службени гласник РС*, број 30/10) предвиђено је да прије истека рока на који је закључен уговор о закупу непокретности на одређено вријеме, који не може бити краћи од шест мјесеци, купац може поднијети писани захтјев за обнављање уговора о закупу на одређено вријеме или захтјев за закључење уговора о купопродаји непокретности. У складу са наведеним, Закон предвиђа трајање закупа најмање 6 мјесеци, након чега је странка та која се одређује да ли ће продужити закуп и плаћати и даље закупнину или ће поднијети захтјев за купопродају стамбене јединице и плаћати купопродајну цијену. У складу са захтјевом странке, Комесаријат поступа и продужава уговоре о закупу или закључује са закупцима уговоре о купопродаји.

16 **Повећати средства за економско оснаживање протјераних Срба.** Потребно је да Комесаријат за избјеглице и миграције обезбједи додатна средства за економско оснаживање прогнаних лица.

– Комесаријат за избјеглице и миграције, у складу са Уредбом за утврђивање програма коришћења средстава за рјешавање стамбених потреба и друге програме интеграције избјеглица, сваке године планира средства за економско оснаживање избјеглих лица. Средства су ограничена Законом о буџету. Износ средстава који се одређује за економско оснаживање зависи од средстава којима располаже Комесаријат, као и потреба које су јединице локалне самоуправе исказале.

17 **Омогућити право на додјелу једнократне новчане помоћи, бесплатних дрва за зиму, лијекова, хуманитарних пакета хране и хигијене свим угроженим категоријама прогнаних Срба, без обзира на то да ли тренутно имају важећи избјеглички статус или не.** Значајан број прогнаних лица налази се у тешкој социјално-економској ситуацији без обзира да ли имају избјеглички статус или не. У претходном периоду право на додјелу новчане и хуманитарне помоћи имали су само прогнана лица која имају важећи избјеглички статус.

– Комесаријат за избјеглице и миграције Републике Србије настоји да, у складу са надлежностима и расположивим средствима, помогне максималан број најугроженијих категорија избјеглица додјелом једнократних новчаних помоћи за набавку лијекова, огревног дрвета и пакета хране, обзиром да лица са важећим избјегличким статусом не могу ова права остваривати посредством надлежних центара за социјални рад и у складу са прописима у социјалној заштити. Сви остали грађани Републике Србије, било да су локално становништво или лица која су била у статусу избјеглица, сва права из социјалне заштите могу остваривати под истим условима и на исти начин.

КОЛОНИСТИЧКА НАСЕЉА (1920-1941)

» Пише: др Милан Мицић

У сјеверним крајевима (Банат, Бачка, Срем, Барања, Славонија) у колонијационом процесу 1920-1941. године формирана је 201 колонија у којима је уочи Другог свјетског рата живјело око 100. 000 људи. Основну колонијачку масу чинили су српски ратни ветерани – добровољци из динарских крајева Краљевине Југославије, српски оптанти из Мађарске и дјелимично Срби из Баната – безземљаци. Колоније су настајале као сасвим нова насеља, обично око мајора бивших велепоседа или на ободима старосједилачких насеља. Колоније су могле бити изразито велике попут Александрова и Банатског Карађорђевога која су уочи Другог свјетског рата имале 4. 500–5. 000 становника, или сасвим мале попут колоније Мали Жам код Вршца која се састојала од осам кућа.

43.

43.

» Отац барањског револуционара Јована Лазија је 1930. године као оптонт купио велику кућу коју су мјештани назвали дворцем. Његов гроб био је у дворишту. Кад је кућа продата, гроб је пресељен на мјесно гробље.

ФОТО: БЕЛГРАД / ВИКИПЕДИЈА

» Зграда некадашње основне школе

ФОТО: БЕЛГРАД / ВИКИПЕДИЈА

МАЈШКЕ МЕЂЕ – ШТИЉАНОВИЋЕВО

1. јула 1929. године Министарству пољопривреде и Министарству аграрне реформе 33 потписника из Мајшких Међа, колоније у Барањи, на самој југословенско-мађарској граници упутило је писмо у име „барањских избјеглица, оптаната, колониста“ са колоније Мајшке Међе, општина Болман, срез Дарда, област Бачка. У писму се стајало:

„Сви смо до једног по народности Срби. Љубав према овој држави с једне стране и сиротиња с друге стране, нас је окупила са свију страна наше простране отаџбине, да јој на овако важном граничном мјесту међу туђим несловенским елементима будемо брана против Мађара.

Већи дио нас населио се године 1922–1923. приликом евакуације горњег дијела Барање. Остависмо своју сиротињу ондје, гдје су наши стари вијекове провели, а ми своју младост, понеки и старост дочекали. Један дио дошао је из кршине Херцеговине и Црне Горе. Оставио свој сиромашни али здрави крај, да би себи и својој домовини на помоћи био.

Али, шта дочекасмо. Иако тешка срца морамо признати и рећи данас нас чекају црни дани, ако нам се за времена не помогне. Дошавши у ове крајеве надјељени смо били земљом колико је коме припадало, према постојећим законским прописима. Добисмо земљу, али само голу земљу и шта може човек са земљом ако нема теглеће стоке и све потребно ратарско оруђе за обраду те земље, а да би то све набавили потребан је новац, који ми нисмо имали, сасвим природно задуживали смо се на све стране, само да би то набавили, надајући се да ћемо временом дуг одузети и себи што бољу будућност осигурати. И како који, неко брже и лакше неко теже и спорије, али свако од нас се трудио да себе и своју породицу осигура. Многи од нас, који је нешто имућнији дошао а већу породицу има, подигао је себи кућицу, прибавио све што је потребно једном земљораднику за обраду земље.

И кад смо мислили да смо сигурно обезбједили своју будућност и добили мјесто сталног пребивања као гром из ведрога неба погодила нас је вијест о продаји овог имања и продаји земље коју смо уживали. А да би та вијест још поразни-

је дјеловала на нас, купци исте земље нико други није, односно нису, него наши јучерашњи тлачитељи и крвопије, Мађари и Швабе, неколико гавана Срба и Шокаца, па још да су и земље радници, него већим дијелом занатлије и трговци, који су већ одавно заборавили на плуг и мотику, бацали се на спекулацију и на тај начин грдне паре стекли, те сад нашу крваво стечену имовину оће да растежу, није потребно да им имена ређамо, јер им се она налазе код Министарства поднесена приликом куповине земље, може нетко мислити да ми богорадино за то што би жељећи бесплатно земљу, тај се сваки вара, ни један од нас на то не мисли.

ОД ДРЖАВЕ ТРАЖИМО САМО ОНО ШТО ЈЕ ОБЕЋАНО

Сви смо ми људи, који не тражимо оно што је немогуће и неправедно, него тражимо оно што нам је обећано, на чега смо дошли у ове крајеве. А дошли смо да купимо по оној цијени коју нам држава одреди. Али, се ми данас не питамо, нити се наше молбе и преклињања слушају, земља се продаје богаташима, а већ је тако рећи и сва и продата. Наше куће на много мука подигнуте, опкољене су туђом земљом, а ми смо мањина надјељени земљом овђе на овом посједу, а остали у такој удаљености и лошег квалитета, да је се хтјели-нехтјели морамо одрећи, и шта нас друго чека него просјачки штап.

А то поготово они најсиромашнији који немају ни своје кућице, него су принуђени становати по кућама шталама и ћумезима власника – спахија, ти не знају куда ће са својим породицама, земља је продата а са земљом и зграда, па још мјесец-два дана па ће их нови власници почети рушити, у оваквом очајању шта да радимо. Полије подужег међусобног разговора нашли смо за најјелисходније да се обратимо на Вас г. Министре директно, јер вјерујемо да све ово Вам није познато те кад сазнате нећете, ни можете, дозволити да сиротиња, Ваша крв, овако пропадне.

Не тражимо милостиње, људи смо увјерени смо у своју снагу, у своју десницу и молимо Вас да овој гадној трговини станете на пут. Ако је земља за продају ту смо ми. Ми ћемо је откупити по оној цијени коју држава одреди. А за новац се побринио и постарао наш Узви-

шени Владалац Његово Величанство Краљ Александар чијом иницијативом је основана Привил. агр. ганка, са јединим циљем да се сиромашном сељаку помогне, а брза помоћ двострука је помоћ.

Познајући Вас г. Министре као човека доброг срца, великог патриоту, коме на срцу лежи интерес Краља Државе и народа, услијед чега сте и одликовани повјерењем Њег. Величанства Краља, ми Вас молимо да ову нашу молбу примите и к срцу узмете, наш очајни положај испитате и по закону поступите.

Још једном наглашавајући наше увјерење у Ваш патриотизам и Вашу праведност, биљежимо се са великим поштовањем.”

СУКОБ У КАФАНИ

Окружни биљежник из Петловца 9. маја 1930. године послао је извјештај начелству среза дарђанској и КБУ Дунавске бановине у којем је навео:

„Дана 4. маја текуће године увече око 9 часова, у општинској гостионици у Новом Бездану, нападнута су браћа Радован и Ђорђе Митровић колонисти из Мајских Међа од стране Мађара из Н. Бездана, и са колцима и сјекирама тучени и тако испребијани, да је Радован превезен у болницу у Осијек; гдје се бори са смрћу, док је Ђорђе нешто лакше рањен и налази се на кућној њези, али ипак неспособан за бар 2 мјесеца. Нападача је би-

» Православни крст је и данас једино вјерско обиљежје у Мајшким Међама

ло њих 20, од којих је већ ухапшено 10, док се за осталима трага. У нападају је учествовало тако рећи цијело село, па чак и жене. Оне су храбриле мушке ријечима: „Удри те их матер им рацку. Све их треба поубијати ко скотове!“ Што је најжалосније, међу подстрекачима су били и општински поткнез и његова жена, а њихов син је и сам учествовао у тучи. Ако се узме у обзир околност, да је велики број жена и старијих људи подстреквао на тучу, онда се стекне увјерење, да је све то унапријед било организовано, као и да су тамошњи Мађари, на овај начин хтјели манифестовати своје незадовољство против данашњег стања.

Одмах по сазнању овог догађаја, ја сам изашао на лице мјеста да се увјерим о правом стању. Сазвао сам општинског поглаварство да се са њима договорим о потребним мјерама, које би требали предузети, да се овакви догађаји убудуће не би поновили. Али сам се веома изненадио понашањем неких поглавара, нарочито понашањем општинског поткнеза и благајника који су се веома дрско понашали сваљујући сву кривицу на Црногорца, а бранили поступак Мађара као потпуно оправдан. На мој позив, да би било потребно одмах устројити општинску полицију нису хтјели ни да чују. Него су отворено рекли да они никако не пристају „па нек буде шта ће бити.”

МЕЂУНАЦИОНАЛНЕ ТЕНЗИЈЕ

Два дописа насељеника са колоније Мајшке Међе, која је од 1930. године названо Штиљановићево по свецу Св. Стефану Штиљановићу, говоре рељефно о њиховој социјалној и људској позицији која је произилазила из мјеста њиховог насељавања на самој југословенско-мађарској граници и била последица непрекидних напетости између двије државе у периоду 1918–1941. године, што је имало свој одраз на етничке односе у југословенској Барањи.

Етничке напетости у Барањи произилале су не само из граничног положаја југословенске Барање него и услијед аграрне реформе у којој се питање власништва над земљиштем мијешало са националним односима и гдје су се све стране сматрале оштећеним. Општина Нови Бездан и њени становници мађарске националности купили

су 113. к.ј. земљишта 1917. године од Мађарске аграрне и рентне банке Будимпеште. У периоду 1922–1925. године то земљиште је раздијељено у закуп колонистима из Мајшких Међа што је појачало напетост у односима између колониста и мјештанског мађарског становништва. Жупанијски аграрни уред у Осијеку 28. фебруара 1925. године донио је одлуку да врати земљу мјештанима Новог Бездана и они су ступили у посјед са 1. октобром 1925. године што је могло изавати незадовољство код колониста са колоније Мајшке Међе. Водоплавни допринос, мјерничке трошкове и закупнину у износу 26.000 динара за период када су користили земљиште 1922–1925. године требали су да плате колонисти из Мајшких Међа али они то нису учинили због хроничног сиромаштва тако да је и 1934. године тих 113 к.ј. земљишта било оптерећено поменутих дуговањем.

Колонија Мајшке Међе – Штиљановићево настала је на велепосједу Јене Талијана који је износио 1.084 к.ј. Велепосједнику је остављено у аграрној реформи 570 к.ј., остатак је издијељен међу оптанте из мађарског дијела Барање, и извјестан број породица из Црне Горе и Херцеговине. Године 1922. на пусти Мајшке Међе било је у велепосједничким зградама смјештено 20 породица. Оптанти из мађарске Барање 27. фебруара 1924. године тражили су додјелу поткућица ради градње кућа што значи да су у том тренутку живјели у властелинским зградама у тјескобним и нехигијенским условима. 21. јула 1924. године Удружење српских четника у допису Жупанијском аграрном уреду у Осијеку тражило је 80 поткућица за „80 српских четника и барањских избјеглица који три године станују под крововима Мађара и Нијемаца, без крова, без школе, без цркве” уз додјелу грађе и 300 к.ј. ораће земље.

Педесет и двије породице оптаната надјељено је у колонији са 3-5 к.ј. земљишта. Надјељено земљиште било је за насељенике нестално у честим ревизијама које су вршене у југословенској аграрној реформи. Четрнаест колониста са колоније Мајшке Међе – Штиљановићево 1931. године изгубило је надјељено им земљиште да би 6. јуна 1932. године то земљиште им било враћено.

СВЕЧАНА АКАДЕМИЈА СПД ПРИВРЕДНИК

120 СТИПЕНДИСТА У ГОДИНИ ЈУБИЛЕЈА

Привредник је посебан не само зато што помаже младе људе да се школују и образују, него подстиче и развија емоцију да је помагаче највећа вредност која се на крају исплати, речено је на свечаној академији у Музичкој академији у Загребу, којом је Српско привредно друштво *Привредник* обиљежило 125. годишњицу од оснивања.

– *Привредников* оснивач и највећи добротвор Владимир Матијевић је говорио: „Највеће је добротворство спремати и оспособљавати ваљане људе, особито омладину, за рад, дати, наћи, збринуту им поштена рада и зараде и заштитивати њихове интересе.“ Помоћи и заштитити „ваљане људе, особито омладину“ *Привредников* је примарни циљ кроз све године свог постојања и дјеловања. Исто тако, ништа мање важан циљ је привредно, културно и просвјетно снажење српског народа и очување и развијање српског националног идентитета рекао је – Никола Лунић, председник *Привредника*.

МИСИЈА ЗАПОЧЕТА У 19. ВИЈЕКУ

Привредник је једна од најстаријих добротворних организација у Хрватској и уз младе је од краја 19. стољећа. Увијек је био њихов ослонац, упркос забранама и протјеривањима, вођен основним начелима: рад, штедња и честитост, то је остао и данас.

– Државна сила и слијепа моћ у два наврата (НДХ и комунистичка Југославија) одузела *Привреднику* сву непокретну имовину, коју су његови добротвори завјештали искључиво за помоћ у школовању сиромашне српске дјеце, и ставила је у своје интересе и функције. Та имовина данас је разасута по многим мјестима у Хрватској. Највише је има у Загребу. Део те имовине је у државном власништву, дио у власништву локалне самоуправе, а дио узурпиран и бесправно се користи. У дијелу имовине у Загребу *Привредник* је подстанар за коју плаћа најамнину. Та имовина најалост до данас није враћена *Привреднику*. Том чињеницом највише су усраћени управо млади људи јер многим нисмо у могућности помоћи, иако им је помоћ неопходна за школовање и образовање. Многим је образовање једини пут изласка из безнађа сиромаштва, указао је Лунић на неправду која у великој мјери кочи и ограничава *Привредникове* активности и племениту мисију.

Он је подсетио и да се изазови нових друштвених околности и ситуација понешто разликују од пријашњих времена, али да положај Срба у Хрватској у својој суштини остаје исти: подручја у којима у значајном броју живе и даље су девастирана и привредно и културно запуштена и неразвијена, а асимилација у урбаним срединама је често бијег од nelaгоде, страха и дискриминације. Велики број оних који желе бољи и достојанственији живот излаз је нашло, најалост, у одласку и иселењу.

Међу онима који су одлучили да бољу будућност траже и граде управо у Хрватској, ове године је и укупно 120 *Привредникових* стипендиста. Они већином долазе из краји-

» Никола Лунић и патријарх Порфирије

ских подручја у Хрватској, долазе из Книна, Бенковца, Голубића, Бискупије, Имотског, Борова, Вуковара, Негославаца, Боботе, Мирковаца, Плашког, Крњака, Срба, Грачаца, Вргинмоста, Бјеловара, Глине, Топуског, Дарувара, Пакраца, Белог Манастира, Даља, Осијека, Загреба...

Из Фонда *Владимир Матијевић* за стипендирање надарених ученика и студената слабјих материјалних могућности ове године додијељено је 60 студентских и 58 ученичких стипендија. Ради се о одличним ученицима и студентима веома слабог имовинског стања. Мјесечна стипендија из овог фонда за студенте износи 160 евра, а за ученике 80 евра. Из Фонда *Ивана Вујновић* за стипендирање одличних студената додијељене су двије стипендије у мјесечном износу од 200 евра. Дакле, *Привредник* у школској/академској 2022/23. години стипендира укупно 120 ученика и студената, што је највећа бројка стипендиста на годишњем нивоу до данас.

ЗАХВАЛНОСТ СТИПЕНДИСТА

Један од стипендиста Фонда *Ивана Вујновић* је Леон Ђеванић, студент треће године историје на Филозофском факултету у Загребу који се овом приликом захвалио члановима и донаторима *Привредника* у име свих стипендиста.

– Кад помислим на тих 125 година *Привредника*, помислим колико је само људи проживјело своје младости сличне овој мојој, а са том истом подршком коју пружа *Привредник* – рекао је и стипендист Фонда *Ивана Вујновић*.

Потпредседница Владе Републике Хрватске Ања Шимпрага поручила је ученицима и студентима да су они темељ друштва, здрави темељ једног друштва који шаље поруку да будућности има.

– Основа *Привредника* је увијек био напојан рад и изузетност што су врлине које су нам у данашњем друштву насушно потребне. Најважније што *Привредник* има јесу њего-

ви стипендисти, млади људи посвећени свом образовању и развоју, усмјерени на поштовање своје традиције, културе и вредности. Зато ми је неизмјерно драго што се број стипендиста континуирано повећава.

ПУПОВАЦ: ЗАВИДНИ РЕЗУЛТАТИ

Обративши се свечаном скупу, председник СНВ-а Милорад Пуповац најавио је да ће и убудуће СНВ финансијски потпомагати *Привредникове* фондове и да је један од главних приоритета поврат *Привредникове* имовине.

– Завидни *Привредникови* резултати, упркос скромним ресурсима којима располаже, постигнути су захваљујући храбрости и солидарности људи добре воље који желе и могу помоћи главну *Привредникову* дјелатност стипендирања талентираних ученика и студената. Захваљујући помоћи државе Србије и солидарној помоћи српских организација у Хрватској, међу којима је један од већих донатора Српско народно вијеће, *Привредник* из године у годину повећава број стипендиста.

ПОСЛОВНИ ЉУДИ УЗ ПРИВРЕДНИК

Институцијама, организацијама и многим појединцима који препознају важност улагања у образовање и важност очувања културног и националног идентитета, ове године придружио се успјешни бизнисмен из Швицарске Никола Поповић, који је потомак Срба из Загреба који су некада помагали *Привредник*. Он је наставио њиховим стопама значајном личном донацијом за стипендирање ученика и студената.

– Човјек који добије шансу увијек мора да размишља како да другима пренесе тај дуг. Ја имам усвојену дјецу којој говорим да једног дана када на њих дође ред, и они морају усвојити дјецу. Ако у животу добијете срећу ван својих очекивања, морате да се одужите. Ви који сте стипендисти, подсећате ме на судбину моје мајке, Личанке, која је имала глад за образовањем, али није имала мо-

гућности за образовање. Ви имате *Привредник*. Али није циљ да се само образујете и да имате одскочну даску за цијели свијет. Ви сте одавде, циљ је да budete успјешна карика у ланцу Хрватске, да се развијате у овом крају и да помогнете свим својима да крену истим путем – поручио је Поповић и истакао да ће и даље помагати стипендисте.

ПОДРШКА ИЗ СРБИЈЕ

Народна посланица у Народној скупштини Републике Србије Сања Лакић пренијела је честитке председника Републике Србије Александра Вучића и поручила свим стипендистима да је Србија коначно довољно снажна да их све пригрли на прави начин и да су увијек добродошли у својој матици.

– Идеја коју је у овај комад земље засадио српски трговац Владимир Матијевић је идеја која за циљ има улагање у памет, у младост, у дјецу, а самим тим у будућност. То је идеја која вам каже да знањем можете да се поносите, али то је и идеја да се поносите својим српским именом, својим српским презименом, својом историјом, традицијом, обичајима, вашом вјером. То је идеја у којој чувате своје са највећом љубављу, али и пошуете и волите своје комшије и са њима живите у миру – поручила је Сања Лакић.

ЗАХВАЛНОСТ ПАТРИЈАРХУ ПОРФИРИЈУ

Како је председник *Привредника* истакнуо, без традиционалне духовне и материјалне подршке и помоћи Српске православне цркве, било би знатно теже остваривати постављене циљеве. А посебно без материјалне и духовне подршке Његове Светости патријарха Порфирија који својим личним средствима помаже рад *Привредника*. За сву помоћ и подршку коју већ годинама пружа *Привреднику*, Његовој Светости патријарху српском Порфирију на свечаној академији уручено је највеће *Привредниково* признање – Велика диплома Владимира Матијевића за изнимно добротворство и активизам у заједници у духу традиционалних *Привредникових* начела рад – штедња – честитост.

– Највећа добит свих наших активности јесте сусрет, заједничарење свих који су упућени једни на друге, без обзира на то ко одакле долази, ко којим језиком говори, које је боје коже, пола и по реду ко је било које различитости у односу на неког другог, поручио је патријарх српски Порфирије захваливши се за признање од *Привредника*.

У културном дијелу програма наступила је Пјевачка дружина Светлане Спајић са пјесмама из Крајине, Далмације, Херцеговине, сјеверне Босне као и Косова и Метохије. Ово је иначе био и први наступ ове пјевачке дружине у Загребу, иако дружину још од самог оснивања 2009. године прати свјетска репутација.

– Љепши повод за свој први концерт у Загребу није могла дружина да замисли – закључила је Светлана Спајић.

Фотографије са свечане академије које је забиљежио Јовица Дробњак погледајте на Фејсбук страници СКД *Привредник*.

ОЛИВЕРА РАДОВИЋ: П-ПОРТАЛ.НЕТ

У САРАЈЕВУ ОБИЉЕЖЕНО 120 ГОДИНА СПКД ПРОСВЈЕТА

Свечаном академијом и концертном гудачког оркестра Камерата академика, у препуној сали Дома Оружаних снага у Сарајеву обиљежено 120 година Српског просвјетног и културног друштва *Просвјета* у овом граду.

Председник СПКД *Просвјета* Недељко Маслеша рекао је да су прије 120 година угледни грађани тога доба у Сарајеву организовали *Просвјету* с циљем његовања и чувања традиције, културе и обичаја српског народа у овом граду и широј околини.

– Све од тог времена до данас наше друштво је јако

повезано са градом Сарајевом, његовом културом, традицијом и духом и ми смо врло поносни да смо носиоци његове Шестоаприлске награде, као и Плакете Кантона Сарајево – навео је Маслеша.

Председник Управног одбора Друштва Дејан Гарић истакао је да је 120 година *Просвјете* велики јубилеј, да Срби требају да буду поносни на то и да прате трагове који су 1902. године заштитили њихови преци, који су зачели ову велику институцију.

– Просвјета се труди да прати оне трагове са почетка 20. вијека и мислим да у то-

ме добрим дијелом и успијевамо. Неписменост и непросвијећеност се добрим дијелом искоријенила, али остало је много тога што се мора урадити – истакао је Гарић.

Он је навео да *Просвјета*

у Сарајеву и данас ради, као и у осталим дијеловима БиХ.

– Однос власти према *Просвјети* у Сарајеву завио од нивоа до нивоа, али у суштини нисмо незадовољни. Коректни су, добро са-

рађујемо са већином институција, али највећи проблем који се треба ријешити на нивоу БиХ је питање реституције – навео је Гарић.

Он је додао да је скоро сва имовина која је 1949. године отета, не само *Просвјети*, него и свим другим националним друштвима, национализована и да још није враћена. Гарић је констатовао да се још не назире рјешавање тог великог питања, које ће, по његовој оцјени, кад-тад морати бити ријешено.

– *Просвјета* у Сарајеву је и дан-данас подстанар у своме дому који је изграђен сред-

ствима легатора, добротвора, чланова, утемељивача, свих оних који су 1911. на 1912. годину подигли Просвјетин дом – рекао је Гарић и додао да нема никаквих индиција да ће се то питање рјешавати.

– Диригент гудачког оркестра Камерата академика Тијана Вигњевевић истакала је да су изведени бисери литературе писани за гудачки оркестар.

Током академије подијелене су Велике повеље *Просвјете* сестринским друштвима – јеврејском друштву *Ла беловалениција*, хрватском *Најрејку* и бошњачком *Преториду*.

ТРАЖИЛА СЕ КАРТА ВИШЕ! У ОРГАНИЗАЦИЈИ ЗУ САВА МРКАЉ

» КУД Слобода Руменка

» КУД Јандрија Томић Ђић из Крајишника

У Новом Саду одржан 8. Фестивал фолклора Срба из региона

У Српском народном позоришту на Великој сцени Јован Ђорђевић у Новом Саду на празник Ваведења одржан је 8. Фестивал фолклора у организацији Завичајног удружења Сава Мркаљ. Манифестација окупа културно-умјетничка друштва која се баве културом и традицијом Срба са српског етничког простора. Наступало је девет културно-умјетничких друштава. Велика сала сцене Јован Ђорђевић капацитета преко 900 мјеста била је мала да прими све заинтересоване поштоваоце живог наслеђа.

Химну *Боже правде* отпјевао је Хор карловачких ђака, састављен од ученица Карловачке гимназије и полазника Хора Богословије *Свети Арсеније* под диригентским палицама Растка Павлова и Миле Радонић.

ВЛАЈИНИЋ: ПРЕСРЕЋНА САМ!

Предсједница ЗУ Сава Мркаљ Зорица Влајинић је присутним медијима навела да публике за фестивал не мањка, шта више, карте су врло брзо подијељене и самим тим Фестивал и Удружење Сава Мркаљ оправдава своје постојање. На отварању Фестивала обратила се врло емотивно.

– Пресрећна сам! Хвала вам што сте дошли, хвала вам што пратите наш рад. Велика је част и задовољство имати овакву публику. Надам се да ћемо и ове године оправдати ваше повјерење. Нит коју желим да проведем кроз цијели програм треба да вас споји са завичајем, ма гдје год да је он.

ГУЈОН: КРАЈИШНИЦИ СУ ОБОГАТИЛИ СРБИЈУ!

Директор Управе за сарадњу с дијаспором и Србима у региону Арно Гујон наводи да је фолклор оно што окупа Србе, како у Србији тако и у региону.

– Повезује све генерације. Посебно ми је драго што знам да оvdје има много Крајишника јер су то људи који су обогатили Србију. Србија је богатија са вашом културом и традицијом. Србија је богатија осмјесима

» КУД Плави делија из Великог Семетра

» Милан Вашалић

ваше дјеце која оvdје одрастају. Међутим, колико је Србија богатија са вама, толико они који нису хтјели да им ви будете комшије, су сиромашнији без вас – рекао је Гујон и за те ријечи добио громогласан аплауз.

Гујон је навео да једва чека да ужива у програму.

– Хвала Зорици Влајинић на позиву, хвала свима вама који сте дошли, хвала Миодрагу Линти који је идејни творац ове манифестације, такође хвала и Фонду и Граду Новом Саду на подршци. Нека живи српски фолклор!

ЉУБИЧИЋ: ПОШТУЈТЕ ПРЕТКЕ!

Помоћник градоначелника Станко Љубичић је навео да дијели са присутнима једну јаку емоцију.

– Имао сам прилику кроз професионални ангажман да свједочим нарастању овог Фестивала од самог почетка. Припала ми је част да вас вечерас у име Града и градоначелника Милана Ђурића поздравим на овој репрезентативној манифестацији. Фестивалу фолклора Срба из региона се постиже нешто немјерљиво, а то је преношење емоције и осјећаја припадности српском народу. Усађивање важности идентитета и коријена нашим најмлађима. Порука је гдје год били, куда год наше ноге крочиле ми носи-

мо са собом своју родну груд и све оно што су нам преци у аманет оставили.

ЂЕДОВАЦ: ФОНД ЋЕ И УБУДУЋЕ ПОДРЖАВАТИ ОВУ МАНИФЕСТАЦИЈУ

Директор Фонда за избјегла, расељена лица и сарадњу са Србима у региону Александар Ђедовац је рекао да му је изузетна част и задовољство што је гост Фестивала.

– Фонд је осам пута помагао ову лијепу манифестацију, тако ћемо радити и идуће године. За сва дружења и манифестације Фонд је увећао средства захваљујући Покрајинској влади на челу са предсједником Игором Мировићем.

ЛИНТА: АФИРМАЦИЈА СРПСКЕ КУЛТУРЕ

Предсједник Савеза Срба из региона и народни посланик Миодраг Линта констатује како је Фестивал један од начина да се афирмише култура и традиција српског народа родом и поријеклом са подручја бивше Југославије.

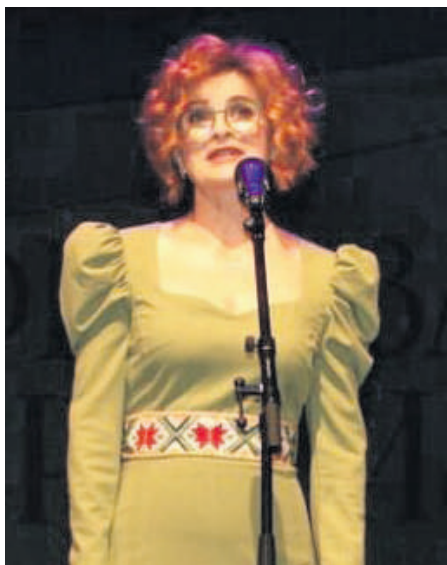
– Оваквих манифестација има по Србији на разним нивоима ово јесте један од централних догађаја. Оно што ми је посебно драго је да грађани који су родом и поријеклом из тих крајева долазе масовно на овај фестивал, и сала је увијек пуна, тражи се кар-

» Хор карловачких ђака

» ФУ Велико коло

» Зорица Влајинић

» Арно Гујон

» Александар Бедовац

» Станко Љубичић

та више и то је једно задовољство и обавеза организатора да наставе даље и да дочекамо и тај десети јубиларни Фестивал.

Као народни посланик и председник Савеза Срба из региона сматра да би питање Срба у региону требало да се дефинише као једно од најзначајнијих државних и националних питања. То значи да је потребна једна државна институција – министарство Срба у региону које би системски рјешавало питања Срба у региону.

БОГАТ ПРОГРАМ

На почетку самог програма како то обично доликује српској кући госте је поздравио здравичар Гојко Нинковић.

Обичаје из долине Унца приказао је КУД Јандрија Томић Бић из Крајишника, ауторке Мирославке Родић. Унац је ријека у западном дијелу Босне и Херцеговине, десна притока ријеке Уне. Извире под именом Млински поток из Шаторског језера на планини Шатор. Након пута кроз четири котлине, од којих је највећа Дрварска, и три клисуре, улијева се у Уну код Мартин Брода.

ОВАЦИЈЕ ЗА ГАЈДАША И ГОСТЕ ИЗ ПОМОРИШЈА

Громогласан аплауз публике измамио је маестрални Милан Вашалић свирајући српске гајде.

Присутне су посебно обрадовали гости из региона и *Српским итрама из Поморишја* које је извео КУД *Плави делија* из Великог Семлетра. Кореограф је Игор Попов, а аутор музичког аранжмана је Зоран Петровић.

Поморишје је долина доњег дијела ријеке Мориш данас припада Румунији и Мађарској, а некада је било у саставу Војне границе, прве линије одбране од турског царства које су у великом броју насељавали Срби. Након њеног укидања већи број Срба напушта ово подручје, али и данас има насеље у Мађарској и Румунији у којима се његује српски језик и културна баштина.

ИГРЕ ИЗ ЛИЈЕВЧЕ ПОЉА И СКОПСКЕ ЦРНЕ ГОРЕ

Радо виђени учесници овог Фестивала су свакако чланови КУД-а *Пискавица* из Пискавице. Извели су кореографију *Игре из Лијевче поља*, аутора кореографије Мирка Борјановића.

Лијевче поље је област у сјеверном дијелу Републике Српске и Босне и Херцеговине. То је равница у доњем току Врбаса између

» КУД Пискавица из Пискавице

» КУД Станко Пауновић НИС РПН Панчево

ријеке Саве на сјеверу, планина Просаре на западу, Мотајице на истоку и Козаре на југозападу. Подручје покривају општине Градишка, Лакташи и Србац.

ФУ *Велико коло* извело је *Силети њесама* и *иџара из Скопске Црне Горе*, односно Сабор

» Драгана Боснић

у Кучевишту. Аутор кореографије је Мирослав Савић, музички аранжман написао Миленко Мартић.

Скопска Црна Гора је обласна цјелина у Сјеверној Македонији, обухвата Скопску котлину и планину Црну гору. Простор је насељен Србима и одликује га велики број православних цркава и манастира из периода Немањића. Они и данас чувају српски језик и обичаје.

Српске игре из околине Сарајева извео је АНИП Културног центра *Млагоси* из Футога. Кореограф је Драган Миливојевић, умјетнички руководилац Гордана Старачек, а шеф оркестра Небојша Бурић. Ове пјесме и игре показују традицију народа који вијековима живи у овим крајевима. Специфичне пјесме и игре забиљежене и у народу, временом чуване вјерно показују посебност српског етнолошког коријена.

ИСТОЧНА ХЕРЦЕГОВИНА У СРЦУ БАЧКЕ

На радост публике КУД *Благоје Паровић* из Гајдобре у склопу *Иџара и њесама из источне Херцеговине* приказао је *Обичаје вука*. Кореограф је Радослав Јелачић Мима, умјетнички руководилац Немања Албијанић.

Херцеговци у Гајдобри истичу да носе хер-

цеговачку бистрину и горштачку вјештину. Како је проф. др Јово Радош рекао за Гајдобране, да када нешто започну воле да је то врхунског домета. Тако да се нису обрукали ни наступом на овом Фестивалу.

КУД КРАЈИНА ИЗВЕО ИГРЕ ИЗ ДАЛМАЦИЈЕ

Већ познати КУД *Крајина* из Београда је приказао *Игре из Голубића*. Аутори кореографије су Стефан Марић Ђита и Мира Лукач. Умјетнички руководилац је Никола Поповић.

Голубић је насеље у сјеверној Далмацији, некадашњој Војној крајини. Тешке животне услове, недостатак плодне земље и муку око њене обраде, народ је превазилазио окупљањима у игри и пјесми. Бирачко коло које је публика могла видјети је приказ навика и обичаја чврстог и кршног Далматинца и Далматинке вриједне и посвећене жене и мајке.

ПЈЕСМЕ ИЗ ПЕЊКЕ БАЊЕ

Игре и пјесме из Пењке Бање извели су чланови КУД-а *Слобода* из Руменке. Кореографију је осмислио Звездан Ђурић, музички аранжман написао Миленко Мартић док је умјетнички руководилац Марко Мандарић.

Пењка Бања је насеље у западном дијелу Метохијске котлине. Бању и минералну воду су користили Римљани, средњовјековна српска властела и Турци за вријеме своје владавине. КУД је ову кореографију премијерно извео у предивним новим ношњама које су рађене уз стручну помоћ етнографа Музеја из Приштине и умјетничког руководиоца Националног ансамбла *Венац* из Грачанице.

СЈЕЊАЊЕ НА СРБЕ УСКОКЕ СА ЈУГА СЛОВЕНИЈЕ

Величанствен приказ је био видјети преко 30 играча КУД-а *Станко Пауновић* НИС РПН Панчево. Аранжман је написао Здравко Ранисављевић, кореографију Дејан Трифуновић, док је руководилац народног оркестра Грацијан Петровић. Бела Крајина је простор који су населили Срби ускоци на самом југу Словеније.

Водитељка програма била је шармантна Драгана Боснић.

Фестивал су подржали Град Нови Сад, Фонд за избјегла, расељена лица и сарадњу са Србима у региону, Покрајински секретаријат за културу, јавно информисање и односе с вјерским заједницама.

Након програма учесницима су подијелене захвалнице. **ДРАГАНА БОКУН**

» КУД Крајина

» КУД Благоје Паровић из Гајдобре

Нова књига Милоша Кордића о Банији

Послије књиге *Било једном на Банији*, ових дана из штампе је изашла нова књига о Банији књижевника Милоша Кордића, истог наслова, као књига 2. У књизи „осјенчених сјећања и благих подсјећања”, како их је назвао аутор (рођен 1944, у Комоговини, на Банији), бројни су новинарски, литерарни, публицистички записи о некадашњој Банији. Записи о многим банијским крајевима и мјестима, о догађајима и људима, о много чему што је некад било и патно и ратно, а данас је тек никад истражена и истином бар донекле исписана историја... Па је у књизи, између осталог:

- сјећање на прославу једне од давних годишњица оснивања 7. банијске ударне дивизије у Доњем Класнићу;
- подсјећање на учитељске курсеви у Глини, с именима свих полазника и предавача;
- сјећање на обиљежавање годишњице Прве партизанске гимназије у Рујевицу, са цртицама и о поријеклу имена тог мјеста;
- о књигама Маје Кљаић Вејновић и Николе Д. Турајлића о страдању становништва Стрмена, Црквеног Бока и Ивањског Бока у 20. вијеку и Милоша Бајића о страдању Банијаца у логору Маутхаузен (с презимена свих заточеника);
- дужи или краћи записи, с описима неких мјеста, лијепих пејзажа и „као срце угрнутљених угла банијских”: Горичка, Меченчани, Комоговина, Петриња, Костајница, Блиња, Горњи Бјеловац, Јавница, Доњи Класнић, Горња Велешња, Дреновац, Јошавица (петрињска), Кобиљак, Доња Млинога, Горња Млинога, Ловча, Горња Пастуша, Жељезничка станица Краљевчани, Мајданци (петрињски), поједини предјели Кордуна и многа друга;
- о рјечици Бручини, уз спомињање и других банијских ријека и рјечица; о воденицама;
- о шуми Шашави, Калинама, уз спомињање Трговске горе, Шамарице и других шума и брда;
- о орању са дједом Дамјаном Кладариним и старим кумом Пајом Корасићем;
- о конопљи, кетену, липи, бујади, питомом кестену, *Гавриловићевим* говедима, лубеницама на Женском плацу у Петрињи, о купању на ријеци Уни код Костајнице, о одласку на сајам у Костајницу, о чекању на Жељезничкој станици Глина;
- о старим и најстаријим банијским сортама јабука каквих више нема на пијацама и у продавницама, осим у понеком банијском воћару (американка, бановка, брњеушка, видушевка, жунка, зуквача, каламбура, кожара, колачара, петровача, слаткача, тањурача, хађера, црљенка, чешкоселска и друге);
- неколико десетака страница о путовањима бициклом по Банији (о историји бицикла и другим појединостима везаним за то и данас све популарније превозно средство);
- о хљебу из некадашње Лекића пекаре у Глини, о чутурици обљајске ракије;
- о банијско-кордунском ћири и првом аутобусу на релацији Петриња-Костајница;
- о сусретима са државним и републичким руководиоцима, високим војним лицима, књижевницима, сликарима, карикатуристу, спортисту, а прије свега и о сусретима, познаништима и пријатељствима с многим именом и презименом наведеним Банијцима;
- ту су стихови и прозни одломци, најчешће као илустрације уз текстове, писаца из Србије и свијета, писаца рођених на Банији, те неколико литерарних радова тадашњих ђака из Меченчана, Брђана Шамаричких...;
- У књизи су и бројни други записи о некадашњој Банији. На крају су азбучним редом исписана презимена, у ствари допуњен списак презимена банијских Срба из прве књиге, као и Рјечник мање познатих старих банијских ријечи и израза који се појављују у овој књизи. Издавач књиге је Завичајно удружење *Банија* Нови Сад, а њено штампање подржао је Фонд за избегла, расељена лица и за сарадњу са Србима у региону. Главна уредница је Сњежана Станишић, која је обавила графичку припрему за штампу. Књигу је штампао Графоофсет Челарево.

- Књига *Било једном на Банији – књига 2* (372 странице) може се наручити позивом или поруком на телефон 063 1958 354 или поручити мејлом miloskordic44@gmail.com
- Наручилац треба да упише име, презиме, тачну адресу и број свог мобилног телефона. Књига се шаље пост-експресом. Цијена књиге је 800,00 (осамсто) динара + трошкови поштарине.

Час историје на гробљу у Пећи

ПИСАЧ: ДР НЕМАЊА ДЕВИЋ

» Један од бројних оскрнављених српских надгробних споменика на Космету

Приградска села око Пећи готово да су се у потпуности спојила са градом. Једино кад се пође према Дечанима куће постају ређе и удаљеније, а више је и неискоришћене земље. Та земља је углавном српска, а власници нису пристали ни по коју цијену да је продају Албанцима, иако ту више не живе безмало четврт вијека.

Некадашње српске куће препознају се јер су углавном остале у рушевинама – и то је знак да ни оне нису продате. Оне које и купе, Албанци прво руше, па на том имању изнова зидају; од неких од њих чух да је то зато јер су српске куће при грађњи освештаване, а то би за њих значило као да у свом новом дому остављају неку врсту проклетства, духова који их прогоне...

Тим правцем вози ме таксиста Реџеп, не много говорљиви и помало југоносталгични Албанци.

Југоносталгични, али не и србно-сталгични, можда највише из личних разлога, будући да су му српски полицајци, како каже, „избројали ребра” у једној истрази 1999. године. Вели да је те године умало изгубио главу, иако се и сад заклиње да није имао никакве везе са УЧК.

Ипак, он ради за новац и није претерано заинтересован за приче о политици или високим идеалима. Ведар је, мада резигниран ситуацијом на Косову у којој је у његовом родном крају све мање младих, а корупција и непотизам разједају све поре друштва.

Прича све супротно од наших дежурних дефетиста: да су њихови пописи становништва нетачни и лажирани, да њихове жене одбијају да живе у великим породицама као некад, да им је економија разорена а сав капитал у рукама нарко-картела, да су зависни од Запада коме у неком моменту могу постати и монета за поткусуривање са Русима.

О СРБИМА СА ПОШТОВАЊЕМ

Као и многи Албанци из успутних сусрета у Пећи, о Србима говори са поштовањем, толико да те приче прерастају у митове о српском тајном наоружању, увежбаној војсци у Нишу и Врању спремној да обноћ заузме Приштину.

У једној кафаници чак сам чуо причу о Слободану Милошевићу који живи под лажним именом у Москви, и има утицаја на политику Владимира Путина.

Тешко је не насмијати се тим причама, али свака слична мимика мијења ток приче и затвара саговорнике који су, колико причају о себи, заинтересовани и за ситуацију у Србији. Чули су, веле неки од њих, да се ту гради и зида и питају се откуда то стижу инвестиције. Мом сапутнику о ретровизору виси неки муслимански верски симбол, попут мини-кураана на бројници. Вјерник је, муслиман, мада, како каже, не много укључен у живот вјерске заједнице, будући и да за вјерске поглаваре нема превише похвалних ријечи.

Забљедан сам у снежне врхове Проклетија, који ме, као да су неки српски Атос, опчине у свако доба године. Мало изван Пећи, на лијевој страни, остаје скретање за пркосно српско село Гораждевац, једино опстало као компактно у овом дијелу Метохије.

ВИ ИДИТЕ, ЈА НЕЋУ

Нешто даље, удесно и узбрдо, ишло би се у страдално Бело Поље, национално мјешовито повратничко насеље у коме је потекао сада већ легендарни Милош Ђирковић који је, пошто су и војска и институције напустили ове предјеле, изговорио чувене ријечи којима се и посветио: „Ви идите, ја нећу.” Ја остајем. И на страшном мјесту постојати, као да је најрјечитије свједочио стару српску законитост.

И остао је, чувајући свој праг и бо-

ПО ЈЕДНА, ЗА ДУШУ

У Пећкој патријаршији снабдио сам се свијећама, не бих ли свакоме од давно уснутих и напуштених упалио по једну, за душу. Просто, нисам ни помислио, а ни могао знати да гробље обухвата површину од осам хектара. И да се на њему налази преко 2.300 споменика!

Али, отприлике је сваки трећи уништен или оштећен. На гробљу нема капиле, нема ни дијела оград, све што је могло да се скине и прода – узето је. Капела Светог Николе, и моје крсне славе, тешко је оскрнављена: паљена, рушена, али ипак не и срушена. Иконостас је уништен, зидови са споменичким плочама некадашњих добротвора изгробани и полупани, врата изваљена, а изнад њих... злогласни потпис починилаца: „УСК”.

А околостотине и стотине оборених и оштећених споменика и излупаних крстова. Чак и неколико отворених гробница, код којих није јасно јесу ли и на њих ударали исти ти злочинци, или су то сами невољни српски изгнаници, бјежећи дубље у Србију, у брзини ископавали и собом носили и кости својих родитеља и дједова, као што су 1996. радили у сарајевском пољу и другдје.

На таквом мјесту и сам сам изгубио везу са ма каквом реалношћу. Као да сам у слободи и у регуларним условима и као да изблица не вреба никаква опасност, почео сам да се крстим и палим свијеће крај свих тих уништених споменика: Милану, Веселинки, Николи, Милени, Ранку, Зорки, Димитрију, Воју... а кад ми је, послје неког времена, почело да понестаје свијећа, а крај порушених споменика није се ни назирао, начинио сам од њих један сноп, запалио приближене фитиље и у себи помињао сва српска имена која су ми падала на памет: Јована, Радоја, Михаила, Милована, Томислава, Ђорђа, Гаврила, Бошка, Марка, Павла, Благоја, Лазара... па Милице, Марије, Стане, Љубице, Данице, Кате... пламичак спојених 50 свијећа дуго се није гасио. Чак ни онда када сам се вратио у Реџепов ауто и лагано кретао назад, ка српској енклави гдје сам био смјештен.

Са таксистом више нисам говорио. Под свим утисцима, заборавио сам и на обећање да се о мом трошку почастимо чувеним Пећким пивом.

На улазу у варош крај које ћемо се раздвојити, проговорио је он. „Прагио сам шта радиш”, започео је разговор на српском јужњачком акценту, настављајући са питањем имам ли ту кога од предака. Нисам сигуран да ли је вјеровао мојим одговорима и да ли сам за њега заиста био само историчар који обилази српска гробља и храмове.

Нешто што ни многи од нас не знају. Зна он, вели, да је ово била СФРЈ и Космет, али зна и да је ова земља за нас Стара Србија – употреби баш тај израз, на југословенском јавном сервису забрањен од постанка до данас. А, стискајући ми руку, додао је уз осмијех и нешто попут зајета: „Долази овдје увијек и увијек слободно обилази ваше цркве и ваша гробља. Ја ћу да ти помогнем. Док обилазите ваше и ми вас цијенимо. Кад ви продате ваш крст, ко ће да вас цијени?”

СТАРА СРБИЈА

Слушао сам и након тога дуго ћутао о теми која се чини толико замршеном и компликованом, а која је заправо и више него јасна. Добри Реџо казао је оно што нам не кажу ни неки који нас воде: да предаје нема и пораза нема. И да наше косовске битке нису завршене, већ трају у свима нама, од 1389. до у вјечност.

И да појмови витештво, јунаштво, слобода, част, правда за свих тих 634 године боја нису промијенили значење.

ИЗБОР: РТ БАЛКАН

ПОЛИТИКА У ВЕЛИКОЈ ХОЧИ

НАСИЉЕ, СТРАХ И ОСВЕТА

ПИШЕ: ЖИВОЈИН РАКОЧЕВИЋ

– Остари ми дијете за четрдесет осам сати – каже Божана Петровић. Узела је велику метлу од шибља и чисти савршено чисто двориште. Празно замажује између чокота лозе. Ту је прошао њен живот. Све су стекли вином и од вина, она и њен супруг Божан који је тридесет осам година радио у ораховачкој винарији *Орвин*. Из те фирме, која се сада зове *Сшоун касил*, долазе да им узму вино.

– Хоће ли доћи, никоме ми ништа не дугујемо, ово нам је живот – понавља осамдесетогодишњи Божан. У колицима је, зна сваки детаљ о виноградарству овог дијела Метохије, зна и Албанци и Србе. Кроз његов дом, живот и винарију прошли су и једни и други, политичари и свештеници, гладни и богати. Данас више него икада он, овако немоћан, дочекује сами страх. Укућани су се заледили, гледају се и чекају.

С друге стране зида, на улици, мјештани Велике Хоче, новинари, гости, грију руке на црном бурету у којем гори ватра. И они чекају да виде шта ће бити са Петровићима, чекају свој дио страха. – Запаљено буре! Хип-хоп култура гета, брате – каже редитељ Растко Шејић, који је овдје на Фестивалу документарног филма ГРАФЕСТ. Младићи се смију и почињу да репују по тактовима пјесме *Београдској синдикала*.

Неколико полицајаца јавља надређенима како је

стање испред куће Петровића и провјерава ко смо. „Одакле си ти?“, пита број 4034. „Ја сам одавде, а одакле си ти?“ „Ја сам из Ратковца.“ „О комшија, па ти сигурно знаш Ђиновиће?“ „Знам, Божу, Милоша...“ „А сјећаш ли се Душка?“ Код њега је застао и ућутао: „Не богами...“ Душко је отет и убијен 1999. године и једна је од 84 српске жртве овог краја. Институције које одузимају вино једној од најугледнијих породица доведе су јуче њихове комшије да се обрачунавају и припреме упад у кућу Петровића осумњичених за нелегалну производњу алкохолних пића. Мјештани се окупљају, специјалци са дугим цијевима излазе на пут поред лимених контејнера, примиче се цистерна којом ће царина заплијенити вино. Поред њих стоји мурал Бранислава Нушића са реченицом коју је записао док је у Отоманској империји био српски конзул у Приштини: „Срби Велике Хоче, највише су се одржали против зулума, стога се у цијелој Подрини сматрају као најодважнији.“

У том тренутку са крова куће чује се глас: „Нећу да идем одавде, скочићу, вратите се!“ Младић Милан Петровић, шеста генерација винара, стоји на крову и пријети да ће скочити. Породица је у очају, мајка у маси испод њега моли, вришти и пада. Паника се у таласима преноси на људе, бацају камење на пут којим треба да прођу камиони са цистернама, фор-

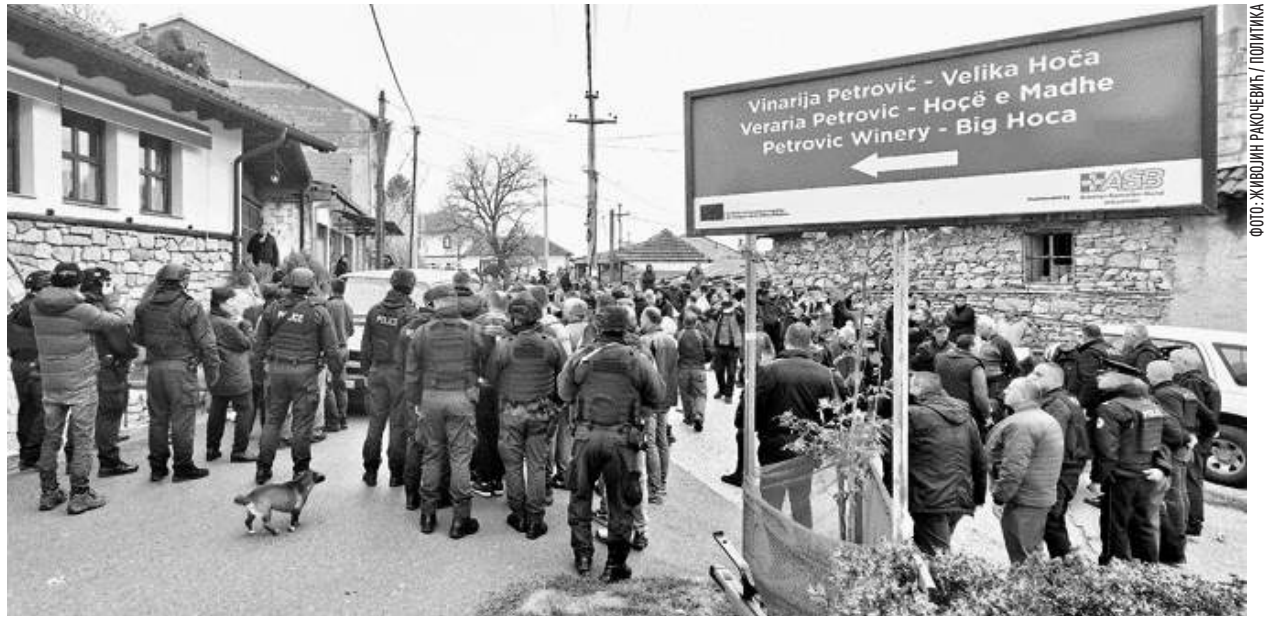

ФОТО: ЖИВОЈИН РАКОЧЕВИЋ / ПОЛИТИКА

мира се кордон полицајаца, прсти су поред обарача на „калашњиковима“, дежмекасти цариник се држи за дршку пиштоља. Нико од њих нема налог, нема ни један једини документ!? Упали су прекрјуче у кућу, пописали и сада односе 40.000 литара вина и 4.000 литара ракије.

Срђан Петровић води ову породицу и посао, инжењер је пољопривреде, познаје процедуру и наметнута правила косовских институција. Покушавао је да се нагоди и његова логика је јасна.

– Ми нисмо криви, али ако ви мислите да сам дужан и крив ја ћу да платим ту казну, само ми винуци и кућу не дирајте. Пријавио сам количину грођа које сам купио, испунио обавезе. Фирма ми је у мировању, због короне, па сам се спремао да изађем на тржиште. Нема ниједне моје флаше вина у продаји.

Петровићи су за своју средину имућна породица и у томе је дио проблема. Албански бизнисмени, трговци, па и власти, радо и успјешно сарађују са успјешним и богатим колегама из централне Србије, али не дозвољавају да има богатих косовских Срба. Са њима се најчешће не ради и они су виђени као опасност, њихови производи се не купују на косовском тржишту.

Други проблем је што су Петровићима нашли десет боца вина на којима пише ћирилицом: „Метохијско црвено, произведено у Великој Хочи, Косово и Метохија, Србија“. Јавни сервис Косова РТК је ушао заједно са цариником и полицијом и у свом извјештају нагласио овај податак. Пробни дизајн је најнаглашеније оправдање за отимачину.

Трећи проблем је умјетничке природе и тиче се нобеловца Петера Хандкеа, он воли Хочу, вино и Метохију. Срђан Петровић је одавно одлучио да му, у знак захвалности, подигне спомен плочу. Његове безуспјешне покушаје да оствари своју замисао пратио је редитељ Горан Радовановић и снимио изузетни документарни филм *Чекајући Хандкеа*. Прије три дана је била пројекција у Грачаници. Петровићи су одагле испраћени аплаузима, сада немоћно посматрају како се растаче њихов рад и имовина. Милана су спустили са крова, мајка Дана непрестано запомаже и најтеже подноси несрећу и понижење. Лакнуло јој је када је видјела сина поред себе, показује прстом на инспекторку која се смије и која јој је, како тврди, отворено рекла: „Ово је освета“.

– Епилог свега је ово и филма *Чекајући Хандкеа*. Не могу себи да опросте како смо снимили филм о Хандкеу, а да нису знали. Ја не видим моју кривицу, ја сам само актер филма и срцем волим Хандкеа.

Друго, мој зној и моја мука, мука моје породице и моје жене, оца и мајке сада иду у фирму *Сшоун Касил*, гдје смо некад радили и одакле смо протјерани – сви – каже Срђан Петровић и позира се на демократију, Европску унију која му је помагала, на право на своју имовину и живот.

– Да ли је Срђан Петровић крив што је узео учешће у мом филму у којем жели да постави спомен плочу Петру Хандкеу на својој винарији у којој је нобеловац боравио? Или је можда проблем што је у филму приказано у потпуности срушено оближње ораховачко гробље све са надгробним споменицима и из 2018. године? Или је можда проблем што дјеца у филму пјевају химну Великој Хочи и њеној славној историји? Или што Петровић прави најбоље вино у Метохији? У свакој цивилизованој земљи порез је одвојен од политике и културе и лако га је регулисати, поготово последице уредно добијене опомене. Али ко

ће да подигне оштећене надгробне плоче на српском гробљу у Ораховцу? Ко ће да натјера Србе да забораве своје упокојене? Ко ће да натјера хочанску дјецу да не пјевају пјесму у част свога мјеста? Ко ће да натјера Хандкеа да више не пије бијело вино из винуци Петровић? Ко ће да натјера мене да не правим више документарне филмове у којима се, гле чуда, појављују Срби као актери – каже за *Полишику* редитељ Горан Радовановић.

У другом покушају специјална полиција раздваја окупљену масу, два припадника аустријског Кфора су настала са лица мјеста. Дана Петровић непрестано нариче.

Локални радници из албанске винарије пуне цистерне на камионима, вино се просипа и отиче каналом за кишну канализацију. Тек тада се Срђан Петровић загрцнуо од суза, муке и узалудног рада своје породице. Локална легенда о Немањића виноводу који иде од Велике Хоче до Призрена почела је да се остварује безакоњем и силом у временима страха и понижења. До зуба наоружани цариници и полицајци снимају насмијани селфи поред камиона који одвози драгоцјено вино Петровића. **ПОЛИТИКА**

КОСМЕТСКА КУЛТУРНА БАШТИНА НАЈУГРОЖЕНИЈА У ЕВРОПИ

– Оно најдрагоценије што српски народ има на Косову и Метохији, кроз вијекове до данас и за навјек, су споменици културе, цркве и манастири, идентитет једног народа, наша духовна вертикала и наша одредница – рекао је Зоран Гарић, директор Покрајинског завода за заштиту споменика културе Косова и Метохије у разговору за лист *Јединство*.

– Страдање српске културне баштине на Косову и Метохији увијек је слиједило трагичну судбину народа који их је створио. Почетком овог вијека, у неколико таласа насиља систематски су уништавани изузетно вриједни споменици хришћанске културе на Косову и Метохији. Према подацима Српске православне цркве у периоду од 1999–2001. године срушено је и оскрнављено 107 православних храмова и манастира. У другом тала-

су насиља, који се догодио у марту 2004. године, а који је био још снажнији, разорнији и погубнији за српску културно баштину на Косову и Метохији од оног из 1999. године, порушено је још 35 споменика културе и вјерских грађевина. Колики је обим разарања и причинене штете над српском културном баштином, указују подаци да је од доласка представника међународне заједнице на Косову и Метохији, у периоду 1999–2004. године срушено или девастирано 57

споменика културе, од којих 21 споменик прве категорије и 36 споменика треће категорије. Ако се имају у виду и сва остала уништена културна добра, као и светиње, коначан број премашује 140 споменика и светиња.

● **Да ли је и колико оштећених објеката и споменика обновљено?**

– Уз помоћ и финансијску подршку Владе РС (Министарства културе и Канцеларије за Косово и Метохију) и помоћ Српске православне цркве односно, Епархи-

је рашко-призренске током ове године, изведени су конзерваторско-реставраторски радови на обнови, заштити и презентацији цркава: Св. Арханђела Михаила у селу Севце и Св. апостола Петра и Павла у селу Мушникову у склопу реализације програмне обнове и заштите културног наслеђа у Средачкој и Сиринићкој жупи. Завршили смо све планиране радове на санацији и реконструкцији крова изнад припрате и наоса Цркве Св. Врача у селу Врачево као и интервентне радове на санацији и реконструкцији Цркве Успења Пресвете Богородице у селу Бело Поље код Пећи. Истраживања су потврдила да се на простору општина Лепосавић, Звечан, Косовска Митровица и Зубин Поток налази богато наслеђе, које даље треба валоризовати, заштити и презентовати у циљу његовог трајног очувања.

● **Шта је потребно учинити како би се заштитила културна баштина Срба на КиМ?**

– Због изузетних универзалних вриједности, средњовјековни споменици на Косову и Метохији манастир Дечани, Пећка патријаршија и Грачаница као и Црква Богородице Љевичке у Призрену су 2006. године уписани на Унесковој листи свјетске баштине под јединственим називом *Средњовјековни споменици на Косову и Метохији*. Исте године, листа је под називом *Средњовјековни манастири на Косову* уписана и на Листи свјетске баштине у опасности. Поред планираних активности које се односе на заштиту интегритета српског културног наслеђа од његовог физичког уништења, потребно је радити на очувања његовог идентитета, спречавањем пререгистрације и преименовања „српске православне кул-

турне баштине“ у „косовску баштину“ или „баштину косовара“. Присвајање баштине, фалсификовање и злоупотреба историје у контексту системске и свеобухватне дискриминације српског народа, његове културе и наслеђа, имају за циљ да се најзначајнији дио српске средњовјековне културне баштине заувјек отуђи и одузме од српског народа и његове цркве. Зато је неопходно да се културна и вјерска баштина на Косову и Метохији што боље презентује у медијима, на дигиталним платформама, интернет порталима и друштвеним мрежама. Потребно је што боље осмислити мултимедијалну презентацију богате, али нажалост угрожене културне баштине српског народа на Косову и Метохији, прилагођавајући садржај, форму и израз модерном и савременом начину информисања.

У БЕОГРАДУ ОДРЖАНО ПРЕДАВАЊЕ КУЛТУРНО-ЗАБАВНИ ЖИВОТ ГОСПИЋА

Госпић је био аутентични центар српске културе

У клубу *Тесла* у Београду 25. децембра 2022. одржано је предавање на тему Културно-забавни живот Госпића на коме су говорили др Андреј Вујновић, новинар Данко Перић, публициста Ђорђе Пражић, др Никола Жутић и секретар Удружења Срба из Хрватске Милојко Будимир.

ВУЈНОВИЋ: ДВАДЕСЕТ ГОДИНА СЕ ЧЕКАЛО ОСНИВАЊЕ МУЗЕЈА ЛИКЕ

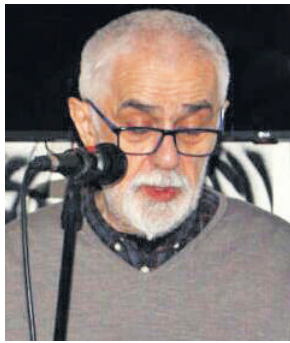
Андреј Вујновић аутор изузетно значајне монографије *Музеј Срба у Хрватској* (издање СКД *Просвјета*) је истакао да се идеја да се оснује Музеј Лике у Госпићу јавила 1937. године. Међутим, та идеја тада није реализована и тек на приједлог Котарског одбора Госпића 1958. године Музеј је основан.

– За управницу Музеја именована је Анкица Маљковић. Тада је Музеј био смјештен у згради опћинског суда, у релативно малом простору и ту је била изложена прва музејска грађа која се састојала од Збирке народне револуције и Археолошке збирке. За јавност Музеј је отворен 1960. када је добио и прво особље. Тада је Музеју прикључена и спомен-збирка из родне куће Николе Тесле – рекао је Вујновић.

Након четири године, 1964. године Музеј се преселио у пространији простор старе зграде Заповједништва Војне крајине из 18. стољећа који је до тада користила Шумарија Госпић.

– Нажалост, тај простор се 1971. запалио и том приликом је уништен већи дио Збирке народне револуције, а Археолошка збирка уништена је готово у цјелини. Музеј Лике је 1978. изгубио самосталност пошто је интегрисан у састав градског Центра за културу Госпић. Музеј је самосталност повратио 1987. Исте године је поново отворио своја врата након реконструкције која је трајала од 1982. У сталној поставци су се изложили предмети из Археолошке збирке, Збирке народне револуције, Галерије и Лапидарија. Тој поставци 1991. додата је етнографска збирка у личкој брвнари која је направљена у духу традицијске личке архитектуре и која је смјештена у двориште музеја.

Вујновић се осврнуо и на моменат обнове Цркве Све-

» др Андреј Вујновић

» Данко Перић

» Ђорђе Пражић

» Никола Жутић

» Милојко Будимир

тих Петра и Павла и родне куће спомен-подручја Николе Тесле који се обнављају 1985. године поводом 130. годишњице рођења научника, а изграђује се и научни центар.

– Све што је тада прикупљено за реконструкцију амбијента у којем је рођен и у којем је провео прве године живота Никола Тесла, опљачкано је у току грађанског рата. Меморијални центар Николе Тесле обновљен је 2006. и даље егзистира као дио Музеја Лике у Госпићу – рекао је Вујновић који је истакао да је зграда Музеја Лике у току рата оштећена, а касније обновљена.

– Када је почео са радом Музеј Лике имао је три запослена укључујући и чувара. Тај број је средином осамдесетих порастао на шест запослених, од којих је двоје или троје стручно на пољима музејске науке. Сада је број запослених скочио на 18, од којих је само двоје стручних.

Вујновић се подсетио људи који су дио свог радног вијека провели у Музеју, уз поменуто Анкицу Маљковић, и Ивана Јурчић, Желько Центнер, Буро Цодан у чијем мандату Музеј губи самосталност.

У Центру за културу директор је Милица Мица Поповић, послје издвајања Музеја из Центра Андреј Вујновић, затим Бисерка Велић, Весна Бунчић и данашња директорка Татјана Колак. Кустоси су били Иван Дошен, Бранка Лазаревић, Бора Корича, водич у Госпићу Душанка Радмановић, а у Смиљану Љубица Мајетић и Иван Јелача. Помоћно особље чинили су Роза Старчевић и Раде Вејновић.

ПЕРИЋ: ЗА СРПСКИ НАРОД У ХРВАТскоЈ ПРЕЛОНА 1946. ГОДИНА

Новинар Данко Перић је подијелио са присутнима занимљиве и корисне информације које је пронашао у Вујновићевој књизи *Музеј Срба у Хрватској*.

– Срби у Хрватској су упркос томе што су живјели у материјалној оскудици настојали и да се озбиљно баве музеологијом и чувањем архивских података. Аутор Андреј Вујновић је у историјским архивима пронашао податак да је двадесетих година 19. вијека књижевник и епи-

скоп горњокарловачки, односно плашки, Лукијан Мушички тражио од италијанских богаташа Срба, превасходно из Трста и околине, да помогну да се на једном мјесту сачувају писани документи и артефакти. У томе није успио и онда је у међуратном периоду, када је формирана Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца неколико виђених загребачких интелектуалаца покушавало да обнови ту идеју. Најзначајнију улогу у томе су имали Владимир Ткалчић и Бошко Стрика. У каснијем периоду посебно интензивно на оснивању Музеја су радили Радослав Грујић, Федор Моачанин, Дејан Медаковић и други – рекао је Перић који се потом осврнуо на послератну 1946. годину која је била веома тешка за српски народ у Хрватској.

– У антифашистичким борбама у Другом свјетском рату, на подручју Хрватске Срби су били куликам бројнији у односу на Хрвате. Поједини српски представници у Хрватској тражили су да се оснује Музеј Срба у Хрватској, али углавном с циљем да се сачува успомена на антифашистичку борбу. Њих није интересовао континуитет српског присуства, живота и рада, на тим подручјима. На крају је, ипак, прихваћена концепција поставке као приказа цијеле историје српског народа на подручју Хрватске. Међутим, тројица виђених Срба у послератном друштву Хрватске Душко Бркић, Раде Жигић и Станко Ђаница Опачић су осуђени, почетком педесетих година као информбировци и тим је завршила једина озбиљна прича о Музеју Срба из Хрватске – рекао је Перић уз напомену да се Музеј, касније, оснивао и реновирао, мијењао локације, али никада није доживио да буде потпуно самосталан и

онда је осамдесетих година потпуно нестао.

– Био је један покушај 1971. године, да добије како се очекивало, сталну адресу. Пододбор СКД *Просвјета* у Книну донио је одлуку да све што се налази у Музеју Срба у Хрватској, односно у одјелу тадашњег Хрватског повијесног музеја, пребаци у Книн. И даље је неразјашњено да ли су кнински Срби том иницијативом хтјели музејску поставку пребаци на Тврђаву или у Спомен-дом на Синобадовој главици чија је изградња почела у то вријеме.

Перић је излагање закључио цитатом из Вујновићеве књиге: „1971. године *Просвјета* је хтјела да сачува Музеј, али није успјела да сачува ни саму себе.”

ПРАЖИЋ: ГОСПИЋ ЈЕ ИМАО НАЈЉЕПШИ И НАЈФУНКЦИОНАЛНИЈИ ДОМ ЈНА

О Дому ЈНА у Госпићу говорио је пуковник Ђорђе Пражић наводећи да се стари Дом Југословенске народне армије (ЈНА) у Госпићу налазио код зграде Школе ученика у привреди (преко пута старе Робне куће).

– Био је то скроман објекат са љетном баштом, око које је било доста јоргована. Недељом би се ту дружила војна лица и њихови пријатељи, најчешће играјући буђе – рекао је Пражић и додао да је у Госпићу касније формиран већи војни гарнизон и 1963. године отворен је нови Дом ЈНА у Будачкој улици бр. 12.

– У то вријеме Дом ЈНА у Госпићу био је најљепши и најфункционалнији објекат такве врсте у Југославији. Имао је велику биоскопску салу, телевизијску салу, добро опремљену библиотеку, фоаје у којем се играо стони тенис и одржавале друге активности, кафану – ресторан, неаутоматизовану култану са једном стазом, љет-

ну башту, игралиште за мали фудбал и рукомет, различите секције итд.

Пражић је подсетио да је Дом ЈНА био кућа војног оркестра IV категорије, а ту су се организовале плесне и забавне вечери, концерти на којима су наступали многи познати пјевачи и забављачи, свечане академије, матуралне забаве, такмичења пјевача аматера и бројне друге активности, у којима су учествовали сви грађани Госпића.

– Атмосфера у Дому је увијек била свечана, а сала најчешће испуњена до последњег мјеста – рекао је Пражић и додао да је постојао и својеврсни „дрес код” који је подразумијевао да мушкарци долазе у краватама, док није био дозвољен улаз у патикама.

– Најсвјетлије тренутке свог културно-забавног живота, Дом доживљава почетком седамдесетих година. Тада је командант госпићког гарнизона био пуковник, касније генерал-мајор, Томислав Јовановић. Око 1974. године у Госпићу су служили војни рок Зоран Јевремовић, рођени брат пјевача Микија Јевремовића и Хусеин Хасанефендић Хус, композитор и гитариста из загребачке музичке групе *Парни ваљак*. Уз друге војнике музичаре организовали су незаборавне култне плесне и забавне вечери, нарочито за државне празнике – рекао је Пражић, који је истакао да се осамдесетих година мијењају трендови забаве младих нараштаја.

– Ни традиционални плес није више био интересантан. Госпићки кафићи, дискаћи, ресторани и нови хотел *Лика* су наметнули нова правила забаве и понашања, које Дом ЈНА са својим тадашњим садржајима није могао пратити. Валцере и танго су замијенила статирања младих за шанком, или диско плес у неком од простора, који је био преуређен у кафић или диско клуб. Било је то вријеме почетка отуђења традиционалних романтичних односа младића и дјевојака, које су садашње друштвене мреже докрајчиле. Многи млађи, нису ни свјесни да су можда њихови родитељи тамо одиграли први плес, а на путу до куће су пали њихови први топли загрљаји и пољупци. Својевремено је то био угледан, пристојан и безбједан објекат, у којем се могло уживати у различитим садр-

СТОМАТОЛОГ ПРЕВДИО ВОЈНИ ОРКЕСТАР

Ђорђе Пражић је испричао и неке занимљивости везане за људе који су војни рок служили у Госпићу.

– У једном београдском ресторану за дочек Нове 2004. године пришао сам Зорану Јевремовићу и подсетио га на војничке дане у Госпићу. За њега је то било изненађење. Са сјетом и радошћу је причао о том времену у коме је као пјевач учествовао у културно-забавном животу града. Пражић је навео да је од августа 1983. до фебруара 1984. године, допринос културно-забавном животу Госпићана дао и др Душан Бастишић, предсједник Удружења *Јадовно 1941*. – Био је солидан гитариста и вокални солиста за „забавњаке”. Он је тада био једини војни стоматолог у гарнизону Госпић, а поред тога је водио војнички оркестар од девет чланова.

» Некадашњи Дом ЈНА у Госпићу

» Музеј Лике

жајма. Отварањем идеолошких граница према Истоку и Западу, југослаvensки културни простор је постао дио европског и ширег свјетског културног простора. Технолошки развој и бољи стандард грађана је укинуо потребу за некада пуном телевизијском салом, фото секцијом, а убрзо су и биоскопи изгубили свој значај.

— Тако је и Дом ЈНА био све празнији, коришћен је најчешће за састанке већег броја људи, због великог капацитета и ниске цијене закупа. То је иначе био веома популаран вид окупљања у тадашњој држави. Око 400.000 људи у Југославији је дневно проводило вријеме на разним састанцима, од којих су многи били беспотребни и непродуктивни — рекао је Пражић и додао да је то био случај са свим домовима ЈНА у тадашњој држави. Објект некадашњег Дома ЈНА у Госпићу је сада Културно-информативни Центар.

— Објекат Дома ЈНА у Госпићу је један од ријетких у Хрватској, који је наставио рад са културним активностима, без обзира шта ми мислили о њима. За некога ко је користио и живио у културно-забавним садржајима некадашњег Дома ЈНА, то вријеме дјелује романтично, носталгично и помало нестварно.

ЖУТИЋ: ГРАДИЋ КОЈИ ЈЕ ИЗРОДИО ЧИТАВУ ПЛЕЈАДУ ТАЛЕНТОВАНИХ МУЗИЧАРА

Историчар Никола Жутић је изложио ретроспективу успјешне госпоићке музичке сцене и њиховим згодама и незгодама који су, како је у шали рекао, инспирацију знали потражити у алкохолу.

— У музичком смислу старији музичари су били европејци, још отпочетка шездесетих година 20. вијека када се свирао европски евергрин и лагана комерцијална музика, на челу са старим трубачем Драјсом Ђаковићем, басистом Славом Андрићем, Стаљом Ђегованом, саксофонистом Дубром Соларом, Јожом Јагаром и неколицином дувача из ватрогасног оркестра. Ту је било и Срба и Хрвата, сви смо се лијепо слагали. Крајем педесетих,

почетком шездесетих плесови су се углавном одржавали у старом ватрогасном domu. Први госпоићки оркестри и мањи састави настајали су у оквиру госпоићке ватрогасне лимене музике. Центар педагошких музичких збивања био је ватрогасни дом. Музички педагози су били странци или дошљаци тзв. госпоићки пургери — рекао је Жутић.

Он је навео да је шездесетих година била све популарнија музика на струју која је произвела нове бит и рок форме.

— У то вријеме појављује се легендарни гитариста класичне и евергрин музике Никша Франић који је са претходником Ликоса у саставу: покојни Драјсе Ђаковић, гитариста Никола Нине Брклечић и мој брат Милан Жутић Жућо. Побједили су на регионалној Гитариједи у Карловцу 1966. године, а

потом исте године на републичком нивоу у Дарувару са пјесмом инструменталом *Брамсов илес и Тико шико*. Ту је Никша на виртуозан начин извео те пјесме.

Жутић се потом осврнуо и на све снажније трендове хипи покрета.

— У таквој клими разудане поп културе коначно се 1966. појавио легендарни Минина Вилко Шафранек. Он је потицао из угледне госпоићке породице чешког поријекла на својим оргуљама свирао је у стилу Ерика Бардона из *Енималса* или вокала групе *Дий парил*. Треба рећи да је на његов приједлог на прољеће 1967. основана нова група под именом *Ликоси*. Треба поменути и легендарног Давора Трошеља Паука који и данас бубња, на високом нивоу.

Жутић је истакао да мноштво госпоићких музичара свједочи о јакој музичкој сцени малог градића од свега 6.000-7.000 становника.

— Ту су били браћа Буцонић, Милан Чиле Момчиловић који је остао незабораван по својим падовима и ваљањима на бини у Дому партизана, незаборавне су биле и његове хипи панталоне са зеленим пругама у стилу рабијаша. Треба поменути бубњара Зорана Бајчетића. Не треба заборавити ни гитаристу Микија Дмитривића који је најалост недавно преминуо, бубњара Радета Вејнувића кога смо звали Монти, пјевача Нешу Погриловића Олују...

Жутић је навео да су се музички догађаји крајем шездесетих и седамдесетих година одвијали поред ватрогасног дома у културној госпоићкој дворани Дома партизана.

— У то вријеме мало ко је знао да је то био Соколски дом, посвећен краљу Александру ујединитељу — рекао је Жутић који је и сам свирао бас гитару и имао прилику да музичко искуство дијели са покојним Луисом, Дашом из групе Легенде...

БУДИМИР: ЛИЧАНИ ПОДСТАКЛИ НАСТАНАК КНИНСКОГ ЛИКОВНОГ САЛОНА

Секретар Удружења Срба из Хрватске Милојко Будимир прије рата је радио у Музеју на Книнској тврђави.

— Андреј Вујновић је осамдесетих година долазио у Книн и тада је организовао Личке ликовне анале. Сваке године су били организовани и ми смо у Книну осјетили потребу да би и ми требали почети организовати нешто слично. Тада је почео Кнински ликовни салон, до 1995. смо организовали 13 салона, а у избјеглиштву 22. На овом мјесту бих поменуо недавно преминуло Николу Церовца, човјека који нас је задужио јер је Никола желио да сачува традицију и културу које смо имали на том простору. Знамо да би ово све требало да се запише, да остане сачувано зато у нашем Удружењу Срба из Хрватске штампамо Зборник који се зове Грађански рат у Хрватској, и Пражић и Жутић и Миле Рајчевић су наши сарадници. **ДРАГАНА БОКУН**

ЧУВАРКА ЦРКВЕНОГ КЉУЧА У ВРЛИЦИ

Док необично топло зимско сунце умива уснуло врличко поље, вазда инспиративну и љепотом раскошну планину Динару, свјетлошћу његових зрака није заобиђен ни православни храм Св. Николаја, врличка светиња из 1618. године.

Позлађени крст на његовом звоннику, обасјан тим жарким далматинским сунцем, чини се сија све до врхова околних планина; Динаре, Козјака и Свилаје. Тако умивен споља, у ишчекивању завршнице унутрашњег живописања, ускоро би могао да и званично постаје један од најљепших храмова у Епархији далматинској. Слажу се са тим и свештеник Милан Радусин и његови сарадници које затичемо како у миру, са пуно посвећености, раде на унутрашњем живописању храма.

Ту на лијевој страни, мјесту гдје током свете Литургије по правилу стоје жене, постављене су нове стасидије. Свако ко је имао прилику да посјети врлички храм, макар једном о великим празницима, тешко је могао да не примијети жену чије је мјесто било управо ту. Кратке сиједице косе, радосног погледа домаћина, неријетко утишавајући разговорљиве жене да не ометају службу, са штаком наслоненом поред себе, седјела би Милке Гавран, баба Милка, како је многи од миља зову.

Тамо је била све до прошле године када је први пут оправдано изостала. Зато је и потражио, јер ко би боље од ње, која је читав живот у њему, могао да оцијени нови изглед врличког храма, коме је на посебан и необичан начин, вјерно служила.

У малој приземној кући саграђеној 1913. године, тек неколико метара од саме цркве, бака Милка свила је свој други дом од седамнаесте године живота. Рођена је недалеко одатле, у истој тој Врлици, граду испод средњовјековне градине из времена краља Твртка Првог, као најстарије од четворо дјеце у родитеља. Било јој је тек седам година када су у Другом свјетском рату убили њен отац и дјед, а она са мајком и троје нејаких браће и сестара остала у вишечланој заједници са стрицем и његовом породицом. Оца и дједа није ни запамтила, али тешке године након тога до данас није заборавила.

— Људи су свакодневно убијани или одвођени. Било је глади, болести, сиромаштва. Морали смо као дјеца пуно радити да би преживјели. Браћа су била млађа, нису били ни дорасли тим тешким пословима, па сам ја чувала овце, краве, купила сијено, ишла по жито, на леђима носила ђубриво на њиву. Што сам била старија то је више било посла, касније би поваздан њиву копа, косила, жела жито са женама. Знало се десити да читав дан будем код оваца, а увече немаш залогај у уста ставити. У чарапама ходала зими ко и лети, али тако је тада било — укратко описује бака Милка.

УДАЈА И ТЕЖАК ЖИВОТ

У седамнаестој години, вриједну и одавно за живот способну, запазио ју је тада млади Гавран који, како нам сада шеретски кроз осмијех Милка казује, за неку другу дјевојку није хтио ни чути. Са својом, тада већ времешном бабом, која је у то вријеме одлучивала о већини важнијих ствари у Врлици, упутио се да испроси Милку. Она није била вољна да се уда, али се стрицу није смјела супротставити.

— Код говеда сам била кад сам их са градине угледала како иду мојој кући. Поручили ми од куће да спратим стоку, а ја нећу, осјетим шта је. Али стриц једва дочекао, све се они договоре и ја дођем у ову кућу. Што сам радила тамо гдје сам рођена, сачекало ме је и овдје. Држали смо краве, овце, свиње, имали поље и њиву, па је ваљало стоку чувати,

поље копати, жито жети, траву косити и на леђима носити, а уз то и кућу држати. Страх од рата није пролазио, мужа послаше у Трст, а мени остадоше сви послови — присјећа се Милка.

Под теретом истих, носећи једнога дана бреме дрвета за огрјев на леђима, спотакла се и пала. Пар дана након тога изгубила је прво дијете које је, радећи тешке послове, носила у утроби.

— Муж се враћао кући из Трста и у Сињу му рекосе да сам родила женско дијете. Све је частио, пјевајући се вратио, и након десет дана нам умре најаче. Прерано се родило због мог пада под дрвима. Послије родим ћерку, па сина, али је он вазда страховао, ноћу устајао да ослушне да ли дишу. Тако се једне ноћи пробуди и затекне мене полумртву. Вене ми од терета попуцале, искварим и једва ме спасише. Дјеца ме нису препознала кад сам кући дошла из болнице — присјећа се свега Милка.

ДУЖНОСТ У ЦРКВИ

У периоду након Другог свјетског рата није остало много мушких глава у крају, на мало њих се могло ослонити када су се какви тежи послови обављали. Тако је било и са црквом. Чак и када се неко упокоји, није имао ко звонима бречати да најави одлазак покојника. Та дужност припала је Милки. Од педесетих година прошлог вијека ниједан тужни ни радосни догађај везан за цркву у Врлици није прошао мимо ње.

— Кад јаве да је неко умро онда треба бречати звонима, да се чује. Кад крене спровод ка цркви поплем се до звоника па кад буду близу опет бречам звонима, тако и када крену ка гробљу. Спремила би и у цркви све што треба, да се покојник донесе и свештеник одржи опело. Уочи празника треба увече да се чују звона, да народ зна да је сутрадан служба. Кад се слави онда се другачије удара у звона. И онда као и данас кључ од цркве је био код мене. Ако ко дође помолити се или свијећу упалити, а свештеника ту нема, знају ко ће им отворити. Кад би се у пољу задесила а неко дође, зовне ме неко од комшија и ја одмах идем — појашњава баба Милка, додајући како за све те године није било ни службе у храму ни сахране, а да она није била присутна.

ПРИЈАТЕЉИЦЕ ЈОЈ ПОМОГЛЕ НАКОН ИЗБЈЕГЛИШТВА

А онда се ипак присјети да је само једну годину била одсутна, и то након последњег рата. Тај период провела је код сина у Београду. Није била ни жедна ни гладна, ништа јој није фалило осим Врлике и тај недостатак није могла потискивати. Вратила се у своју кућу у којој је тада већ неко други живио, али међу своје двије пријатељице Хрватице које су је са радошћу дочекале.

— Нисам имала ни куње у цепу, ништа, а овдје се уселио један човјек који је себи правео кућу у граду. Дочекаше ме моје двије пријатељице, комшинице одавде, обје Хрватице и обје се зову Милка ко и ја. Код једне сам боравила једно вријеме док се тај човјек није иселио. Све су ми помогле, доносиле ми

и храну и све што ми у кући треба. Ево и овај сто за којим сједимо су ми оне дале. Увијек смо се лијепо слагале, помагале једна другој, нико није гледао ко је ко и шта је. Како оне мени, тако и ја њима. Народ је раније био другачији, бољи. Ниси никога требао звати кад нешто радиш, а свако је једва чекао да ти приђе помоћи. Послије су се вратиле још двије жене, па мени моја Милка каже: „Хајте вас три средите мало цркву, покосите около, и ја ћу вам помоћи.“ Тако је и било, ја косим, а оне чисте около. Није тада народа било као сад што дођу — прича Милка.

САМОЋА ЈЕ НАЈГОРА

Временом је народ почео више долазити, Врлика је опет добила свог свештеника, поново су оживјели стари обичаји Чуvara Христовог гроба, покренута је и завршена обнова храма. Милка је истовремено обрађивала поље и виноград, дочекивала и испраћала. Долазеће године донијеле су, истовремено, и нове патње и невоље. Остала је Милка без ћерке која је прерано преминула, и без снахе која их је изненада напустила, сломила је кук па је поново морала у болницу, али живот није борба у којој има простора за одустајање.

— Без мужа сам рано остала, а умреше ми младе и ћерка и снаха. Остао ми син Перо, унучад и праунучад. Откад сам кук сломила теже сам се кретала, али ми прiskoчише у помоћ моје комшинице, доктори, особље у Шибенику. Сви су ме завољели, наши ми штаке и послали у болницу, да што прије проходам. Никада ми за ових осамдесет и девет година није било лако. Останем без најмилијих, патим се и мучим, али ти Бог опет да снагу да издржиш. Самоћа је најгора, кад године стигну па времена имаш о свему да мислиш. Ја бих сада имала снаге поново и копати и све по кући радити, али не могу на ноге, једва ово мало што се уз ходалницу покренем — каже баба Милка.

НАЈТЕЖЕ ЈОЈ ПАДА ШТО ВИШЕ НЕ МОЖЕ У ЦРКВИ

А то је најбоље осјетила када се прошле године, након повратка из сплитске болнице у којој је преболела корону, вратила својој кући и свом Светом Никши, како Врличани од миља свом храму тепају. Била је то прва година да о Васкрсу није била у храму, није украшавала Христов гроб и дочекала чуваре, нити је могла радост празника са звоника најавити.

Тешко се са тим помирила. У ове зимске дане, док се син Перо о њој брине, ручак кува и приноси све што јој треба, њу највише тишти како би могла изаћи од цркве. Не може без помоћи, а тако би вољела да види докле се стигло са осликавањем и да ли је сада, као што јој је комшиница Милка већ рекла, црква какве надалеко нема.

— Не бих ја чекала да могу сама, али не могу са ходалницом преко скалина. Јесу ли докле стигли? Вели ми Милка да нема лепше цркве сада од нашег Светог Нике, ишла она да види — са радошћу и усхићењем дјетета пита и констатује Милка, док суза радосница по први пут заискри у оку.

Док смо се растајали, није заборавила да нагласи да јој поново дођемо, да је обиђемо. То вријеме разговора за њу није представљало ни напор ни умор, већ напротив, задовољство што има саким да подијели дјелић свога мученичког живота. Таквих дана, откада су Милка једна и друга престале долазити, што због година што због болести, код наше бака Милке све је мање.

Није без разлога Његош у свом *Горском вијенцу* рекао: „Муж је бранич жене и џетета, народ бранич цркве и племена.“ Тај народ у најтежим временима, може да буде и једна жена. Жена попут Милке Гавран.

ИЗЛОЖБА ЛОГОР НА БЕОГРАДСКОМ САЈМИШТУ (1941-1944)

Прва изложба недавно основане националне установе културе Меморијалног центра *Старо сајмиште* отворена је у Народном музеју Србије.

Кринка Видаковић Петров, в. д. директорка овог центра је истакла да су први заточеници били Јевреји, али је међу њима било и ромских жена са дјецом.

– Логор Сајмиште један је од најранијих примјера примјене Коначног рјешења у Европи, а истиче се и по томе што је баш ту коришћена „душегупка“ тј. покретна гасна комора, претходница много већих и непокретних гасних комора у Аушвицу и другим логорима. Када је Сајмиште, постало Проходни логор, већина заточеника били су Срби, депортирани из НДХ, као и они из Србије. Према ријечима саговорнице, од укупно око 40.000 заточеника у логору Сајмиште, страдало је око 17.000, а за разлику од других логора на данашњој територији Србије (Бањички логор, логор Црвени крст у Нишу, итд.), логор Сајмиште, који се налази у самом срцу Београда, остао је током седам деценија сакривен и заборављен испод дебелих слојева заборавља.

МИЈАТОВИЋ ИЗ УДРУЖЕЊА ЛОГОРАША УКАЗАО ДА ЗА СРБЕ НЕМА ПРАВДЕ

Убиство 11 заробљених припадника Војске Републике Српске у Бодеришту код Брчког 8. марта 1993. године је класичан примјер ратног злочина, али за Србе очигледно нема правде, рекао је *Срни* Слободан Мијатовић из Удружења српских логораша Брчко дистрикта након што је Суд БиХ провештепеном пресудом ослободио Хазима Фазловића за овај злочин. Мијатовић је подсјетио да су жртве били млади људи од 19 и 20 година, те да су након заробљавања, а прије размјене, измасакирани. – Испадне да су сами себе поубијали – рекао је Мијатовић. Он је оцијенио да је ослобађајућа пресуда Фазловићу срамота за Тужилаштво БиХ и за српске политичаре. Суд БиХ је ослободио Хазима Фазловића кривице по оптужници за злочине над заробљеним припадницима Војске Републике Српске 1993. године код Брчког. Фазловић је ослобођен од оптужбе јер није доказано да је починио кривично дјело ратни злочин против ратних заробљеника, саопштено је из Суда БиХ.

У БЕОГРАДУ ПРИКАЗАН ФИЛМ О СТРАДАЊУ СРБА У ЛЕДИЋИМА КОД САРАЈЕВА

Примијера документарног филма *Чико, ја сам жив, немој да ме убијеш* аутора Гвоздена Шарца одржана је у Београду у организацији Координације удружења избјеглих и расељених у Србији и Радио телевизије Републике Српске и уз подршку Представништва Републике Српске у Србији.

Филм говори о Драгану Васићу, једином преживјелом свједоку злочина у Леђићима код Сарајева, када је муслиманска војска почетком јуна 1992. године у селу подно Трескавице убила 24 цивила, међу којима је било и четворо дјете.

Васић је присуствовао првој промоцији филма у Србији, заједно са аутором овог остварења у продукцији Радио телевизије Републике Српске Гвозденом Шарцем, који је истакао да је пројекција филма у Београду од непроцјениве важности, јер је значајно да јавност у Србији види што више свједочења из прве руке о страдању српског народа са друге стране Дрине.

Подсјетивши да је филм свједочанство о бруталном злочину над српским цивилима код Сарајева, Шарац је истакао да су они ликвидирани само због српског имена и презимена, јер нема другог објашњења за оно што се догодило у Леђићима.

– Замислите када муслимански војник држи пушку и упери је у мајку која у наручју држи једногодишњег сина, пуца и убија. Драган Васић, који је био рањен, видио је то и само Божјим провиђењем остао жив да о томе свједочи – рекао је Шарац.

Пројекцији су присуствовали и представници Српске православне цркве, Борислав Максимовић из Представништва Републике Српске у Србији, Дарко Младић, син ратног команданта Главног штаба Војске Републике Српске Ратка Младића, као и представници општине Звездара, са предсједником Владаном Јеремићем на челу. Јеремић је Гвозден Шарац даровао икону у име градоначелника Источног Сарајева Љубише Ћосића.

Тек после 40 година почело се причати о злочину над Србима у Кремни код Прњавора

Навршила се 81 година од злочина над српским женама и дјецом у селу Кремна који се догодио 16. децембра 1941. Први штурни записи о овом злочину су се појавили тек 40 година после постојања и о њему су знали само мјештани.

Хрватске усташе и домобрани из Прњавора 16. децембра 1941. године долазе на Вучијак у селу Кремни и уз помоћ Мађара који су тада насељавали Вучијак, почињу пљачку и зулум по селу Кремна које је удаљено неких 5 км од Прњавора.

Вучијачки вод устаника под командом Тривуна Бојановића је штитио простор Кремне од напада непријатеља. Дан раније вод је добио наређење да се појави на врху планине Љубић ради полагања устаничке заклетве. У зору 16. децембра устаници су се запутили на Свињар, о чему је одмах неко обавијестио Звонимира Жнидаршића, трговца и велепосједника са Вучијака, а овај одмах усташе у Прњавору који су одмах са неколико камиона пристигли у Кремну.

Кренувши са Вучијака око 8 часова, усташе почињу да пуцају по кућама, да премлаћују људе и да их опкољавају и сакупљају. Већина народа је побјегла према Љубићу чим је чула пуцњаву, али сви који су се задесили у засеку Петровићи су опкољени. Међу предводницима прњаворских усташа били су Брекало и Ћосић и неке комшије са Вучијака, Иљко Хемун и Алекса Микитишин, Украјинци, као и неколико комшија Мађара. Главни организатор овог покоља био је Звонимир Жнидаршић који је то чинио из освете према некоме из Петровића. Истог дана када су побијени Срби у Кремни, Звонимир је побјегао у Прњавор, а одатле у Војводину, па у Мађарску.

У згради Лазиној су убијени и запаљени:

1. Антоније Петровић, 1852–1941.
2. Милица Петровић, 1890–1941.
3. Милка Петровић, 1917–1941.
4. Боро Петровић, 1921–1941.
5. Деса Петровић, 1898–1941.
6. Новак Петровић, 1931–1941.
7. Љепосава Петровић, 1934–1941.

Остале ухваћене Србе усташе су утјерали у кућу Теодора Петровића, већину поклали и спалили. Успјела се спасити само дјевојчица Душанка, кћи Бранка Петровића, која су десетак дана раније заклале усташе у Гачића потоку.

Бранковог сина, седмомјесечног Војислава, усташе су набијале на бајонете и добацвали један другом по сјећању Драгутина Миланковића, кога су усташе успут ухватили при чему га је један нагјерао да носи ранац са муницијом.

У Теодоровој кући су тада убијени и спаљени:

БОЈАН МИЛИЈАШЕВИЋ

ИЗЛОЖБА ЛОГОР НА БЕОГРАДСКОМ САЈМИШТУ (1941-1944)

Прва изложба недавно основане националне установе културе Меморијалног центра *Старо сајмиште* отворена је у Народном музеју Србије. Кринка Видаковић Петров, в. д. директора овог центра је истакла да су први заточеници били Јевреји, али је међу њима било и ромских жена са дјецом.

– Јеврејски заточеници логора Сајмиште погубљени су врло брзо и већ у прољеће 1942. централа у Берлину је информисана да у Србији нема више Јевреја. Логор Сајмиште један је од најранијих примјера примјене Коначног рјешења у Европи, а истиче се и по томе што је баш ту коришћена „душегупка“ тј. покретна гасна комора, претходница много већих и непокретних гасних комора у Аушвицу и другим логорима. Када је Сајмиште, постало Проходни логор, већина заточеника били су Срби, депортирани из НДХ, као и они из Србије.

Према ријечима саговорнице, од укупно око 40.000 заточеника у логору Сајмиште, страдало је око 17.000, а за разлику од других логора на данашњој територији Србије (Бањички логор, логор Црвени крст у Нишу, итд.), логор Сајмиште, који се налази у самом срцу Београда, остао је током седам деценија сакривен и заборављен испод дебелих слојева заборавља.

Годишњица масакра 1.446 Срба у Пркосу Ласињском и Дугом Селу 1941.

У Пркосу Ласињском, Дугом Селу Ласињском, Стипану, Кирину, Сјеничаку и још неколико мјеста сјевероисточног дијела Кордуна, 21. децембра 1941. године, усташе су на најмонструознији начин побили 1.446 Срба, међу којима бијаше 359 дјете до 15 година старости.

Усмрћивани су не само из ватреног оружја, већ и најзвјерскијим иживљавањима – ножевима, премлаћивањима, спаљивањима, злостављањима и на друге монструозне начине. Након усмрћивања свих ухваћених житеља, опљачкана су, а затим и спаљена напаљена села. Циљ је био уништити било какве услове за даљи живот на овим просторима.

Након партизанских акција у долини Купе, Анте Павелић је наредио својој војсци офанзиву на сјевероисточни дио Кордуна. Одлучено је тада да се уништи све српско становништво на цијелом Кордуну у наредбу да „камен на камену не може остати“, те је рано ујутро у пет часова на данашњи дан прије 74 године започела усташко-домобранска офанзива.

То су биле злогласне Павелићеве трупе под заповиједањем познатих злочинаца Љубурића, Мошкова, Рукавине и Диде Кватерника, које су погубиле само тог дана 1.446 цивила. Из села Пркос погубљено је 478 људи, остали су били из Дугог Села, Стипана, Тречпе и једног ромског насеља. Убијало се не само мецима из ватреног оружја него и садистички, ножем, премлаћивањем, спаљивањем и на друге начине.

Директиву за провођење офанзиве дао је сам Макс Лубурић.

„Никога се не смије поштедјети. Ни једно село. Од реда све клати. Дјецу у колијевци и немоћне старце и жене.“

Андрија Артуковић, тада министар унутрашњих послова НДХ, рекао је касније на свом суђењу како је било „одлучено да се у офанзиви 1941. године потпуно уништи срп-

ско становништво, не само у Пркосу, него и на цијелом Кордуну“.

Село Пркос се до територијалне реорганизације налазило у саставу општине Карловац, а од тада се налази у саставу општине Ласиња.

Први пут је названо именом Пркос 1890. године, а од 1910. године назива се Пркос Ласињски. Те године у селу су живјела 435 становника, и број се временом увећавао све до страшног 21. децембра 1941. године.

Нажалост, последице истребљења Срба из ових села осјете се до данас, па тако од некадашњих 600 житеља Пркоса Ласињског у овом тренутку живи тек њих око 30. Међутим, оно што преосталом живљу представља још већу муку јесу провокације са којима се често сусрећу. Тако су 1. новембра 2010. године, на дан када римокатолици прослављају Дан свих светих, непознати починиоци уништили плочу са именима постаралих житеља овога села.

Иако је једнак злочин оскрнавити 968 посебних гробних мјеста или једно у којем се налази 968 тијела, колико се налази у овој гробници, оскрнавитељи до данас нису пронађени.

Света дужност свих хришћана је да се моле за све уснуле а поготово за оне иза којих није остао нико ко би упалио свијећу за покој њихових душа.

ЈАДОВНО

НИКОЛА ЦЕРОВАЦ (1948–2022)

Одлазак чувара крајинске баштине

На свој имендан, празник Светог Николе, у вјечност је отишао Никола Церовац, човјек који је читав свој живот посветио очувању српске баштине у Далмацији.

Предано је од оснивања радио у српском културном друштву *Зора*, најприје у Книну, касније у Београду. Крајишки ликовни салон је захваљујући његовом раду постао надалеко препознатљива манифестација, значајна за цјелокупну српску културу.

Никола Церовац је рођен 1948. у Стрмици, код Книна, тада индустријски развијеном селу у чијој цигли су његови рођаци и презимењаци били на руководним мјестима. Његов отац је послје циглане прешао на ново радно мјесто у Книн, а у слободно вријеме је водио Пчеларско друштво.

ДЈЕТИЊСТВО У СИНОБАДОВОЈ ГЛАВИЦИ

У Книну се школовало троје дјеце из те породице која је саградила скромну кућу у насељу Синобадова главица близу цркве и парохијског дома у којем је први учитељ био Доситеј Обрадовић.

Никола је завршио Економску школу у Книну у једној од њених првих генерација. У Београду је завршио Вишу економску школу. Цијели радни вијек провео је у Удружењу ликовних умјетника Србије. У Сремчици је његова породица саградила породичну кућу у којој је Никола касније основао прави сликарски легат. Много времена посвећивао је узорно обрађеној башти, винограду и воћњаку, производио је вино и ракију и месне производе искључиво за бројне госте те куће и пријатеље. Био је изузетно вриједан, породичан човјек.

Он је био и још нешто, а то ће и остати у успоменама, поштовалац вриједности српске националне културе (ако смо нашли прави опис) а посебно заљубљеник у ликовно стваралаштво. Стекао је изузетно велик број пријатеља међу ликовним ствараоцима и то без обзира на припадност различитим генерацијама и различитим ликовним интересовањима.

Друштвена заједница је то цијенила, Церовац је доbitник Златног беочуга КПЗ Србије и још неколико друштвених признања.

Сачувао је и побринуо се да буду публиковани подаци о успостављању веза УЛУС-а

са дрвеним српским православним манастиром Крка код Кистања, у Далмацији, у којем је давне 1614. године почела да дјелује најстарија богословија у српској цркви и једна од најстаријих школа у српском народу. Педесетих година прошлог вијека након што је каснији академик Бага Михаиловић ту насликао двије умјетничке слике, архимандрит Никодим Опачић затражио је од управе УЛУС-а да упути у манастир Крка још неколико умјетника.

Десетак година касније ту су боравили каснији академик Мића Поповић, његова супруга Вера Божичковић и још двојица такође каснијих академика, сликар Петар Омчикус и историчар умјетности Дејан Медаковић, чији су преци рођени на неколико километара или неколико десетина километара од тог манастира. Омчикуси су старином из Радучића код Кистања а Медаковићи из зрмањског краја, у Лици.

ЈЕДАН ОД ОСНИВАЧА КНИНСКЕ ЗОРЕ

Никола Церовац је с ликовним умјетницима с којима је био свакодневно повезан као службеник УЛУС-а, 1986. године организовао аукцију, послје потрега у Книнској Крајини и на подручју Босанског Грахова. Кнински музеј који је тада почињао да дјелује добио је 65 умјетничких дјела и новчану помоћ, а Грахово 65 слика и новац којим је направљен кров до тада прилично оронуте родне куће Гаврила Принципа и 3.000 књига за Дом културе који је носио Принципово име. Гдје су данас та ликовна дјела тешко је рећи. Углавном, прогутала их је Олуја.

Никола Церовац је био међу оснивачима Српског културног друштва *Зора* 1989. године. То је било прво друштво или установа са српским име-

ном у Социјалистичкој Републици Хрватској и једно од ријетких с тим именом у тадашњој СФРЈ. Оснивачки скуп је одржан 8. јула на фудбалском игралишту Буковице у Кистањама. Било је то у вријеме обиљежавања 600 година од Косовске битке и отварања нове зграде Богословије Света три Јерарха у манастиру Крка. Власти СР Хрватске нису регистровале то друштво па је нова оснивачка скупштина одржана крајем године у Плавну, мјесту у којем је Доситеј Обрадовић написао своје прво дјело *Ижича*. Друштво дјелује и сада и то под именом СКД *Зора* Книн – Београд.

Зора је убрзо по формирању постала симбол националне еманципације на подручју сјеверне Далмације, а данас је у пуном смислу ријечи културна институција.

ЖИЛА КУЦАВИЦА ЛИКОВНИХ КОЛОНИЈА МАНАСТИРА КРКА

Већ у лето 1990. године почела је да дјелује ликовна колонија *Умјетничко брајство манастира Крка*, која је активна и данас, а већи број мјеста у сјеверној Далмацији обишли су тада истакнути српски књижевници.

У манастиру се данас налази око 250 дјела истакнутих српских ликовних ствараца од којих је њих неколико та дјела у том манастиру и стварало.

Колонија је обновила рад послје *Олује*, већ 1997. године. У обезбјеђивању услова за њен рад незаобилазан је учинак и ентузијазам Николе Церовца.

Он је био и међу особама најзаслужнијим за обнављање активности Книнског ликовног салона који се сада одржава у Београду и назив му је *Крајишки ликовни салон*. Почетком 2022. одржан је 22. сазив тог салона, овај пут у *Галерији 73*, а претходни су били у Музеју железнице, Дому Војске Србије и у другим галеријама. Велики допринос у томе припада Комесаријату за избјеглице и миграције, који је финансијски подржавао и рад ликовне колоније *Умјетничко брајство манастира Крка*.

Зора под Церовчевим вођством објавила је више од 150 књижевних и других наслова, седам бројева часописа *Српска зора*, десет бројева зборника *Книнска Крајина*, а у сарадњи с Удружењем Срба из Хрватске, организовала више ликовних изложби, пјесничких и других књижевних сусрета, промоције књига од којих су многе дјела аутора чији није била издавач.

Установила је награде *Сребрни прстен Умјетничког брајства манастира Крка* и награду *Борис Марковић Минто* у знак сјећања на талентованог вајара који је погинуо бранећи Крајину. Награда се додјељује младим ликовним умјетницима који учествују на крајишким ликовним салонима.

У свему томе био је највећи допринос Николе Церовца. **ДАНКО ПЕРИЋ**

У БЕОГРАДУ ОДРЖАНА КОМЕМОРАЦИЈА ПОСВЕЋЕНА НИКОЛИ ЦЕРОВЦУ

Нисмо свјесни каквог смо човјека, родољуба и патриоту изгубили!

У Клубу *Тесла* 22. децембра 2022. године одржана је Комеморација посвећена преминулом Николи Церовцу којој су поред чланова породице, супруге Зорке и синова Владимира и Милана, присуствовали бројни поштоваоци његовог лика и дјела.

» Данко Перић, Милојко Будимир и Никола Кусовац

НАЈЗАСЛУЖНИЈИ ЗА ОБНОВУ РАДА КНИНСКОГ КРАЈИШКОГ САЛОНА

Присутнима се обратио Данко Перић наводећи биографске податке из којих се могло сазнати да је Никола Церовац рођен у Стрмици, да се школовао у Книну и Београду, а свој радни вијек је провео у Удружењу ликовних умјетника Србије. Био је поштовалац вриједности српске националне културе, а посебно заљубљеник у ликовно стваралаштво.

Био је међу оснивачима Српског културног друштва *Зора* 1989. године.

— *Зора* је убрзо по формирању постала симбол националне еманципације на подручју сјеверне Далмације, а данас је у пуном смислу ријечи културна институција — рекао је Перић.

Већ у лето 1990. године почела је да дјелује ликовна колонија *Умјетничко брајство манастира Крка*, која је активна и данас, а већи број мјеста у сјеверној Далмацији обишли су тада истакнути српски књижевници.

— У манастиру се данас налази око 250 дјела истакнутих српских ликовних ствараца од којих је њих неколико та дјела у том манастиру и стварало. Колонија је обновила рад 2005. године. У обезбјеђивању услова за њен рад незаобилазан је учинак и ентузијазам Николе Церовца. Он је био и међу особама најзаслужнијим за обнављање активности Книнског ликовног салона који се сада одржава у Београду и назив му је *Крајишки ликовни салон*.

Зора под Церовчевим вођством објавила је више од 150 књижевних и других наслова, седам бројева часописа *Српска зора*, десет бројева зборника *Книнска Крајина*, а у сарадњи с Удружењем Срба из Хрватске, организовала више ликовних изложби, пјесничких и других књижевних сусрета, промоције књига од којих су многе дјела аутора чији није била издавач.

Установила је награде *Сребрни прстен Умјетничког братства манастира Крка* и Награду *Борис Марковић Минто* у знак сјећања на талентованог вајара који је погинуо

брранећи Крајину. Награда се додјељује младим ликовним умјетницима који учествују на крајишким ликовним салонима.

ХУМАНИТАРАЦ И ЧУВАР КУЛТУРНЕ БАШТИНЕ

Секретар Удружења Срба из Хрватске Милојко Будимир се подсјетио потреса који је 1986. захватио Книнску Крајину.

— Никола је међу првима желио да помогне, а могао је само онако како умије и зна да прикупи ликовне умјетнике који су тада дјеловали. Ту је био и наш Никола Кусовац. То је било изузетно пријатељство јер све што је Никола Церовац планирао, Никола Кусовац је радио. То је посебно дошло до изражаја када је требало спасавати нашу културну баштину која је била угрожена. Тада сам радио у Книнском музеју и послје те аукције дио тих слика стигао је у Книн, један дио у Босанско Грахово, а стигла је и финансијска помоћ за манастир Крка.

Од деведесете године када је вихор рата захватио Крајину, Никола је стигао са хуманитарном помоћи, а оно што је још важније, доводио је књижевнике, пјеснике, умјетнике у Крајину...

— Чак је и наш Кнински ликовни салон, основан осамдесетих година, преживио ратне године. Све бисте наших заслужних Крајишника поставили смо на више мјеста. Нажалост, послје *Олује* да није било Николе Кусовца и Николе Церовца сигурно да би те наше иконе које су биле по нашим манастирима и црквама, нестале. Оне су на вријеме пренесене у Народни музеј где су конзервиране, рестауриране, направљени су и каталози. Ми ћемо трудити да наставимо тамо гдје је Церовац стао, и да оснујемо награду која ће понијети његово име — закључио је Будимир.

КРАЈИНА ЈЕ ТАМО ГДЈЕ ЈЕ НИКОЛА

Имењак и велики Церовчев пријатељ Никола Кусовац није крио жалост коју је описао дубоком, великом и вишеструком.

— Упознао сам га врло рано, било је то вријеме када нас је борбени Миха Петров окупљао у Павиљону Цвијете Зузорић. Никола је био спреман да брани тај павиљон од оних који су на њега настрадали.

Кусовац је описао и сусрет са Кином.

— Када смо с Николином организацијом преко Голубића стигли до Книна и видјели све што има да се чува и какав је тај крајишки народ, схватио сам са ким имам посла. Више за Николу нисам имао ниједно НЕ, никада се нисам извлачио, прихватао сам све обавезе које је намећао, а стално је тражио да се нешто ради, да се ствара, да се његује српски дух отпора и слободарства.

Кусовац каже да је Никола родну Стрмицу чувао и у свом дому у Сремчици.

— Када сам отишао код ове दिвне породице у Сремчицу, осјећао сам Стрмицу. Захтијевао је да дјелујемо са нашим народом и за наш народ. Готово да нисмо свјесни каквог смо човјека, организатора, родољуба, патриоту изгубили. Нека му име остане вјечно међу нама и нека се оснује једна награда коју ћемо у његово име додјеливати и тако чувати га од заборава.

Члан УЛУС-а Милорад Тепавац је рекао да у вријеме несрећног рата је био председник Удружења ликовних умјетника Србије.

— Никола Церовац је радио као шеф рачуноводства. И када је све ово почело, сви су се укључили и учествовали у свим донацијама. Све је то прошло кроз руке Николе Церовца, а да се за његове прсте ништа није закачило. Новац смо возили у аутомобилима у Далмацију. Овдје се често понавља флоскула интерес народа. Заборављају народну изреку: „Руку руку мије, образ обавије“. Никола је имао образ. На његовом образу ништа ружно било није, њелудско. Одајем му овом приликом поштовање.

Присутни су како је то и обичај код православаца, попили ракију за покој душе и уписали се у књигу жалости.

Никола Церовац је сахрањен на гробљу у Сремчици. **ДРАГАНА БОКУН**

БАВИМО СЕ СОБОМ

Никола Церовац је био велики ауторитет међу Крајишницима и у свакој прилици је наглашавао потребу за јединством. У разговору за лист *Српско коло* (број 24, новембар 2017. године) између осталога је рекао:

— Подјеле су лоше за сав српски род, али посебно за нас Крајишнике. Веомо је лоше што након свих преживљених несрећа нема слоге. Данас у Србији постоји око 150 разних друштава са крајишким предзнаком. Ми смо покушали да то сјединимо у једну кровну институцију, коју би држава Србија подржала и дала нам слободу да те наше различитости сами каналишемо. Нажалост, и даље много више енергије губимо у разједињавању него сједињавању. Морали бисмо бар према општим вриједностима усагласити ставове. Надамо се да ће доћи неко боље вријеме у коме ћемо се више бавити собом, а мање дневно-политичким питањима.

У ОРГАНИЗАЦИЈИ ПРАВОСЛАВНО-СПОРТСКОГ ДРУШТВА СВЕТА СРБИЈА И ПРАВОСЛАВНОГ УДРУЖЕЊА СВЕТА КРАЈИНА

» Винка Радовић

У БЕОГРАДУ ОБИЉЕЖЕНА ГОДИШЊИЦА ОСНИВАЊА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ КРАЈИНЕ

Прослава Дана Републике Српске Крајине одржана је 21. децембра у КЦ Чукарица у организацији Православно-спортског друштва *Света Србија* и Православног удружења *Света Крајина*.

Овом приликом емитован је и документарни филм Недељка Лајшића *Олујно невријеме* (2010) који говори о страдању српског народа у Олуји, а припремљен је и богат културно-умјетнички програм.

Ове године се навршила 31 година када је на Скупштини у Книну проглашено оснивање Републике Српске Крајине.

НЕ СМИЈЕМО ЗАБОРАВИТИ ОСНИВАЧЕ РСК

Протојереј-ставрофор Часлав Маринковић је благословио скуп, а химну Крајине је отпјевала Вида Зеца, а након здравнице Драгише Симића, присутнима се обратио Горан Опачић, председник Удружења ратних ветерана Крајине, који је овом приликом изговорио молитву за све Србе.

– Данас када спомињемо Републику Српску Крајину, морамо говорити о људима који су је основали, а међу њима првак је био проф. др Јован Рашковић – наш Ганди. Српски народ је у Крајини био успаван и пријетила му је опасност од новог покоља и Јасеновца. Не смијемо да заборавимо Здравка Зечевића, бившег председника наше Владе, генерала Богољуба Поповића који је говорио:

„Нећемо се више дати клати!“, као ни Бранка Марјановића који је био политичар, а чији је син дао живот за Републику Српску Крајину. Морамо да увијек будемо захвални саборцима који су положили животе за наше отечество.

Опачић се сјетио овом приликом и српског народа на Косову.

– Поручујем нашем народу на Косову да смо уз њих и молимо Бога да им да снаге да издрже. Косово је било српско и остаће српско!

Председник Удружења *Света Крајина* Зоран Вујанић се захвалио присутнима што су увеличали овај скуп.

– Ово је друга година како се окупљамо поводом Дана Крајине, важно је да овај датум редовно прослављамо и свечано обиљежимо.

РЕПУБЛИКА СРПСКА КРАЈИНА НИЈЕ БИЛА ПАРАДРЖАВНА ТВОРЕВИНА!

Народни посланик и председник Савеза Срба из региона Миодраг Линта позвао је присутне на минут ћутања за све погинуле борце Републике Српске Крајине.

– Ми морамо да се боримо за једну неспорну истину да Република Српска Крајина није била парадржавна творевина, него најдубљи доказ егзистенцијалних потреба и тежњи српског народа да му се не понови геноцид, масовни злочини и етничко чишћење. Да се српском народу спрема нова катастрофа и

» Горан Опачић, свештеник Часлав Маринковић и Зоран Вујанић (слике у кругу)

геноцид најбоље је потврдио тадашњи председник опозиционе Хрватске демократске заједнице, и на првом конгресу ХДЗ-а 1990. године, два мјесеца уочи првих вишестраначких избора, изрекао једну злогласну реченицу: „НДХ није била фашистичка творевина него израз најдубљих тежњи Хрватског народа за својом државом“. Српски народ се дигао на устанак, не зато што је желио да ратује, био је приморан да води ослободилачки рат, да му се не би поновила 1941. година.

Линта наводи да је Крајина доживила катастрофу из два разлога, због политике двоструких стандарда међународне заједнице и са

друге стране због погрешне и неодговорне политике тадашње власти у Србији.

– Наша мајка Србија још увијек није испунила своју уставну, националну и моралну обавезу, да коначно призна крајишке борце. На тај начин ће признати и крајишке Србе, јер нема породице из Крајине у којој неко није био борац, отац, син, дјед, стриц, брат... – рекао је Линта и захвалио се члановима Удружења *Света Крајина*, посебно Винки Радовић која се неуморно и посвећено бори за темељне вриједности нашег народа.

Председница и оснивач Православно-спортског друштва *Света Србија* и председница Удружења *Света*

Крајина Винка Радовић рекла је да се у Удружењу труде да сачувају сјећање на српске јунаке Крајишнике и страдалнике кроз пјесму и филм.

НИКО НАМ НЕ МОЖЕ ЗАБРАНИТИ ДА НАШЕ ЈУНАКЕ ЧУВАМО У ПЈЕСМАМА

– Тако је настала пјесма о Споменку Гостићу, настала је пјесма и о Јасеновачким мученицима коју треба да снимимо и прикупљамо средства за снимање спотова. О тим јунацима наша дјеца неће учити у школи, али их се можемо сјећати кроз пјесму, јер нам њу нико не може забранити. Пјесме остају народу.

Винка Радовић је пренијела поздраве секретара покрета *Равна Гора* Марка Говоруше, капитена *Црвене звезде* Милана Борјана који је срцем уз његове Крајишнике, као и редитеља филма Недељка Лајшића који због пословних обавеза није могао да дође.

У културно-умјетничком програму наступали су још гуслар Батрић Јокановић, *Трио вечности*, *Злајино звонце*, *Биро Личка Калдрма – Дрвар*, Марија Ђуровић је рецитовала народну пјесму *Орање Марка Краљевића*, Радмила Ђорђевић је прочитала своју пјесму о *Олуји*.

Међу бројним гостима били су присутни председник Удружења књижевника Србије Бранко Станковић, председник Удружења *Народна дипломатија* Иван Стефановић и многи други. **ДРАГАНА БОКУН**

ЗУ *Тиро Личка Калдрма – Дрвар* прославило Покров Пресвете Богородице

Завичајно удружење грађана *Биро Личка Калдрма – Дрвар* је по традицији прославило крсну славу Покров Пресвете Богородице у просторијама мјесне заједнице Батајница. Око педесетак гостију срдечно су дочекали домаћини председник Жељко Бурсаћ и његови сарадници Сретен Родић, Драгомир Павковић и Јован Вученовић.

Бурсаћ је све присутне поздравио и подсетио да су Крајишници одувјек изузетно поштовали овај празник што свједоче храмовне славе у Книну и бројним личким селима.

Јован Вученовић је представио ЗУГ *Тиро* који ће до године прославити деценију рада, а који именом подсећа на „хиру“ који је уским колосјеком од Книна, преко Личке Калдрме и Дрвара до Приједора превозио раднике, ученике, грађане различите професије, образована и занимања, али и дрвену грађу и разна материјална добра. На таквим путовањима склапала су се бројна пријатељства.

Чланови пјевачке групе су годинама уназад наступали широм матице поводом обиљежавања значајних датума из прошлости српског народа. Такође, наступали су на бројним фестивалима изворне пјесме и на тај начин постали једна од препознатљивих крајишких група.

Захваљујући помоћи пријатеља институција, а како сами истичу понајвише Арну Гужону и бившем народном посланику Борису Бурсаћу комплетирали су народну ношњу.

Бројни Крајишници су се окупили за трpezом љубави, а међу њима су били Мирко Радаковић, Драгољуб Опала председник УЛ *Никола Тесла* Апатин, Ненад Абрамовић председник УГ *Завичај*, Никола Арнаут председник МЗ Батајница, Велимир Спасић председник УГ са Косова, Радослав Шпирић председник ПГ *Крајишници са Фрушке горе* Нови Сад, Љиљана Ђујић пјесникиња, Радослав Ђупић председник КШРО Билећа, Раденко Бркић ПГ *Крајишници* из Кнежева.

ПОМЕН ОСЛОБОДИОЦУ БЕОГРАДА У ВЕЛИКОМ БОРКУ

МИЛИСАВ ЧАМЦИЈА НИЈЕ ЗАБОРАВЉЕН

Свештеник Горан Ракић, публициста Драгослав Уча Јовичић са пријатељима и члановима Удружења прогнаних, избјеглих, расељених и досељених *Ново оћинише* из Барајева окупили су се у Великом Борку како би сачували сјећање на легендарног српског јунака Милисаву Чамцију.

Тринаести је децембар, празник Светог Андреја Првозваног у Великом Борку. Сунчан радни дан и тек понеки пролазник на улици не одају утисак да смо се на тако значајан датум националне историје нашли у једној од колијевки модерне српске државе – Великом Борку.

НИГДЈЕ ПУТОКАЗА КОЈИ БИ УСМЈЕРИО НА ГРОБ СРПСКОГ ЈУНАКА

Ово мјесто назив је добило по манастиру Борак кога су Турци срушили 1526. године. Епитет Велики није дошао случајно, стечен је у крвавим борбама. Дописан је уз име овог мјеста прије више од два вијека због српског војводе и кнеза Симе Марковића и јунака Милисаву Чамцију који су били устаници у Првом српском устанку. Колики је био њихов значај и утицај свједочи и чињеница да је у Великом Борку 15. августа 1805. године одржана прва Народна скупштина устаничке Србије и установљен Правитељствујушчи совјет сербски, први орган извршне власти у Србији.

Стварање савремене Србије било би немогуће да баш на празник Светог Андреја Првозваног прије 216 година није ослобођена престоница, а први устаник који је ушао у ослобођени Београд био је Милисав Чамција. Одржао је ријеч дату Карађорђу, узјахао на топ и из свег гласа загрмио:

„Хеј браћо Срби, крила соколова, к мени, к мени, ја сам на ендеку!”

Овај храбри српски витез читавог живота је ратовао против Турака. Смртно рањен 1815. године тражио је да буде сахрањен у родном мјесту под орахом поред брата Иванка.

Велики Борак данас има срећу што у њему живи Драгослав Уча Јовичић. Он није обичан поштовалац традиције, већ неуморни завичајни хроничар који је најзаслужнији за то што се чува успомена на лик и дјело поменутих српских јунака.

Управо на Јовичићеву иницијативу мјесни парох Горан Ракић од 2009. године на празник Светог Андреја Првозваног врши помен на Чамцијиног гробу.

Путник намјерник тешко би могао пронаћи гроб Милисаву Чамцију. Нигдје у селу нема никаквог путоказа. Гроб се налази на приватној њиви покојног Бранислава Иванковића, иза кућа чија су имања ограђена.

Пролазимо кроз дрвену капију и на путу без икакве стазе газећи по влажној земљи долазимо на узвишење на коме су видљива два надгробна споменика. Стручњаци кажу да су то класични споменици из београдске околне са почетка 19. вијека – у облику квадере са заобљеним горњим дијелом, испупчењем на средини, без натписа са декорацијом изведеном у плиткој пластици.

Поред гробова се налази скромна мер-

» ПЕРЕД ЧАМЦИЈИНОГ ГРОБА: Милан Рајковић, Негован-Неша Илић, Милан Марић, Драгослав Јовичић Уча, Јово Добријевић, Вељко Вукадиновић и Бошко Чучковић

мерна плоча на којој је исписан ситан текст који због слојева земље, блата и лишћа више није ни читак.

НЕЧИТАК НАТПИС НА ПЛОЧИ ПОСТАВЉЕНОЈ ПРИЈЕ 15 ГОДИНА

Јовичић нам објашњава да је одлуком Завода за заштиту споменика културе Београда 2007. године Чамцијин гроб проглашен културним добром – спомеником културе.

Према његовим ријечима исте године, захваљујући ангажовању историчара Дејана Ристића, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике Републике Србије је урадило плочу која објашњава садржаје спомен-обилежја.

Лијево од споменика постављен је јарбол. У периоду прије короне, приликом помена на њему би био постављен Карађорђево барјак, а помен је обилежаван уз присуство извиђача, општинских одборника, ученика, наставника, представника Центра за културу општине Барајево... Тако је било до короне, а онда је све утихнуло. Овог пута скоро да би се на прсте једне руке могли побројати они који су дошли да се поклоне сјенима великог јунака.

Након помена који је служио свештеник Горан Ракић одржан је прави историјски час.

Драган Уча Јовичић је објаснио да је по Чамцијиној жељи мањи споменик његов, док је већи посвећен брату Иванку.

ПРЕЦИ РОДОМ ИЗ ХЕРЦЕГОВИНЕ

Он је истакао да је логична претпоставка да су Чамцијини преци поријеклом из источне Херцеговине, одакле су се најприје преселили на сјевер Црне Горе, а потом идући за сеобом Арсенија Јовановића IV Шакабенте се доселили у Борак.

– Милинко је родоначелник бројних овдашњих породица. Наиме, потомци Иванкових синова касније постају Иванковићи, Милисавови потомци користе његов надимак, па тако настају Чамцији. Међутим, нису они

једини Милинкови синови. За вријеме Карађорђа бјегало се од Турака, па су тако у Трудељ под Рудником отишла три Милинкови сина. Марко, Петар и Матеја. И данас у Трудељу постоје Марковићи и Матејићи, док су се Петровићи поново вратили у Борак. По потомку Жији зову их Петровићи Жијарски. Карактеристично је за све ове породице да славе Светог Архангела Михаила.

Јовичић је објаснио да је Милисав Чамција био вјерни пратилац кнеза Симе Марковића.

– Титула кнеза је најмања коју је имао Сима Марковић. Његов утицај је био много већи и зато је био именован за обер-кнеза. Познато је да је био војвода, председник Скупштине Србије, министар финансија...

Јовичић је објаснио читав низ околности и искушења у којима се нашао Карађорђе током Првог српског устанка због чега је на крају скупштина умјесто у Боговађи одржана у Великом Борку, код кнеза Симе Марковића, који је уживао највеће повјерење српског војводе.

Након формирања Правитељствујушчег совјета као наредни задатак наметнуло се ослобођење Београда. Средином новембра 1806. у околини Београда је било око 25.000 српских војника и 40 топова, док је број топова на турској страни био око 300. Посаде турских топова су углавном чиниле присталице хаџија и Алије Гушанца, који је дошао да помогне београдским Турцима у одбрани Београда. У одбрани Београда је учествовао одређен број хришћана.

– Неки од њих су пребјегли на српску страну, међу њима је био и буљубаша Конда. Он је са својом десетином момака који имају браћу, али немају породе, преко ноћи отворио капију, а Турци су их побили. Практично су жртвовани. Постоји запис да је међу њима био и Радић Горуновић из Барајева, који није погинуо. Наш Милисав Чамција, који је обећао Карађорђу да ће први да уђе у Београд, је мистериозно прошао кроз турске шанчеве и на топу код данашњег Руског ца-

ра у Кнез Михаиловој улици зајевао што је осоколило устанике, који су прошли Варош капију и прије поднева београдска варош је била слободна. Милисав је и након пропасти Првог српског устанка учествовао у свим биткама против Турака, а смртно је рањен у бици на Палежу.

Ова борба је била од изузетног стратешког значаја због скеле која је овај крај повезивала са Сремом. Његови другови су га пренијели у Велики Борак гдје је и умро на Петровдан 1815. године.

НА ПРОЈЕКЦИЈИ ФИЛМА БИЛО ВИШЕ ПУБЛИКЕ НЕГО ЖИТЕЉА БОРКА

Јовичић је истакао да је Чамција постао легендаран, па је тако 1955. године по њему направљен филм *Песма са Кумбаре*. Занимљивост је да је то био први филм у коме се појавио чувени глумац Велимир Бата Живојиновић.

– На пројекцији у Борку било је присутно више од 400 душа, а један од домаћина купио је за ту прилику 50 карата како би почастио потомке погинулих – рекао је Јовичић и навео да у Борку и на Бановом Брду постоје улице посвећене Милисаву Чамцију.

– Некада је постојао и вишебој који је тридесетак година организован у његову част. Чини се да је са доласком короне уснуло и интересовање за српске јунаке из Великог Борка. Све би се то могло модификовати и прилагодити, потребна је само добра воља.

Јовичић се захвалио Удружењу избјеглих, прогнаних, расељених и досељених Срба *Ново Оћинише* које је у свом статуту предвидјело да се установи Повеља Милисаву Чамцију. Ово признање се додјељује појединцима заслужним за допринос развоју општине Барајево.

СИМБОЛ СРПСКОГ ИНТЕГРАЛИЗМА

Председник овог Удружења Јово Добријевић је у изјави за *Српско коло* рекао да је Милисав Чамција један од оних личности која симболизују српски интегралizam.

– Између српских сеоба и диоба нашао се Милисав Чамција који не представља само понос Великог Борка, већ цијелог српског рода. Инспирисани чињеницом да је ријеч о потомку досељене породице донијели смо одлуку да повељом која носи његово име чувамо успомену на овог великог јунака. Прву повељу смо уручили свештенику Виду Милићу, а водићемо рачуна да и будући добитници буду достојни Чамцијиног имена – рекао је Добријевић.

Он је истакао да су се чланови овог Удружења радо одазвали за учешће на овом помену.

– Уколико не буде заинтересованих, будуће ће наше Удружење организовати помен Милисаву Чамцију – рекао је Добријевић који се посебно захвалио Драгославу Учи Јовичићу.

– Својим активностима и плодним публицистичким радом Јовичић је дао огроман замајак у жељи да Велики Борак добије статус који и припада устаничком мјесту и симболу српског поноса и пркоса. Наша је дужност и обавеза да му у томе помогнемо.

ТРИФКО ЋОРОВИЋ

Велика традиција православља у Великом Борку

Најважнији датум у новијој историји Великог Борка десио се 8. септембра 2019. године када је владика шумадијски Јован са свештенством освештао Цркву Светог Георгија. То је била и круна труда пароха Горана Ракића који је у ово мјесто дошао на службу 2006. године. И њега је судбина одвојила од родне Тузле, да би преко Бијељине и службовања у манастиру Градац у Жичкој епархији, а потом у Барајеву, стигао у Велики Борак.

У овој парохији данас живи око 300 домаћинстава. Историјски извори говоре да је у овом крају још од 3. вијека, уз дозволу римског цара Проба, одобрено исповједање хришћанске вјере.

У попису од 1528. године се као житељ Борка помиње поп Микул (Никола) који је највјероватније служио у цркви која се не-

кад налазила на садашњем локалитету Црквенца, а била је посвећена Светом Георгију, кога слави највећи број породица у Борку. Микулу – Николу је на свештеничком мјесту наслиједио његов син Вук Николић, а потом Микулин унук са презименом Вуковић. Са записом о свештенику Вуку из Борка од 1560. године гаси се прича о цркви у Црквенцу. Претпоставља се да је црква уништена 1526. године послјије турског освајања Београда. На мјесту гдје је био манастир Борак касније је нађена камена крстионица.

Историјски извори даље наводе да је на ушћу Барајевске ријеке у Бељанице недалеко од воденице Јаранице постојала Ханска црква. Била је изграђена од камена, посвећена архимандриту

Михаилу. Почетком 18. вијека то је била саборна црква читавог краја. У запису егзарха Јосифа Станојевића 1733. године наводи се да је у Ханској цркви свештеничку дужност обављао Планије (Пламенко) Радојевић рођен у селу Провишу у Херцеговини, од оца Радоја. Њега је касније на свештеничкој служби замијенио Арсеније Јовановић родом из комшијског села Колубарског Лесковца.

Доласком више породица око 1840. године у Борак, најприје у Ханској цркви која нестаје, па у Лесковцу, долази на службу Станоје Поповић. Он се за вријеме Кочине крајине склања у Трудељ под Рудником, а Борчане касније опслужује његов син Сима. Ханска црква је срушена, а њени камени блокови су коришћени највише за градњу цркве у Бељини. Средином 18. вијека су формиране цркве Св. Димитрија у Колубарском Лесковцу и црква Архангела Михаила у Бељини.

ЗЛОЧИН У ПАУЛИН ДВОРУ КОД ОСИЈЕКА ЈЕДАН ОД НАЈВЕЋИХ

ФОТО: СРНА

Председник Савеза Срба из региона Миодрог Линта подсећа да је прије 31 годину у селу Паулин Двор, недалеко од Осиека, почињен један од највећих злочина над Србима у протеклом рату када је убијено 19 цивила (18 мушкараца и 8 жена). Злочин у Паулин Двору десио се у ноћи 11. на 12. децембар 1991. године када су припадници 130. бригаде Хрватске војске убили 18 Срба и једног Мађара. Тијела убијених су 1997. године пребачена недалеко од Госпића, са намјером да се заташка свирепи злочин и сакрију трагови. Гробницу су 2002. године пронашли и ексхумирали истражиоци Хашког трибунала. Годину дана касније тијела убијених идентификовали су чланови породица у Загребу. Паулин Двор је имао 1991. године 160 становника што значи да је у само једној ноћи убијен скоро сваки осми мјештанин овог села. Злочин су починили хрватски војници из сусједног села Владиславци.

За овај злочин 2013. године суђено је тек двојици извршилаца иако постоје чињенице да је у њему учествовало више припадника хрватских снага. У процесу који је трајао више од десет година Никола Иванковић звани Дангуба осуђен је на свега 15 година затвора, а другопотужени Енес Витешкић на свега 11 година иако је добро познато да је у злочину, али и у његовом заташкавању учествовало много више људи. Остале извршиоце, као ни оне који су овај злочин наредили и оне који су га заташкавали, више нико и не тражи. У питању је један од многих примјера да Хрватска живи заробљена у мрачној прошлости и да хрватско правосуђе није независно и непристрасно.

Линта позива српско Тужилаштво за ратне злочине да отвори истрагу и подигне оптужнице против наредбодаваца и осталих извршилаца монструозног злочина над српским цивилима у Паулин Двору. Годишњица злочина треба да буде подстицај да се тражи правда за жртве процесуирањем одговорних и да се боримо за истину о страдању нашег народа. Није могуће говорити о пуној нормализацији односа између Србије и Хрватске а камоли о успостави повјерења и помирењу без кажњавања наредбодаваца и починиоца злочина над Србима и једнаког поштовања свих жртава без обзира на националну и вјерску припадност.

31 ГОДИНА ОД ЗЛОЧИНА НАД СРБИМА У СЕЛУ МАШИЋКА ШАГОВИНА КОД НОВСКЕ

Председник Савеза Срба из региона Миодрог Линта истиче да се навршила 31 година од свирепог злочина хрватских паравојних снага над Србима у селу Машићка Шаговина код Новске. У ноћи између 18. и 19. децембра 1991. године, припадници Збора народне гарде напали су српско село Машићка Шаговина које се налази на јужним обронцима Псуња. Село је бранило око стотинак бранилаца. Хрватске паравојне снаге су заузеле село и том приликом су убиле најмање 55 Срба, међу којима 31 цивил и 24 припадника Територијалне одбране из овог села, док је више десетина ухапшено и стравично мучено у хрватским затворима. Према свједочењима преживјелих логораша зенговци су убијали и цивиле и браниоце и након предаје и редом пљачкали и палили све куће и друге објекте. Линта истиче да за овај брутални злочин над Србима, као и за многе друге злочине, нико није одговарао иако су позната имена налогодаваца и починиоца. Апсолутно је јасно да се радило о државном пројекту етничког чишћења српског народа из Западне Славоније, као и са других подручја данашње Хрватске. Национална је обавеза да ова и будуће генерације нашег народа у култури сјећања чувају од заборава сваку српску жртву. Да бисмо плански и системски његовали културу сјећања на српске жртве које су страдале током ратова деведесетих година прошлог вијека потребно је основати Меморијални центар српских жртава на простору бивше Југославије.

Линта позива Тужилаштво за ратне злочине у Београду да покрене истрагу и подигне оптужницу за злочин над Србима у селу Машићка Шаговина. Сигурно је да то неће учинити етнички мотивисано хрватско правосуђе јер је у функцији хрватске политике слављења злочинаца и негирања и ниподаштавања српских жртава. У Машићкој Шаговини је по попису становништва из 1991. живјело 209 становника од чега 189 (90 одсто) Срба, 16 Хрвата и четири Југословена. По попису из 2011. године у селу је пописано свега седам житеља.

Злочин над Србима у Бјеловцу код Братунца и околини никада заборавити

Председник Савеза Срба из региона Миодрог Линта подсећа да се прије 30 година десио монструозан ратни злочин када су муслиманске снаге под командом Насера Орића у селу Бјеловац код Братунца 14. децембра 1992. године за неколико часова убиле 68 Срба.

На подручју Бјеловца заједно са околним селима Сикирић и Лозничка Ријека, муслиманске снаге су убиле 109 Срба, и том приликом спалиле 350 српских кућа и других објеката. Муслиманске снаге су убијале све редом, дјецу, жене и старце, а српску имовину су уништавали да би потпуно затрли трагове српског постојања на овом простору. Најмлађа жртва био је петнаестогодишњи

ФОТОГРАФИЈА ПРЕЗЕТА СА ПОРТРАТА ЗЛОЧИНИ НАД СРБИМА

дјечак Чедо Миладиновић, а убијени су и годину старији Слободан Петровић, те седамнаестогодишњи Миленко Вучетић. Најстарије жртве су биле Достана Матић (80) и Злата Јовановић (81).

Село је неколико наредних мјесеци остало под контролом муслиманских снага све док Војска Републи-

ке Српске није ослободила Бјеловац и друга српска мјеста. Муслиманске снаге током 1992–1995. године на подручју Сребренице и Братунца етнички су очистиле и уништиле око 100 српских села.

Линта истиче да нико није одговарао за злочине над Србима у селу Бјеловац и окол-

ним селима. Потпуно је јасно да је правосуђе БиХ етнички мотивисано и у функцији бошњачке политике с циљем да се оправда брутална лаж да су Срби агресори и злочинци а муслимани ослободиоци и жртве. Такав селективни приступ пуне три деценије има и западни дио међународне заједнице.

Србија треба да покрене снажну политичку и дипломатску борбу у међународној заједници за истину о страдању српског народа на подручју Сребренице, Братунца и осталих општина средњег Подриња током Одбрабено-отаџбинског рата. Нема трајног мира и помирења без истине о страдању српског народа, без поштовања српских жртава и кажњавања муслиманских злочинаца.

30 година од злочина у селу Горња Јошаница

Председник Савеза Срба из региона Миодрог Линта истиче да се навршило 30 година од планског злочина у фочанском селу Горња Јошаница, удаљеном 17 километара од града.

На Светог Николу – 19. децембра 1992. године муслиманске снаге извршиле су напад на десетак заселака мјесне заједнице Горња Јошаница. Том приликом је свирепо убијено укупно 56 Срба, међу којима 21 жена и троје дјеце. Многе жртве су ликвидирани након мучења и окрутног зостављања и одсјецањем дијелова тијела. Попаљене су куће и помоћни објекти.

Њихова једина кривица је била што су припадали српском народу и исповиједали православну вјеру. Злочин је циљано и плански извршен баш на велики празник што

ФОТОГРАФИЈА ПРЕЗЕТА СА ПОРТРАТА ЗЛОЧИНИ НАД СРБИМА

је иначе током читавог трајања ратних сукоба била главна пракса муслиманске војске. Сви празници од Божића, Васкрса, Петровдана, Митровдана, Бурђевдана, Видовдана па и Никољдана обиљежени су великим страдањем српског становништва у Босни и Херцеговини.

Линта истиче да породице највише боли то што ни готово након тридесет година још увијек нико није одговарао за овај злочин.

Иако су имена наредбодаваца и починилаца одавно позната, Тужилаштво БиХ је недавно пустило на слободу шест ухапшених Бошњака

који су осумњичени за злочин у Горњој Јошаници. У питању је један од многих доказа да је Тужилаштво БиХ у функцији оправдања лажног наратива да су Срби злочинци и Бошњаци жртве.

Тужилаштво за ратне злочине у Београду има законску и цивилизацијску обавезу да покрене истрагу и подигне оптужницу за злочин над Србима у селу Горња Јошаница.

Национална је обавеза да ова и будуће генерације нашег народа у култури сјећања чувају од заборава сваку српску жртву.

Да бисмо системски његовали културу сјећања на српске жртве које су страдале током ратова деведесетих година прошлог вијека потребно је основати Меморијални центар српских жртава на простору бивше Југославије.

Линта изразио жаљење због смрти Стајке Марчете; основати Меморијални центар

Председник Савеза Срба из региона Миодрог Линта је са жаљењем примио вијест о смрти Стајке Марчете (1928) која је као дијете преживјела ужасе и страхоте усташког система логора Јасеновац.

Преминула је у 95. години у Бањалуци. Била је члан Управног одбора Удружења логораша Другог свјетског рата и њихових потомака.

Стајка Марчета је једна од ријетких која је успјела да преживи усташки терор и да свједочи о страховитим и непојмљивим злочинима које су починили хрватски нацисти.

Мучки и на најсвирепије начине су убијани недужни људи, стари, болесни, жене и дјеца само зато што су били Срби, Јевреји, Роми.

Њена свједочанства о ужасима у усташком систему логора Јасеновац треба да буду важан дио културе сјећања за садашњу и будуће генерације нашег народа.

Концентрациони логор Јасеновац је

био јединствен и по томе што је имао посебан логор за дјецу.

Трагично је да многи и данас настоје да негирају почињени геноцид.

Линта поново предлаже да се у Бео-

граду оснује Меморијални центар геноцида над Србима у НДХ као један од најважнијих начина да се плански и системски боримо против негирања почињеног геноцида над нашим народом.

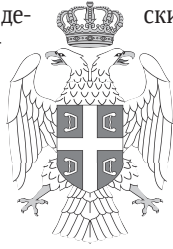
Меморијални центар би био мјесто које чува сјећање на српске жртве геноцида НДХ током читаве године. Циљ Меморијалног центра био би да документује историју српског народа за вријеме трајања НДХ односно да настави попис српских жртава, да допринесе чувању сјећања и свједочанства сваке српске жртве, да преноси наслеђе Геноцида новим генерацијама путем научног института, архива, библиотеке, школе, музеја, дјечјег меморијала и низа споменика и да активно допринноси међународном признању геноцида над нашим народом.

Меморијални центар би организовао бројне и разноврсне образовне програме и израђивао едукативне материјале за грађане и образовне и друге установе у Србији и свијету.

ЛИНТА: РЕПУБЛИКА СРПСКА КРАЈИНА БИЛА ИЗРАЗ ПОТРЕБЕ СРБА ДА ИМ СЕ НЕ ПОНОВИ ГЕНОЦИД!

На Скупштини у Книну 19. децембра 1991. године проглашено је оснивање Републике Српске Крајине која је настала као израз потребе крајишких Срба да им се не понови геноцид, масовни злочини и етничко чишћење - изјавио је предсједник Савеза Срба из региона Миодраг Линта

Фрањо Туђман је на Првом конгресу ХДЗ-а фебруара 1990. године изрекао претећу реченицу да геноцид на НДХ није фашистичка творевина већ историјски израз хрватског народа за својом слободом. Доласком на власт маја 1990. године усташки режим Фрање Туђмана је кренуо у обрачун са срп-

ским народом с циљем стварања етнички чисте хрватске државе и остварења плана поглавника Анте Павелића.

Туђманов режим је формирао паравојне формације које су током 1990. и 1991. године спроводиле терор над Србима у низу хрватских градова и мјеста и већем дијелу западне Славоније. Забиљежени су безбројни случајеви говора мржње, пријетњи, притисака, увреда, избацивања Срба из станова, минирања преко 10.000 српских кућа и локала по хрватским градовима, протјеривање, физички напади, киднаповања, мучења и убиства Срба.

Линта је истиче да је Република Срп-

ска Крајина доживјела катастрофу због политике двоструких стандарда западних центра моћи и погрешне и неодољиве тадашње власти у Србији.

У злочиначким акцијама *Миљевачки илаш*, *Масленица*, *Медачки цет*, *Бљесак* и *Олуја* Хрватска је извршила брутално етничко чишћење српског народа са свог вјековног подручја, бруталне злочине над српским цивилима и ратним заробљеницима и планско пљачкање и уништавање српске имовине и инфраструктуре.

Преостали Срби у Хрватској су грађани другог реда према којима Туђманова Хрватска спроводи систематску дискриминацију и крши њихова људска права.

ФУДБАЛЕРИ ХРВАТСКЕ ЈОШ ЈЕДНОМ ПОТВРДИЛИ ДА СУ ПРОУСТАШКИ ОРИЈЕНТИСАНИ

Предсједник Савеза Срба из региона Миодраг Линта оцјењује да су фудбалери Хрватске на челу са селектором Златком Далићем још једном потврдили да су проушташки оријентисани и да је њихов идол један од главних промотера усташтва и србомрзац пјевач Марко Перковић Томпсон. О томе говоре бројне чињенице: Хрватска је у четвртфиналу Свјетског првенства у Катару савлада Бразил а хрватски играчи су славили уз пјесму Томпсона „Лијепа ли си“ која је успомена на границе Хрватске из времена НДХ.

На Тргу бана Јелачића хрватски фудбалери су, по повратку из Катара, заједно са 100.000 Хрвата славили бронзану медаљу уз пјесму Томпсона. Хрватски репрезентативци Дејан Ловрен и Марцело Брозовић су, заједно са обожаваоцима у једном кафићу, пјевали злогласну пјесму Томпсона „Бојна Чавоглаве“ која почиње са усташким поздравом „За дом спремни“ и која је током рата била незванична химна хрватских паравојних, војних и полицијских снага.

Линта истиче да је селектор Хрватске Златко Далић побједу над Бразилом посветио хрватским бранитељима који су протјерали више од пола милиона Срба са својих вјековних подручја и стотина

СНИМАК ЕКРАНА АРЕНА СПОРТ

хрватских градова и мјеста. На те ријечи Далића одговорио је честитком хрватски министар ветерана и сједбеник усташке идеологије Томо Медвед, цитат, „Dok Hrvati diljem svijeta ponovno slave našu pobjedu, zahvaljujemo našim Vatrenima što i na ovakav način promiču našu domovinu, kao i izborniku Daliću koji je ovu veliku pobjedu Hrvatske posvetio hrvatskim braniteljima, pokazujući time koliko cijeni njihovu žrtvu za našu slobodu i neovisnost“.

На крају честитке хрватски министар ветерана Медвед је поручио селектору Далићу и фудбалерима слиједиће, цитат, „Neka vam hrvatski branitelji i naša pobjednička Hrvatska vojska i nadalje budu motivacija na vašem putu do pobjede. Borite se za našu Hrvatsku kao što smo se mi borili, покажите снагу заједништва и хрватско срце које се не предаје ни кад је најтеже. Hrvatska је уз вас!“.

Потпуно је јасно да је Далић побједу над Бразилом посветио хрватским бранитељима, не само у своје име, већ у име капитена Модрића и свих репрезентативаца.

Линта подсјећа да је хрватска репрезентација на четири утакмице Европског првенства у фудбалу прошле године наступила у дресовима на којима је био усташки грб односно шаховница на којој је прво поље бијеле боје.

Такође, играчи Хрватске су послије повратка са Свјетског првенства у Русији 2018. године, гдје су освојили сребрену медаљу, са селектором Далићем на Тргу бана Јелачића пјевали бројне пјесме Томпсона. Међу њима су „Пукни пушко“ која је посвета усташкој химни „Пушка пуца“ и „Гени камени“ којом се изражава жалост због пропасти НДХ 1945. године.

Најбољи играч свјетског првенства у Русији Лука Модрић је тада, у име осталих хрватских играча, јавно рекао да имају специјалну жељу да им Марко Перковић Томпсон на бини отпјева управо проушташку пјесму „Гени камени“. Прије тога Томпсон је правио друштво хрватским играчима током вишечасовне вожње отвореним аутобусом од загребачког аеродрома до Трга Бана Јелачића.

ВЛАДА ХРВАТСКЕ НЕМА ПОЛИТИЧКУ ВОЉУ ДА ОБНОВИ ПОРУШЕНЕ КУЋЕ НА БАНИЈИ

Влада Хрватске нема стварну политичку вољу да обнови порушене куће на Банији из разлога јер су њихови власници у већини Срби оцјењује предсједник Савеза Срба из региона Миодраг Линта.

Прошло је двије године од разорног земљотреса на Банији, а обнова порушених кућа у суштини није ни започела. То најбоље потврђује срамна чињеница да је Влада за двије године обновила свега шест кућа на Банији од чега само једну на подручју Глине. Због тога се Срби константно иселавују јер виде да их власт не жели и да нису добродошли. Нажалост, до-

СНИМАК ЕКРАНА АЛ ЦАЗИРА

ста људи је умрло у контејнерима јер нису дочекали да се уселе у своје обновљене куће. Оштећени Срби су разочарани, незадовољни и губе сваку наду да се нешто суштински може промијенити.

Линта истиче да, иако се спомињу разне препреке у обнови порушених ку-

ћа (имовинско-правни односи, компликована процедура, бирократија и др...) потпуно је јасно да је циљ хрватске власти да се Срби иселе у што већем броју или умру, а Банија да буде без Срба. Више од 5.000 људи и даље живи у безусловним контејнерима без воде, тоалета, туш ка-

бина или свакодневно бораве у оштећеним кућама које су опасне по живот. Неки живе чак у шталама за стоку и свињцима.

Поред тога, Влада није готово ништа учинила на обнови привредних објеката, набавци стоке, пољопривредних машина и свега осталог што је породицама потребно за самосталан живот како је то било прије земљотреса.

Линта позива Владу Србије да максимално помогне изградњу порушених српских кућа на Банији. У претходном периоду Влада Србије је издвојила милион евра, а Град Београд је најавио да ће изградити 34 куће.

СЛУЖБЕНО УКИДАЊЕ ЋИРИЛИЦЕ У ВУКОВАРУ ДОКАЗ МРЖЊЕ ПРЕМА СРБИМА

СНИМАК ЕКРАНА АЛ ЦАЗИРА

Предсједник Савеза Срба из региона Миодраг Линта оцјењује одлуку Градског вијећа Вуковара о измјенама Статута којом је брисана одредба о службеној употреби српског језика и ћирилице као један у низу доказа патолошке мржње према Србима у Хрватској. Том одлуком стављена је ван снаге статутарна одлука из 2009. године којом су Срби имали право слободне употребе српског језика и ћирилице у друштвеном и јавном животу те у службеној комуникацији са градским установама у Вуковару.

Формално оправдање за ову антисрпску и антицивилизацијску одлуку јесте чињеница да, према недавно објављеним резултатима пописа становништва, Срба у Вуковару има мање од 1/3 у укупном броју становника града. С друге стране, у Хрватској има 27 општина и градова у којима су локалне власти увеле двојезичност иако то, по закону, нису морале учинити јер је учешће националих мањина мање од трећине у укупном броју становника. Ради се о Талијанима у низу општина у Истри, затим Чесима и Мађарима у Дарувару итд.

Линта истиче да Срби неће имати више право на двојезичне табле на државним и градским институцијама, трговима и улицама премда њих није било у Вуковару већ 9 година јер су 2013. разбијене чекићима од стране проушташких снага. Такође, Срби више неће моћи тражити да у пословима с јавном управом користе српски језик и ћирилицу иако се на ту одредбу досад скоро нико од вуковарских Срба није позвао премда су имали право према Уставном закону о правима националних мањина и препорукама Уставног суда. За антисрпског градоначелника Ивану Пенаву сада почиње нормалан живот у Вуковару. Линта подсјећа да је градска власт Вуковара на челу са србомрским Пенавом први пут још 2015. године измјенила Статут којим је укинула могућност на двојезичне табле на државним и градским институцијама, трговима и улицама. На тај начин градска власт Вуковара је пуних седам година брутално кршила Уставни закон о правима националних мањина из 2002. године према коме Срби имају право на службену употребу ћирилице и српског језика у општинама и градовима у којима чине више од трећине укупног броја становника.

ЛИНТА ИЗРАЖАВА ЖАЉЕЊЕ ЗБОГ ОДЛАГАЊА СУЂЕЊА ЧЕТВОРИЦИ ХРВАТСКИХ ПИЛОТА У БЕОГРАДУ

Предсједник Савеза Срба из региона Миодраг Линта изражава жаљење што је предсједник судског вијећа Вишег суда у Београду Владимир Дуруз данас донио одлуку да одложи суђење четворици хрватских pilota који су оптужени за ратни злочин почињен на Петровачкој цести у злочиначкој акцији *Олуја* 1995. године када је ракетирана колона прогнаних Срба.

Суђење је требало да почне данас али је, нажалост, одложено јер, како је рекао господин Дуруз, још нема елемената да се донесе одлука да им се суди у одсуству. Жалосна је чињеница да због бирократске бесмислице није почело суђење јер наше Министарство правде наводно није одговорило судијама у Кривичном ванпретресном вијећу да ли је хрватско Министарство правосудја примило и када замолици да се оптужени Владимиру Микцу, Зденку Радуљу, Жељку Јеленићу и Данијелу Боровићу уруче позиви да дођу на суђење.

Линта истиче да је потпуно апсурдно очекивати да ће Министарство правде Хрватске поступати по замолици Србије, као и да ће моћи да буде обезбијеђено да оптужени пилоти буду на главном претресу. Он очекује да господин Дуруз у што краћем временском року донесе одлуку о суђењу у одсуству четворици хрватских pilota. Оптужница против четворице хрватских pilota је заснована на бројним чињеницама и доказима о монструозном злочину на Петровачкој цести и у мјесту Сводна код Новог над најмање 13 српских цивила, од којих четворо дјеце, а 24 особе су рањене.

Србија је још 2003. године донијела Закон о организацији и надлежности државних органа у поступку за ратне злочине (колоквијално Закон о ратним злочинима) на простору бивше Југославије. Наведени Закон је тада добио највише оцјене од стране ОСЦЕ-а и других међународних организација. Србија има законску и цивилизацијску обавезу да коначно почне да суди за масовне злочине над српским цивилима и ратним заробљеницима на простору бивше Југославије јер то не чине и неће чинити етнички мотивисана правосудја у Загребу, Сарајеву и Приштини.

ОДРЖАНА РЕДОВНА ИЗБОРНА СКУПШТИНА

40 година Удружења Мркоњићана у Београду

У Клубу *Тесла* одржана је редовна Скупштина Удружења Мркоњићана у Београду.

Чланове Удружења и њихове госте на самом почетку поздравио је секретар Удружења Славко Николчић.

– Нисмо се окупили двије године, осврнућемо се на то шта смо урадили до сада, али ћемо акценат ставити на будуће задатке. Један од приоритета нам је организовање традиционалне Вечери Мркоњићана.

САМАРЦИЈА НОВИ ПРЕДСЈЕДНИК УДРУЖЕЊА

У међувремену је претходном председнику великом човјеку, Жарку Гајићу истекао мандат, новоизабрани председник Удружења Мркоњићана је дугогодишњи члан овог Удружења Славко Самарција.

– Славко је свестрана личност, не знам да ли бих га представио као филозофа, физотарапеута, фудбалског судију, писца или сликара – рекао је Николчић.

Николчић је замолио присутне да одају почаст преминулим члановима Удружења: Ђоки Стојчићу, Вељку Терзији, Дари Гавриловићу, Жељку Савановићу и Јелени Јокић.

Славко Самарција, нови председник Удружења наводи да је тешко, не само у Удружењу, у Србији, него и у цијелом свијету.

– Али нема предаје. Изгубили смо толико угледних личности, наших чланова. Ми ћемо и даље водити борбу против заборава, то јесте једна од најтежих борби. Такође, обавеза нам је да форсирамо двојно држављанство, да би могли излазити на изборе, како ми који смо се родили у тим крајевима, тако и наши наљедници. То је једно озбиљно питање, питање нашег опстанка у завичају.

Баш управо борећи се против заборава Самарција је подсетио све на оснивача њиховог Удружења, основаног 1982, Бранка Стојчића.

– Већ у својој четрнаестој години напустио је Медну и *Привредник* га је довео у Београд на занат. Са тог заната је послат у Кикинду и завршио је молерски занат. 1944. одлази у партизане и завршио је борачку каријеру на ослобађању Беча, да би касније завршио

» Славко Самарција

» Славко Николчић

» Жарко Гајић

факултете и био правник и тужилац ратног ваздухопловства Југославије.

ГАЈИЋ ПОЧАСНИ ПРЕДСЈЕДНИК

Досадашњи председник Удружења Мркоњићана, а сада почасни председник, изузетно поштован Жарко Гајић обратио се својим земљацима и пријатељима.

– Сви досадашњи председници нашег Удружења који су живи, налазе се вечерас овдје. Свакако да су нам се некада мишљења

ЕНЕРГИЧНИ ПРЕГАЛАЦ

Проф. др Ратко Божовић сматра да су Мркоњићани добили енергичног председника.

– Све што је радио и што ради Славко Самарција чини га необичним прегаоцем, човјеком који се не предаје и не одустаје. Тако се показао и као авијатичар, као војни старјешина, виноу се у плаветнило неба и прелетио нашу границу успјевши да избјегне обарање. Тврдоглаво се изборио да буде прихваћен његов магистарски рад о друштвеном и скривеном значењу бакра у балканској историји. Није остао дужан ни родном селу Медина у коме је препознао историјске личности Бана Борића и Марију Крешимировић звану Црна краљица. Спис *Трагом перјанице* је вриједан прилог култури сјећања којим Славко Самарција подстиче истраживаче да не окрећу леђа традицији.

разилазила, али то није утицало на наше дружење и доприноси удружењу. Захваљујем се свим пријатељима који су присутни. Морамо и даље да одржавамо однос са завичајем, да омладина из Мркоњић Града долази овдје.

Председник Савеза Срба из региона и народни посланик Миодраг Линта је дугогодишњи пријатељ Мркоњићана. Честитао им је јубилеј – 40. годишњицу од оснивања.

– Свака част на хуманости вашем Удружењу, јер деведесетих нисте заборавили свој родни крај, него сте помагали школе, болнице, војску. Ваш Мркоњић Град је познат по производњи кованице, по Туристичко-спортском центру Балкана гдје се одржава једно од важнијих међународних такмичења косаца. Имао сам прилику једне године да присуствујем и централном обиљежавању страдања Срба из 13 западнокрајишких општина. Оно што бих вам у овом тренутку пожелио је да успијете да анимирате младе студенте који су из Мркоњић Града дошли да студирају у Београд, у Србију да се укључе у Удружење. То би сигурно дало једну нову енергију Удружењу.

Овом приликом је Линта честитао Славку Николчићу који је већ 22 године секретар Удружења.

ПОДРШКА ИЗ ПАНЧЕВА

Удружење Срба из Републике Српске и Републике Српске Крајине из Панчева формирано је 1991. године и одржавају пријатељске односе са Удружењем Мркоњићана,

те се њихов члан Милорад Малић обратио присутнима.

– Ми смо једино удружење у Србији које егзистира са тим именом. Успјели смо послити дугог низа година да изаберемо млађег човјека за председника, прошле године. Већ се види један помак, организовали смо дружење, последњег викенда у новембру, на којем је било присутно 405 људи. Желим да и ви поред Славка који има искуства, придобијете младе људе и омасовите Удружење.

Са Милорадом Малићем Скупштини је присуствовао и члан УО Удружења из Панчева Вукашин Вуле Даничић.

НОВИ КОЗАРЦИ КАО ДРУГА КУЋА

Аутор монографије *Нови Козарци* Манојло Мане Миладиновић каже да је ово мјесто у близини Кикинде насељено великим дијелом и Мркоњићанима.

– То је мала заједница, и ми смо 1984. основали Удружење, нас 150 из села је дошло овдје. Улажемо напоре да наше Удружење постоји. Сваког првог уторка у мјесecu ми се дружимо.

Имамо садржаје који привлаче људе да дођу, а на крају се свако дружење заврши пјесмом и игром. Нажалост, имамо исто проблем са подмлађивањем.

Миладиновић је апострофирао важност финансијске подршке локалних самоуправа, као и непосредног контакта међу члановима Удружења.

– Славко Самарција је стални гост наших дружења, и због њега сам дошао. Хтјело је наших 15 чланова да дође и да се дружи са вама. Предлажем да се што чешће дружимо.

Председник Коалиције удружења избјеглице у Републици Србији Миле Шапић каже да се већ динама дружи и сарађује са Мркоњићанима.

– Коалиција спроводи активност правне помоћи око уписа и заштите имовине Срба у БиХ. Одржали смо мноштво трибина, на којима смо давали упутства гдје могу да се информишу и који су кораци које требају да предузму. Гост овог скупа био је и председник Удружења *Трново* Чуруг, Вељко Милетић.

ДРАГАНА БОКУН

САСТАНАК УДРУЖЕЊА ТРЕБИЊАЦА

Корачамо стопама претходника који су представљали културну елиту српске престонице

У култном београдском ресторану *Девешка*, у срцу Кошутњака, Удружење Требињаца *Јован Дуцић* уприличило је састанак на коме су се окупили чланови Извршног одбора са добротинствима и пријатељима како би сумирали претходну годину и представили будуће активности.

Председник удружења и домаћин овог скупа Жарко Ј. Ратковић је у поздравној ричи истакао да су се у претходних осам година Требињци потрудили да иду стазама својих славних претходника који су представљали елиту у културном животу српске престонице.

– Можемо бити поносни на импресиван број великана које су Требиње и Херцеговина подарили српском роду. До сада смо организовали седам академија посвећеним значајним Херцеговцима, а планирамо да наредне године пажњу посветимо српском војводи Михаилу Мићу Љубибратићу – рекао је Ратковић уз напомену да је овај догађај предвиђен за октобар.

Подносећи финансијски извјештај Ратковић је изразио захвалност појединцима који су прилозима дали вели-

ки допринос раду Удружења: Немањи Гојшини, Зорану Бутулији, Владимиру Марићу, Дејану Правици, Игору Правици, Вељку Вучуревићу и Радку С. Петровићу.

Ратковић је подсетио да се недавно у вјечност преселио и велики српски пјесник Рајко Петров Ного и наговорио да ће се и његов портрет наћи на зиду најчувеније угоститељске галерије – ресторана *Сћара Херцеговина*, у којој је био чест и драг гост, као и у просторијама Удружења Требињаца *Јован Дуцић* на Новом Београду.

Секретар удружења Миливоје Мишо Рупић је истакао да је у протеклој години поред уобичајеног окупљања на Благовијести и обиљежавања годишњице Дучићеве смрти, хуманитарних ак-

тивности, најзначајнији догађај била академија посвећена творцу српске историје књижевности Јовану Р. Деретићу који је, захваљујући Мирославу Средановићу, медијски испраћен у самој Херцеговини, и то у *Гласу Требиња* и *Херцеџ* телевизији. Исти медији су почетком септембра испратили хуманитарну активност и уручење новчане помоћи Савезу слијепих и слабовидних особа у Требињу.

– У јануару или најкасније у фебруару одржаће се изборна скупштина Удружења Требињаца на којој ће право гласа имати они чланови који буду измирили чланарине за последње двије године – рекао је Рупић и додао да се нада да ће се тада оформити и секција младих Требињаца. Потпредседник Удруже-

ња Раде С. Петровић је истакао да Удружење Требињаца свима служи на понос и да је веома важно да се активности преносе на млађе генерације.

– Нико од нас није вјечан, а штета би било да се ова мисија не настави у будућности – рекао је Петровић.

Он се посебно захвалио председнику Удружења Жарку Ј. Ратковићу, јер је током свих претходних година налазио снаге, да се поред својих обавеза, максимално посвети раду Удружења.

– Жарко умије да нас обједини и окупи и било би најприродније да то настави и након изборне скупштине – рекао је Петровић.

Он је истакао да је због короне изостало завичајно вече, али је наговјестио да ће

се у будућности форма дружења мало измијенити.

– Можда ће то бити дневни излет са ручком у природи – рекао је Петровић.

Он је додао да је сваке године све мањи број плаћених чланарина. Како цијене нису мијењане од оснивања Удружења, предложено је да након изборне скупштине дође до корекције и то да чланарина за запослене буде 2.000 динара, за пензионере 1.000 и студенте 300 динара.

– Сваки динар је потребан за рад Удружења, а више од тога је битно да чланови Удружења плаћањем чланарина, заиста, покажу осјећај припадности – закључио је Петровић.

У даљој дискусији за рич се јавила Радојка Боро која је изразила велику за-

хвалност Удружењу Требињаца *Јован Дуцић* за прилог намијењен обнови споменика у селу Чаваш у Поповом пољу. Она је посебно истакала помоћ Електропривреде Републике Српске и Града Требиња захваљујући којој је у доброј мјери саниран пут према овом селу, последњем на десној обали ријеке Требишњице. Уз захвалност Луки Петровићу и Илији Таминцији који су том приликом обишли ово мученичко село, Боро је изразила наду да ће ускоро ово село добити струју.

Трифко Ђоровић, оснивач портала *Слободна Херцеговина*, је истакао да су културни садржаји које спроводи Удружење Требињаца највјерније је што се једном Србину Херцеговцу који живи у престоници може понудити.

– Није то само чување од заборава лика и дјела знаменитих Срба Херцеговаца, већ је то и едукација свих генерација, која се, нажалост, не може пронаћи у школским učбеницима.

Дружење је настављено у добром расположењу, пјевање херцеговачке ганге уз народног гуслара Славка Алексића.

У РУСКОМ ДОМУ ОДРЖАН ХУМАНИТАРНИ КОНЦЕРТ

» Ансамбл Фенечки бисери

Срби и Руси заједно за дјецу са Космета

У препуној сали Руског дома у Београду 9. децембра 2022. године одржан је хуманитарни концерт *Мирно небо за дјецу осмијех 2* под слоганом *Срби и Руси заједно за дјецу са Косова и Метихије*.

Сакупљени хуманитарни прилог биће упућен на Космет, као знак подршке малишанима који живе на простору јужне српске покрајине.

Највеће емоције код публике изазвао је наступ дјевојчице Павлине Радовановић која је за ову прилику дошла из Ораховца како би отпјевала пјесме *Русија Бољшаја*, *Фенерале*, *Ћенерале* и *Ој, Косово, Косово*. У једном тренутку није могла да заустави сузе, те су јој се као подршка на бини придружили и остали учесници. Ова тринаестогодишњакиња живи у енклави у којој има 400 метара слободне територије. У мају је добила благодарницу руског патријарха у Москви док је тамо боравила три недеље.

Посебан печат вечери дала је Милица Досковић, која је извела познату пјесму *Не дам*, као и *Подмосковске вечери* и *Каћуцу*.

Најмлађи учесници програма *Трио вечности* у саставу Љубов, Павле и Софија Пуча су извели пјесме *Онамо нама* и *Донбас је из нас*.

Даме из Православно-спортског друштва *Свети Србија* чији је предсједник и оснивач Винка Радовић су извеле пјесме *Вила са Кошара*, *Сини јарко сунце са Косова* и *Пјесму косовских јунака*.

Публику су посебно одушевили *Фенечки бисери*, ансамбл вокално-инструменталног карактера који постоји већ пет година и на свом ре-

пертоару имају родољубиве, етно, народне, духовне руске, македонске и косовске пјесме. Издали су три ауторске пјесме, као и први албум *Под зидином манастира Фенек*, а овом приликом су извели пјесме *Завјети Косова* и *Лазарица*.

Награђивана пијанисткиња Мина Крајновић Руше представила се композицијом *Тамо далеко*, као и комбинацијом пјесама *Каљинка* и *Каћуша* које је извела у сопственом аранжману.

Ансамбл *Злајно звонце* чине студенти и средњошколци који су се окупали око идеје да кроз пјесму помогну онима којима је то потребно. Под руководством Марије Брлетић и Јоване Новаковић и ове вечери су наставили своју хуману мисију и извели пјесме *Пећка кандила*, *Пукни зоро* и *Српска се шурба са Косова чује*.

Јефимија Ђиновић која је у Београд са породицом дошла 1999. године из Ђаковице, борац је за српски народ у свим српским земљама. Овом приликом је извела пјесме *Црвен цвети* и *Хиљаду Видовдана*.

Овај концерт је увеличала и естрадна умјетница Снежана Ђуришић нумерама *Одакле си селе*, *Лечам жњела Косовка дјевојка* и *Видовдан*.

Концерт је организовало Удружење *Народна дипломатија* из Београда, а догађај је подржан од стране Руске хуманитарне мисије, српског одјељења Међународног фонда духовног јединства народа, Координационог савјета руских сународника у Србији, Православног спортског друштва *Свети Србија*, Амбасаде Руске Федерације у Србији и Руског дома у Београду. **ДРАГАНА БОКУН**

Хор Свети Серафим Саровски из Зрењанина наступио у Вуковару

Српски хор Свети Серафим Саровски одржао је у Српском дому у Вуковару 13. децембра концерт духовне и популарне музике.

Хор Свети Серафим Саровски постоји више од 25 година, а основан је при манастиру Св. Меланије Римљанке у Зрењанину. Име су добили по једном од највећих руских светаца из 18. и 19. вијека. Најприје су пјевали искључиво на литургијама широм Банатске епархије, али су се са годинама проширили и на концертне просторе. Ријеч је о професионалним музичарима од којих многи пјевају у хору Академије умјетности из Новог Сада или су чланови опере у Српском народном позоришту. Један од чланова недавно се преселио и у Осиек гдје наступа као оперски пјевач у Хрватском народном казалишту.

– Већина нас је дуго година у овом хору, а неки и од самог почетка. То нам даје могућност да музицирамо и да наступамо врло често. Данас смо први пут у Вуковару и драго нам је због тога, а раније смо у Хрватској два пута наступали у Дубровнику. Захваљујем се Јаво-

ру на позиву и читавој заједници на организацији концерта јер мислим да данас није лако било шта организовати. Мислим да смо тај позив и оправдали јер смо видјели врло лијепе и усхићене реакције публике – рекао нам је након одржаног концерта диригент и умјетнички руководиоца Божидар Црњански.

И заиста, како је концерт одмицао и публика је све више аплаудирала па је наступ хора из Зрењанина након завршне пјесме *Итрале се делије* настављен са још два биса па коначно завршен пјесмом *Многаја љета*. Хор је публици понудио и неколико пјесама клапског репертоара попут *Сјећање на Вела Луку* или шансона као што је пјесма *Била је њако лијепа* Драгана Стојнића. У овом хору ипак истичу да их све уједињује пјевање на литургији.

– Пјевање у цркви за нас је ипак нешто посебно јер прије него што смо се остварили као хор, а и свако од нас лично, ми смо заправо кренули од пјевања на литургијама – закључује Божидар Црњански.

НИКОЛА МИЛОЈЕВИЋ/СРБИ.ХР

ИЗЛОЖБА ДОСИТЕЈ И СРПСКО ПЛАВНО 1769–2019. ТРАЈНО ОСТАЈЕ У РУМУНИЈИ

У родном крају Доситеја Обрадовића

Милорад С. Кураица, Далматинац из Плавна, цијели свој живот је посветио изучавању знаменитих Срба Далматинаца, а посебну пажњу посветио је Доситеју Обрадовићу што свједочи и његово ауторско дјело *Доситеј и српско Платно*.

У част великог српског просвјетитеља, филозофа, реформатора и књижевника организовао је путовање 25. новембра у његов завичај. Тако је на пут кренуло 62 путника из Суботице, Бачке Тополе, Ловћенца, Новог Сада, Београда, Батајнице, Нових Бановаца, Кикинде, Великог Банатског Села и Руског Села.

Путници су имали прилику да обиђу гроб Доситејеве мајке Круне Паункић у Српском Светом Мартону (Семартон), Доситејеву родну кућу у Чакову и Музеј банатског села у Темишвару, гдје је уз пригодан програм отворена, сада већ позната изложба Милорада Кураице *Доситеј и српско Платно 1769–2019*.

Приликом посјете гроба Круне Паункић присутнима се обратио др Војин Калинић који је прочитао пригодну молитву за покој њене душе.

У њену част је Семартонска омладина 1905. године уз јужни црквени зид старог храма поставила мермерни споменик на коме пише „Круни, матери незаборављеног Србина Доситеја Обрадовића.“

Након обиласка Доситејеве куће у Музеју у Чакову, свечано је отворена изложба Милорада Кураице *Доситеј и српско Платно 1769–2019*.

За ову прилику одржан

» Милорад С. Кураица код гроба Доситејеве мајке Круне Паункић

» Детал са отварања изложбе

је и богат културно-умјетнички програм у коме су учествовали Миодраг Миша Близнац који је отпјевао пјесму *Востани Србије*, диплар Милан Вашалић, Софија Гердијан и Средоје Топаловић рецитовали су своје пјесме посвећене Доситеју Обрадовићу, док је проф. др Никола Грдинић уз пригодну бесједу отворио изложбу и уручио књигу *ENCYCLOPEDIA DOSITHEANA*.

Након Музеја банатског села изложба остаје трајно у Гимназији *Доситеј Обрадовић* у Темишвару.

Милорад Кураица је поновио предивне утиске из Темишвара. Он је поред дво-

језичне брошуре о изложби свим путницима поклатио примјерак његове књиге *Доситеј и српско Платно*, док је домаћинима у Српском Светом Мартону (Семартону), Чакову и Темишвару поклатио стотињак примјерака. Поред тога тамошњој гимназији поклатио је истоимена задужбина из Београда.

Кураица се за реализацију овог програма посебно захвалио пријатељима и домаћинима др Андреју Милину, Миодрагу Грубачком и свештенику Љубомиру Магићу.

ДРАГАНА БОКУН

» Љубомир Томишић, Драженко Томић, Стојанка Прица, Јован Никитовић и Илија Деспотовић

Врбљанско прело у Суботици

Удружење Врбљанаца МО Суботица (огранак Удружења из Темерина) организовало је 12. Врбљанско прело у Суботици 2. децембра 2022, у ресторану *Спартан* на коме се окупило око 300 гостију.

Посебно одушевљење су изазвале дјевојчице из Фолклорног друштва *Сунчица* из Суботице, а неколико чланица ансамбла је поријеклом из Врбљана.

Драженко Томић поздравио је све госте и пожелио им лијеп провод, не кријући задовољство што ово традиционално дружење из године у годину има све више гостију.

Задовољство прелом није крио ни Илија Деспотовић који је уживао у наступу фолклораша са којима је наступила и његова унука.

Врбљанци поред тога што се окупљају у Суботици и Темерину гдје је и сједиште њиховог Удружења, нису заборавили ни своје село Врбљани у општини Рибник, у коме сада живи око 600 људи.

Поред помоћи у обнови цркве дали су

свој допринос у изградњи парохијског дома у коме се окупљају о Петровдану и Великој Госпојини.

Ове године о Великој Госпојини освештан је новообновљени храм, а чину освешћења присуствовао је и српски члан Предсједништва БиХ Милорад Додик. Чин освешћења је обавио владика бихаћко-петровачки и рмањски Сергије уз саслужење свештеника рибничког краја.

Од 1952. године људи из Врбљана долазе у Републику Србију како би се школовали или били дио економских миграција. С обзиром да су Врбљанци у Темерину веома бројни логично је било да се двије локалне самоуправе збратаме и развију добре везе у области привреде, културе, спорта.

Организатори овог лијепог дружења приредили су и богату томболу. Организациони одбор овог дружења чине Илија Деспотовић, Љубиша Томишић, Драженко Томић, Јово Михутовић, уз помоћ вриједне даме Стојанке Прице.

ДРАГАНА БОКУН

	СРПСКА ЈУНАКИЊА (ВИДИ СЛИКУ) ИЗ БАЛКАНСКИХ РАТОВА И ПРВОГ СВЈЕТСКОГ РАТА		РУСКИ ПИСАЦ, МАРК	ДЈЕВОЈАЧКО ПРЕЗИМЕ ХЕРОИНЕ СА СЛИКЕ	ОВЦА ИЗ ПРИЧЕ ИВЕ АН-ДРИЋА
	ПРЕФИКС У СИ СИСТЕМУ ЈЕДИНИЦА				
	СЕЛО, СКИЈАЛИШТЕ КОД ИНЗБРУКА				
	НЕСТРУЧЊАК				
	СТАРО ИМЕ ЗА УЛАН БАТОР				
СЕЛО КОД ЈОШАНИЧКЕ БАЊЕ У СТАРОЈ РАШКОЈ, РОДНО МЈЕСТО ЈУНАКИЊЕ СА ФОТОГРАФИЈЕ	ЗАВИСНИЦА ОД ОПИЈАТА	ДРВО-ДЈЕЉСКА АЛАТКА, БЛАЊА	НЕТО СТАРИЈИ МОЈСИЈЕВ БРАТ		САГРАЂЕНИ ОБЈЕКАТ
ПОКРЕТ НОГОМ ПРИ ХОДАЊУ				РАДНА ГРУПА ТАНТАЛ	
РУКОВАЛАЦ АПАРАТИМА					
НАСЕЉЕ ИСПОД АВАЛЕ					
ПЛОДНА				И. Б. ОПЕРА БУЗЕПЕ ВЕРДИЈА	
НАЗИВ			ПЛОДОВИ БИЉАКА МЕТАР		
ВАЉЕВО		ЛЕГЕНДА ЕРБИЈУМ		ВОЛТ МЈЕСТО БЛАЖЕНСТВА	
"NORT-NORT-EAST" (СКР.)			КЋЕРКЕ АУТОНОМНА ПОКРАЈ.		
РИБЉА ЈАЈАШЦА				ИНДУСТРИЈСКА БИЉКА РАДИЈУС	
ЦРВЕНА АРМИЈА		КУКУРУЗНИ ХЉЕБ			

ПРЕШЕЊЕ: мег, Игис, ланк, Ург, то, корак, р, оператер, пиносава, подна, иђ, име, воће, Ва, мит, в, нне, ћери, кра, лан, ца, проја.

» Весна Стојановић, Јока Милошевић, Ненад Абрамовић, Вида Зец, Ђуро Црљеница и Гордана Грујић

ОДРЖАНО ВЕЧЕ РОДОЉУБИВЕ ПОЕЗИЈЕ У БУСИЈАМА

У Парохијском дому у Бусијама одржано је пјесничко вече под називом *Вече родољубиве поезије* у организацији Удружења *Завичај* које је ГО Земун подржала кроз подршку Удружењима из области културе.

Прије почетка самог догађаја учесници и гости присуствовали су вечерњој служби у Цркви Светих Ђирила и Методија.

Скуп је пригодним бесједом благословио протојереј-ставрофор Миле Јокић.

У име ГО Земун пјесничкој вечери је присуствовао помоћник председника Општине Игор Вукчевић. Манифестацију је отворио народни гуслар Радован Кнежевић.

Стихове су зборили Вида Зец, Радмила Петровић, Јока Милошевић, Ђуро Црљеница, Миша Петков, Весна Станојловић, Данка Аврамовић, Горана Грујић, Славиша Ђукић, а све је то испратио кантаутор Павле Марков.

Наступ фрулаша употпунио је овај културни догађај.

Традиционални српски инструмент гусле су присутне дочекале, али и испратиле.

Сви учесници и гости наставили су дружење уз пригодну послужење које су вриједне чланице Удружења *Завичај* приредиле за госте и учеснике.

ДРАГАНА БОКУН

ПРЕДСТАВЉЕНА ИЗЛОЖБА ОТРГНУТО ОД ЗАБОРАВА

» Свештеник Владимир Димић, Марија Иванишевић, Наташа Делић и Драгослав Уча Јовичић

ИСТОРИЈСКА ЧИТАНКА БАРАЈЕВА

На празник Светог Спиридона и Материца у парохијском дому Цркве Светог Николе у Средњем крају у Барајеву, у организацији Удружења *Умеће сећања* уприличена је изложба *Отринуто од заборава*. Фотографије ауторке Марије Иванишевић, уз пратећи текст, који су приредили Драгослав Уча Јовичић и Наташа Делић, представљају својеврсни историјски путоказ овога краја.

ЖИВИМО У ВРЕМЕНУ ЗАБОРАВА

Изложбу је у својству домаћина отворио свештеник Владимир Димић који је изразио захвалност ауторима што су кроз фотографије и текстове указали на вјековне старине и љепоте Барајева.

Председник црквене општине Барајево Драгиша Дамњановић је поздравио ауторе и окупљене госте напомињући да живимо у времену у коме људи много лакше заборављају, него што памте, па је изложба прилика да се подсетимо културног наслеђа општине Барајево.

СВАКО МЈЕСТО ТРЕБА ЈЕДНОГ УЧУ

Председница Удружења *Умеће сећања* Наташа Делић је истакла да ова организација има идеју да истражује, записује и дијели оно што представља културне вриједности овога краја. Како је објаснила, ово је прва изложба, а план је да се прошири садржајем и по другим мјестима.

– Главна радилица овог истраживања је Драгослав Јовичић Уча. Он је огњиште многих знања – рекла је Делићева.

Према њеним ријечима, првобитна идеја је била да се направи документарни филм, али љепота случајности је у Удружење довела фотографа Марију Иванишевић и тако је изложба реализована.

– Култура сјећања нас у доброј мјери обликује – поручила је Наташа Делић која своју мисију преноси и на своје ученике.

Драгослав Уча Јовичић, неуморни прегалац, публициста и хроничар завичаја, је истакао да ову изложбу доживљава као својеврсну историјску читанку и да је пуно симболике у чињеници да свој живот почиње из некада административног и духовног центра Барајева.

– Дугујемо велику и искрену захвалност Драгану Костићу који је уступио неке старе фотографије и подијелио своја сазнања која су обогатила изложбу – рекао је Јовичић.

О ТРОЈАН ЧЕСМИ, ДРВУ ЖИВОТА, СТРАДАЊУ ОЦА ИЛИ ЈЕ ГАРАШАНИНА...

Представљање радова је започео причом о Дрву живота које је постављено у Липовици.

– Дрво је постављено осамдесетих и урадио га је чувени ликовни наивац Богослав Живковић. По мом мишљењу, дрво представља умјетнички раритет које би у некој свјетској аукцији имао већу цијену од хотела у Липовици – рекао је Јовичић.

Он је пажњу скренуо и на текст из 1939. године у часопису *Зора* који говори о важности школског образовања, а који је записао страдалник са Сремског фронта Миодраг Вуковић.

Уча је представио и остале фотографије, међу којима су и оне посвећене каснонеолитском насељу на Кременим њивама, Тројан чесми и старој друмској барајевској механи коју је радио Радивоје Петровић.

Стара механа у Барајеву представља заметак барајевске чаршије Багрдан, нуклеус око кога се током XIX вијека формира значајан трговачко-

– пословни центар села Барајева. Багрдан је био, и данас је, трговачко, административно и пословно средиште Барајева, и то не само за његове засеке, него и за сва околна села која гравитирају Барајеву као обласном центру.

– Ту се налазила кафана у којој је долазећи у лов у Липовицу боравио кнез Милан Обреновић. Управо је он дозволио Радивоју Петровићу да направи чесму која се и сада налази на улазу код моста. Ми је не примјећујемо, по њој шврљају дјеца, иако представља важан раритет – рекао је Јовичић и додао да је Чедомир Арсић направио малу плочу која представља личну карту барајевског моста.

Јовичић је истакао да је за изучавање историје веома значајно старо гробље, па се тако спомен обиљежје Марку Пенчину из 1759. године данас налази у Етнографском музеју и свједочи о животу људи из тог времена.

– Наравно, нисмо заборавили Средњи крај. Значајан је летопис који се води у овој цркви од 1903. године и мало људи зна да је последице Октобарске револуције у Цркви Светог Николаја боравио свештеник Руске православне цркве који је оставио вриједну икону – рекао је Јовичић. Он се на крају осврнуо на личности које су учествовале у стварању модерне Србије.

– На Глумчевом брду је живио Драгић Горуновић, истакнути саборац кнеза Симе Марковића и Карађорђа. Подижући буну у лесковачкој цркви Милошеви људи су га посјекли. У Барајеву је касније страдао и отац Илије Гарашанина, Милутин Савић Гарашанин, који се придружио побуни против Кнеза Михаила – рекао је Јовичић.

Он је изразио наду да ће се наћи још прегалаца који би могли да дају допринос да се изложба обогати и настави свој живот.

Изложба *Отринуто од заборава* реализована је уз подршку ГО Барајево и биће отворена до Савиндана.

ТРИФКО ЂОРОВИЋ

СЕСТРЕ ЦРНОМАРКОВИЋ

- крајишки бисери наше равнице

Рођене Новосањанке, прекодринског поријекла, сестре Јана (15) и Елена (11) Црномарковић плијене својим гласом и појавом и освајају срца љубитеља етно музике. Љубав према музици јавила се од најмлађих дана.

Према ријечима маме Драженке, Јана је прво почела да пјева па онда да прича. Елена, пошто је млађа, по угледу на сестру, била је окружена музиком и сама је почела да пјева и наступа. Озбиљније бављење пјевањем кренуло је од уписа у музичку школу са непуне четири године гдје је почела да пјева у хору и одмах су је препознали као солисту. Клавир је почела да свира са пет година у истој школи.

Ове дивне дјевојчице су поријеклом из Крајине и красе их најљепше особине људи који су са ових простора. Мама Драженка је рођена у Невесињу, а тата Далибор је из Санског Моста. Обоје су због школовања дошли у Нови Сад и остали да живе у овом лијепом и пито мом граду, који може само да помогне у његовању и унапређивању талената њихових гласом надарених дјевојчица.

Иако воле да пјевају и пјевање је њихова највећа љубав, Јана и Елена су одлични ђаци и редовно завршавају све обавезе које имају у редовној школи. Такође, страни језици им иду од руке.

Јана и Елена су са навршене 4 године постале најмлађи чланови чувеног новосадског дјечјег хора *Звончићи*, као и Академског културно-умјетничког друштва *Соња Маринковић*.

Од своје пете године уче да свирају клавир. Јана је завршила Основну музичку школу *Јосиф Славенски*, клавирски одсјек и ученица је Средње музичке школе *Исидор Бајић*. Елена је ученица 3. разреда Основне музичке школе, клавирски одсјек.

Истовремено, Јана је завршила нижу Музичку школу *Петар Коњевић* у Сомбору, одсјек традиционално пјевање, а самостално учи да свира гитару и укулеле. Добитница је Вукове награде, Видовданске награде, као и специјалне награде своје Основне школе *Досићев Обрадовић* за изузетан успјех из музичке културе.

Да једна умјетност прати другу доказ је Елена, која поред тога што је музикална, лијепо црта и слика и већину слободног времена проводи цртајући.

Поред самосталних наступа, Јана и Елена највише воле да пјевају заједно и најиспуњеније су кад су једна другој подршка. Учешће на фестивалима је за њих право задовољство. Јана је имала

9 година када је почела да учествује на дјечјим фестивалима, а Елена је имала само 4 године када се појавила на свом првом фестивалу.

За Јану су компоноване пјесме: *Тражим те, Израђићемо ми у људе, Нема ђе сме, Мајко и Ко зна да сања*. Еленини првенци које је отпјевала су *Крилаша ицама* и *Певам о љубави*.

Такође, имају и заједничку пјесму *Две љоле*, чији је текст искључиво за њих написао Тоде Николетић, а музику и аранжман урадио композитор Ладо Леш. Пјесма је доживјела велики успјех и радо је пјевана међу дјецом.

Свака пјесма има своје слушаоце тако да је мајкама омиљена пјесма *Мајко*, за коју је текст написао Вид Вицко Вукелић, а музику и аранжман урадио Ладо Леш, који је допринио њиховом музичком напретку.

Овдје треба додати да су велики пјесници попут Тоде Николетића и Вида Вукелића њихова огромна подршка, а не смијемо изоставити ни Ладу Леша који је учествовао у стварању сваке композиције намијењене овим вриједним дјевојчицама и увијек им пружа безрезервну подршку.

Јана и Елена су редовне учеснице фестивала дјечје музике којих је до сада било више од 50 у земљи и региону. На неке фестивале се враћају више пута, због посебног искуства и дивног дружења. Поред дјечје музике, Јана и Елена су се опробале и у другим музичким жанровима, тако да су поред фестивала дјечје музике учествовале и на фестивалима на којима су се такмичиле пјевајући поп и друге музичке жанрове.

Често су на фестивалима биле једине представнице свог града, а неријетко и једине представнице Републике Србије. Увијек су се представиле у најљепшем могућем свјетлу.

Омиљени фестивали ових дјевојчица су *Шкољкице* у Новом Саду, *Тин* у Доњем Милановцу, *Расјеване ђахуљице* у Мркоњић Граду, *Док тице лаива* у Новом Травнику, *Та ђесма љубав зове* у Кикинди, *Шарени вокали* у Сомбору, *Мале мелодије Мосћара*, *Лино фест* у Сарајеву, *Чаробна фрула* у Загребу, *Angel voice* у Београду, *Злајшн илас* у Суботици, *На крилима дејшнџива* у Панонији, *Наша радосћ* у Подгорици, *Разићане ноће* у Загребу, *Брежице* у Словенији, *Злајшна ђахуља* у Рожајама, *Злајшне искре* у Бугарској, *Звездички* у Прилепу, *Ђурђевдански фестивал* у Бањалуци и многи други.

Јана и Елена су неуморне када су у питању такмичења и учешћа на фестивалима тако да су се у септембру 2022. године такмичиле и биле првонаграђене у етно категорији на фестивалима *Злајшне ноће* у Власотинцу и *Angel voice* у Београду.

Успјешне су на музичким онлајн фестивалима у земљи и иностранству и увијек поберу посебну наклоност публике и жирија. Јани је посебно драга награда освојена на Сицилији, на великом међународном фестивалу, на којем је била једини представник Републике Србије у својој категорији међу веома захтјевном конкуренцијом. Елена је такође успјешна на овим типовима такмичења, а посебно је била запажена на црногорском фестивалу *D-Moll* гдје је била побједница публике у својој категорији са преко 2.000 гласова.

Важно је истаћи да ће Јана представљати своју земљу на WAF AWARDS 2022 јер ју је свјетска асоцијација фестивала изабрала да је награди као најбољу из Србије за ову годину. Догађај ће бити одржан у Скопљу у јануару 2023. године.

Поред лијепог пјевања и склоности ка умјетности, не смијемо да заборавимо да Јана и Елена носе са собом и лијепо васпитање, које је неизоставни дио њихове појаве.

Таланат је истаћи породичне вриједности којима су их учили њихови родитељи и оне су прави примјер, а и доказ да су култура и лијепо манири још увијек на цијени и да се сопственим радом и трудом може постићи успјех.

ДРАГАНА ШИПОВАЦ

ОДЛАЗАК НЕУМОРНОГ ХРОНИЧАРА: ВОЈИСЛАВ ВОЈО ГЊАТО ОТИШАО У ВЈЕЧНОСТ

У болници *Свети апостол Лука* у Добоју је 6. децембра 2022. године у 85. години живота у вјечност отишао Војислав Војо Гњато, новинар и писац, али прије свега један диван, пажљив, учтив и добар човек. Мада је већи дио живота провео у Добоју, никад није заборавио Херцеговину и родну Билећу.

Написао је четири књиге прозног садржаја: *Билећке вињете*, *Улица камених кућа*, *Билећка раскршћа* и *Билећка трилогија* у којима је оживио и освјежио успомене на свој родни крај и живот људи на живописном херцеговачком кршу. Утисак је да се историја Билеће не може изучавати без његових аутентичних записа.

Био је и колумниста портала *Слободна Херцеговина* на коме је објавио више од стотину прича о Билећи.

Судбина је одредила да своје посљедње дане, са симптомима короне, проведе у болници *Свети апостол Лука* о којој је знао све. Написао је монографију поводом 50 година рада ове болнице, а његова посљедња књига, публикована почетком ове године, била је посвећена 70. рођендану ове здравствене институције.

Поред тога, био је и аутор монографије *Дома здравља Добој*.

Војислав Војо Гњато рођен је 26. новембра 1937. у Билећи (Република Српска). Основно школовање завршио је у родном граду, а економску школу у Добоју. Дипломирао је 1974. на Факултету политичких наука – Одсјек социологија, у Сарајеву.

Завршио је постдипломску наставу за магистарске студије из области јавног здравства на Медицинском факултету Свеучилишта у Загребу 1981. године.

Био је члан Удружења новинара Републике Српске. Оснивач је и уредник добојског листа *23. август*, информативног гласила здравства региона Добој. Био је један од уредника *Ars medicine* Београд, часописа за истраживање и развој здравства. Написао је више стручних радова из области примарне здравствене заштите и приручника у области стручног усавршавања здравствених радника.

СЛОБОДАН МЕТИКОШ ОТИШАО У ЛЕГЕНДУ

Један од великих завичајних прегалаца Слободан Метикош је изненада преминуо 20. децембра 2022. године.

Годинама је као председник предводио КУД *Банија Мајур* – Шабац. Слободан је сахрањен 25. децембра на гробљу код Цркве Светог Марка у Мајуру.

На друштвеним мрежама од њега су се опростили бројни пријатељи и земљаци.

Остаће упамћен као чувар банијских обичаја у Мачви.

ГДЈЕ СУ СВЕ И КАКО САХРАЊИВАНИ ПРАВОСЛАВНИ СРБИ У ДУБРОВНИКУ?

Православни Срби у Дубровнику за дуго времена нису имали своје гробље, сахрањивали су се на неком пустом мјесту више хана на Табору (Плоче), одређеном за безвјерце, и ту би била сахрана без молитве и то тајно, по ноћи, дању се то није смјело. Имућнији су преношени у Херцеговину у манастир *Дужи* и тамо су сахрањивани у манастирско гробље. Посредовањем руског конзула *Воронцова* на Посату у врту код капеле било је уређено гробље и ту су се касније сахрањивали.

У вријеме херцеговачке буне 1875—1878. г. овдје су сахрањиване избјеглице из Херцеговине, који су умрли у Дубровнику, као и устаници који су подлегли ранама у лазаретима на Плочама. Међу избјеглицама болести су немиле харале, те се је морало копати више њих у једну раку. Француске власти, а доцније и аустријске, због близине гробља на Посату рововима и градским зидинама, забраниле су сахрањивање у њега. Из списка се види да су се православни доцније сахрањивали и по башчама *Јоза Ласића* и *Антуна Чингрије* у Срђу.

Тутори стално настоје да нађу и купе неко мјесто за гробље. 26. априла 1825. начелник дубро-

вачки *Баро Проспер Бетера* од стране општине склопа уговор са туторством о продаји земљишта на Грацу за гробље. Рад је био почео, али општинско начелство 9. октобра 1826. г. наређује да се рад обустави, док управник војне комисије са *Корчуле* не дође и на лицу мјеста и одлучи, да ли је та градња противна војним утврдама. Војна комисија је прегледала и наредила да се поруши што је било направљено и да се више ту ништа не ради. 22. августа 1827. г. начелник Бетера обавјештава туторство, да им се дозвољава да православне мртваци могу копати испод Срђа на земљишту *Балда Сиврића*. Туторство је ставило свој приговор да *Сиврића* земљиште не одговара за гробље, то земљиште је стрмо и киша би могла гробове разровати и лешине избацити.

Осим тога скоро сваки други дан седмично ту да пролазе турски каравани, па би било врло незгодно да се свештеник са спроводом сусреће са њима. За црквено туторство није било другог излаза, па је ово земљиште служило за гробље све до 1837. године када је на *Бонинову* освештана и црква и гробље. Купопродајни уговор за земљиште на Грацу

послије забране даљег рада раскинут је и земљиште је враћено. 5. октобра 1883. г. на сједници Туторства одлучено је да се старо гробље повише *Табора*, које је било уписано на име *Сиврића*, улише у власност Српске православне црквене општине.

Гробље на *Бонинову* и данас служи за сахрањивање. Г. 1863. била је на гробљу направљена мања костурница, а 1937. нова, у коју се након десет година преносе и сахрањују они који немају своје сталне гробнице. На овом гробљу су сахрањена и четири свештеника, три парох дубровачка и вјероучитељ прота *Обрен Лазаревић*, који има врло лијепо гробницу. Јереј *Теодор Јанковић* постао парох дубровачки послје *Борђа Николајевића*. Умро је у Дубровнику 1874. г. на његовом сасвим обичном гробу има камени крст на коме је написано његово име и година смрти.

Прота-ставрофор *Сава Барбић* умро је 1931. године и његова породица подигла је лијепо породично гробницу у којој је он сахрањен као и остали из његове породице. Прота-ставрофор *Божидар Митровић* за живота је подигао лијепо породично гробницу у којој је сахрањен 1967. г.

У овоме гробљу нашао је мира и покоја и српски књижевник *Милован Глишић*, који је био на лијечењу у Дубровнику и овдје умро 1908. године. Српска влада подигла му је лијепо гробницу. У овом гробљу има доста лијепих гробница у којима вјечни сан бораве многи угледни и заслужни титори црквени и њени општинари. То су гробнице браће *Бошковића* *Божа* и *Ника*, *Јована Милаковића*, *Стефана Шкуљевића*, *Борђа Алексића*, *Јакова Мијајловића*, *Миха Буковића*, *Стефана Бравачића* и многих других, међу њима и др *Јорђа Тадића*, професора универзитета и академика, коме је лијепо споменик подигла супруга. Ово гробље било је конфесионално и до 1962. г. нико се у њега није могао сахранити без вјерског обреда. Те године је одузето од цркве и Општина дубровачка предала га је Погребној управи у Дубровнику и ова сада са њим управља, те се ту сада сахране врше и без свештеника, а и натписи на гробовима понеки пишу латиницом, што раније није било.

АУТОР: ПРОТА РАДЕ ВУКОМАНОВИЋ
ИЗВОР: АЛМАНАХ - СРБИ И ПРАВОСЛАВЉЕ У ДАЛМАЦИЈИ И ДУБРОВНИКУ (1971. ГОДИНЕ)

ОДЛАЗАК БОЖЈЕ ЉЕВИЦЕ СИНИША МИХАЈЛОВИЋ НИКАД НИЈЕ ЗАБОРАВИО СВОЈ РОДНИ КРАЈ

СИНГЕ никад није могао без свог друштва и родног Борова

Синиша Михајловић отишао је за Светог Николу у легенду. За њим је туговао цијели свијет, а Срби и Италијани га и даље оплакују. Тако је и у његовом родном Борову, тамо га се сјећају са поносом и тврде да ће заувјек живјети у њиховим срцима.

Синиша Михајловић је још као дјечак заволио фудбал. Била је то љубав на први поглед. Његов први тренер у Фудбалском клубу Борова, који најчешће више не постоји, био је Слободан Ђурица.

– Синиша сам био тренер када је био пионир, нешто више од годину дана. То је била најмлађа селекција гдје је он већ тада показивао своје квалитете. Тада је било више играча, више дјеце која су тренирала, међутим ту су се неколико издвајали Синиша Михајловић, Саша Патковић, Анте Мише и Синиша Лазић – прича за портал Срби из Вуковара, аутора Срђана Секулића, један од првих Михајловићевих тренера у Борову Слободан Ђурица.

У селекцијама пионира, јуниора и сениора Борова са Михајловићем у екипи играо је и Синиша Лазић који и данас живи и ради у Борову Насељу.

– Нас двојица смо први из генерације почели да играмо за сениоре, он чак и прије мене иако је био млађи непуних годину дана. У сениорима смо играли заједно годину дана, касније сам ја отишао у војску, а он је у међувремену прешао у Војводину. Када је Миха био у питању, то је био само рад, рад и рад. По том питању је био неумољив. Ми смо сви након тренинга обично одлазили на базен, а он је остајао да даље тренира, имао је свој циљ и остао је досљедан њему – открио је Лазић.

ФОТОГРАФИЈЕ: СРБИЈА

О томе колико је Синиша Михајловић био везан за родни крај говори и Сава Продановић, капитен из Михине генерације у Борову.

– Када је отишао у Војводину, Синге, тако смо га звали, није могао без Борова. Увијек се враћао, излазио је у Дал, није могао без Борова и свог друштва. Када је Војводина постала првак Југославије, уз Миху је било још неколико људи из наших крајева. Чедо Марас је био из Ђакова, Мирослав Тањага из Јанковаца, Љубомир Воркапић је играо у Белом Манастиру, тренер Љупко Петровић био у Осијеку, Миша Косановић је рођен у Шидским Бановцима. Често смо се виђали и по његовом одласку у Црвену звезду, уживо сам га пратио на многим утакмицама. Били смо у контакту и по избија-

њу рата када је послао пун камион помоћи, робе и хране, а мене је задужио да све то испратим и да све то дође у праве руке како то неко не би злоупотребио. Тешко је прихватио то вријеме и све што се дешавало тих година – истакао је Продановић, који је открио како је заиграо на Михиној општинај 2007. године у Новом Саду.

– Били смо у ресторану на једном ручку и тада ми Синиша каже: „Спремај се!“ Нисам знао за шта да се спремам и он ми каже: „Савке, хоћу да играш на мојој општинај утакмици“. Тако смо Милош Шестић и ја били најстарији учесници на том мечу.

На дан када је Синиша Михајловић преминуо, група поштовалаца његовог лика и дјела отишла је до стадиона у Борову Насељу и запалила му свијеће.

– По његовој смрти многи су ишли да пале свијеће на стадион, што ми је било драго. Међутим, нисам хтио да идем тамо по мраку, јер не желим да се сакривам. Није ми јасно зашто је био толико омражен овдје. Паљење свијећа на стадиону у Борову Насељу је гест који је доказ поштовања према једном човјеку, поштовање према некоме ко је дао пуно и ко је прославио Борово Насеље, Вуковар и околину – рекао је Синиша Лазић.

Дрес *Инишера* са бројем 11 који је лично на дар добио од Синише Михајловића поносно чува Синиша Лазић, у свом дому у Борову. Примео га је на Михиној свадби у Новом Саду. На њему се и данас види посвета на којој пише: „Лази од Синише“.

ИСКРЕНИ ПАТРИОТА

У Сремским Карловцима се Синиша Михајловић у љето 2005. године, по канонима СПЦ, пред владиком сремским Василијем вјенчао са супругом Аријаном. Познато је да је деценијама помагао рад Богословије у Сремским Карловцима и даривао прилоге за незбринуту дјецу у Сремској Каменици. На самом вјенчању своје госте је замолио да умјесто поклона уплате новчани прилог за *Дјечје село* у Сремској Каменици. Само су пријатељи из најближег окружења знали за његове бројне хуманитарне активности које Миха никад није јавно хтио да помиње.

» Свијеће за Михајловића испред стадиона у Борову

Михин сан: Желио бих да поново загрлим свог оца

Колико је Синиша био емотиван показује његов однос са родитељима, оцем Богданом и мајком Викторијом.

– Мој отац је био возач камиона и умро је у 69. години од рака плућа. Када је умро нисам био тамо поред њега. Мислим о томе сваки дан. Током рата молио сам га да дође у Италију, али је желио да остане у својој земљи. Волио бих да види како су му унуци одрасли. Када су снови у питању, не размишљао о подизању Лиге шампиона или Скудета. Мој сан није остварив, желио бих да поново загрлим свог оца. Мајка ме и даље гледа истим очима као кад сам био дијете. Она не говори италијански, а моја дјеца слабо говоре српски. Али сваки пут када нам дође у посјету у Рим и видим како их гледа, разумијем да за љубав и нису потребне ријечи – објаснио је Синиша Михајловић у једном интервјуу за *Газету*. Једном приликом Синиша

» Са мајком Викторијом и оцем Богданом

Михајловић је током ТВ интервјуа у Италији открио да је његов отац имао омиљену пјесму, познату севдалинку *Не клеићеши нанулама*. Богдан Михајловић рођен је у Босни, у лијевањанском селу Кукуље код Српца, данас је то Република Српска. Тамо и данас живе Михајловићи, Синишини стричеви и браћа, велики дио породице по оцу. Богдан је као младић дошао

у Борово, тамо се запослио у највећем гумарском комбинату бивше Југославије, заљубио у Викторију и са њом основао породицу. Купио и опремио кућу, добио синове Синишу и Дражена. А, онда је дошла 1990. година, када су многе ствари које су биле дубоко скриване у Хрватској почеле да излазе на видјело... Посебно према својим комшијама Србима.

Синиша Михајловић никад није бјежао од теме грађанског рата у бившој Југославији.

– Ратови, сви ратови су срање. Али то братоубилаштво које смо доживјели у бившој Југославији је најгоре што може да се деси. Пријатељи су пуцали једни на друге, породице су се растурале. Видио сам како мој народ страда, градови бивају разорени, све уништено. Мој најбољи пријатељ је запалио моју кућу. Мој ујак, Хрват, брат моје мајке, хтио је да „закоље као свињу“ мог оца, само зато што је Србин. Њега, тог мог ујака, пронашао је Аркан, требало је да га убију, али су код њега пронашли мој број телефона. Тако сам му спасио живот. Тај рат био је поражавајући за све. Све што ја кажем, могу рећи и неки Хрват или Босанац. Доживјели смо луди историје – био је јасан Синиша Михајловић.

КУРИР СПОРТ

СЕЛЕКТОР КОЈИ ЈЕ ВРАТИО КУЛТ РЕПРЕЗЕНТАЦИЈЕ

Иницијатива да национални стадион понесе име великог Синише Михајловића је утемељена имајући у виду његова велика дјела како у фудбалском, тако и у људском смислу.

Популарни Миха био је родоначелник култа српске фудбалске репрезентације, због чега је на позицији селектора те 2013. године био дочекан на нож у већем дијелу јавности.

Синиша Михајловић инсистирао је на томе да се пјева химна државе Србије *Боже правде*, да се изгради посебан однос према грбу, дресу и застави своје земље. Да фудбалери пазе шта и како говоре о репрезентацији, да у свакој прилици буду прави амбасадори земље којој припадају. Играчи су морали да носе одијела, аплаудирали су противнику послјије извођења њихове химне.

Увео је и посебан правилник који су сви репрезентативци морали да потпишу и да га се придржавају. Ударио је темеље нечему што смо са задовољством могли да гледамо на Свјетском првенству у Катару. Сви наши фудбалери били су загрљени и пјевали национални химну, чинили су оно што и све репрезентације на Мундијалу.

Синиша Михајловић био је родољуб и патриота у правом смислу тих ријечи. Већи дио свог живота провео је у Италији, а Италијани су познати као поносан народ одан и привржен својој нацији и земљи. Управо је све оно што је видио код њих, Миха покушавао да пренесе у Србију. И успио је у својој мисији. Српска фудбалска репрезентација има култ, који су селектори који су дошли послјије њега у мањој или већој мјери умјели да надограде и побољшају.

Синиша Михајловић постао је селектор Србије у мају 2012. године, једногласном одлуком. Потписао је двогодишњи уговор са циљем да репрезентација оде на Мундијал у Бразилу. У десет мечева у квалификацијама, уписао је по четири побједу и пораза, уз два ремија, а на СП су отишли Белгија и Хрватска.

Направио је Михајловић рез у репрезентацији, шансу дао тада младим играчима попут Александра Митровића, Лазара Марковића, Матије Настасића, Николе Максимовића, Луке Миливојевића, Филипа Ђурчића, Дарка Лазовића... Андрију Живковића и Немању Радоњића позвао је у национални тим када су имали само 16 година. Био је прави селектор, трудио се да проба што више фудбалера, да им укаже шансу, одабере на кога може да се ослони или не. Нажалост, имао је несрећу да су се баш по његовом доласку на мјесто селектора од националног тима опростили Немања Видић и Дејан Станковић.

Умјесто да са њим продуже сарадњу у Фудбалском савезу Србије су се окренули другим, са ове дистанце бисмо рекли лошијим рјешењима, јер до 2018. нисмо имали успјеха. Синиша Михајловић је послјије годину дана паузе у јуну 2015. постао тренер *Милана*.

Када је напустио репрезентацију Србије, Синиша Михајловић је тада за Б92 изјавио:

– Добили смо једну репрезентацију која ће ако остане на окупу бити једна од најбољих у Европи, наравно, ако момци сазру. Такође, добили смо култ репрезентације и дисциплину која није била присутна раније. Нисам се покајао што сам преузео репрезентацију. Све бих исто поново и да се вратим годину дана уназад, опет бих прихватио то. То је одувјек била моја жеља, да могу да кажем да сам био селектор репрезентације Србије. То је моја земља, ја је волим највише на свијету. Никада се не бих покајао нити ћу се покајати.

Колико је Синиша Михајловић био поштен, можда најбоље говори његова одлука да репрезентацију Србије напусти у децембру 2013, иако је имао уговор до јуна 2014. Ту своју одлуку је образложио следећим ријечима:

– Мој уговор са Фудбалским савезом Србије је до децембра 2013. године. Имао сам практично уговор до јуна 2014. године, али сам рекао да ако успијемо да се квалификујемо – остајем. Ако се не квалификујемо, не желим да сједим шест мјесеци у Фудбалском савезу Србије, јер тако нисам постигао свој циљ, и да узимам паре. Уговор ми траје до децембра, пошто тада имамо још неку утакмицу, а шта ће да се деси, да ли ће људи у Фудбалском савезу хтјети да продуже уговор, да ли ћу ја хтети, то је нека друга ствар. А. РАДОНИЋ/КУРИР СПОРТ